UGDYMO PLĖTOTĖS CENTRAS
VEIKLOS ANALIZĖS IR KOKYBĖS UŽTIKRINIMO SKYRIUS

Vadovėlių ir kitų mokymo priemonių pasirinkimas ir naudojimas ugdymo procese Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose

Albinas Kalvaitis

Vilnius, 2013

TURINYS

I. Tyrimo pagrindimas ir problema ***2***

II. Tyrimo tikslas ***5***

III. Tyrimo objektas ***5***

IV. Tyrimo uždaviniai ***5***

V. Tyrimo imties tūrio apibrėžimas ***5***

VI. Tyrimo instrumento apibūdinimas ***11***

VII. Tyrimo organizacinės procedūros ***21***

VIII. Tyrimo laikas ***21***

IX. Tyrimo ištekliai ir vykdytojas ***21***

X. Tyrimo respondentų socialinės demografinės charakteristikos ***22***

XI. Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimas ***31***

Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas *52*

XII. Antrojo tyrimo uždavinio sprendimas ***55***

Antrojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas *81*

Pagrindinės tyrimo išvados ir rekomendacijos ***86***

Priedas. Mokyklų mokytojų metodinių būrelių vadovų tyrimo suminiai duomenys ***91***

I. Tyrimo pagrindimas ir problema. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. V-2310 patvirtintas Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių ir mokymo priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo jais tvarkos aprašas apibrėžia, kas yra vadovėlis ir mokymo priemonė. *Vadovėlis* – mokiniui skirta daugkartinio naudojimo mokymo priemonė, turinti metodinę sąrangą. *Bendrojo ugdymo dalyko vadovėlis* – vadovėlis, skirtas konkrečiam ugdymo tarpsniui arba klasei, ugdymo sričiai, integruotam kursui, dalykui arba moduliui. *Mokymo priemonės* – tiesiogiai mokymui(si) ir ugdymui(si) reikalingos spausdintos ar skaitmeninės priemonės, daiktai, medžiagos ir įranga, mokinio darbo vietai įrengti bei mokymo priemonėms laikyti reikalingi baldai ir laboratoriniai baldai. Šiame dokumente taip pat apibrėžiama tvarka, kaip vadovėlius ir kitas mokymo priemones įsigyja mokyklos.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m gruodžio 12 d. įsakymu Nr. V-2368 patvirtinti Švietimo aprūpinimo standartai be kitų dalykų sukonkretina mokymo priemonės sampratą. Mokymo priemonėmis laikoma:

1. Bendrojo ugdymo dalyko vadovėlis, kuris padeda mokiniams siekti konkretaus ugdymo tarpsnio ar klasės ugdymo srities, integruoto kurso, dalyko bendrojoje programoje, dalyko modulyje ar mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, pritaikytoje programoje apibrėžtų pasiekimų, stiprinti motyvaciją mokytis, skatinti aktyvų ir savarankišką mokymąsi ir kritinį mąstymą.
2. Vadovėlį papildančios (spausdintos ar skaitmeninės) mokymo priemonės, kurios papildo ir konkretizuoja vadovėlio medžiagą, skatina aktyvią mokinio veiklą, diferencijuoja užduotis, individualizuoja mokinių darbą atsižvelgus į jų gebėjimus, patirtį, mokymo stilių, ugdymo poreikius, polinkius ir interesus, padeda ar sudaro galimybes mokytojui įvertinti mokinių pasiekimus ir patiems mokiniams įsivertinti savo rezultatus.
3. Daiktai, medžiagos ir įranga (programose apibrėžtam ugdymo turiniui įgyvendinti reikalingos darbo, kūrybos, vaizdinės priemonės, kompiuteriai, kompiuterių įranga, žaislai ir kita), kurie užtikrina kokybišką ugdymą, skatina mokinius pačius aktyviai veikti – kurti, tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti ir taip tobulinti savo praktinius gebėjimus, užduotis atlikti kūrybiškai.
4. Ikimokyklinio ugdymo priemonės, kurios padeda plėtoti ikimokyklinio amžiaus vaikų fizines, socialines-emocines, pažintines, kūrybines galias.

5. Priešmokyklinio ugdymo priemonės, kurios padeda ugdyti aktyvų, smalsų, savo gebėjimais pasitikintį, pažinti ir norintį mokytis priešmokyklinio amžiaus vaiką, sudaro jam prielaidas toliau sėkmingai ugdytis mokykloje.
6. Specialiosios mokymo priemonės (vaizdinės, techninės, demonstracinės, skaitmeninės mokymo priemonės, žaislai, daiktai, medžiagos, literatūra ir pratybų sąsiuviniai), parengtos ar pritaikytos mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, kurios padeda plėtoti mokinių žinias ir gebėjimus, ugdytis mokymuisi reikalingą kompetenciją, įgyti socialinių ir kasdienio gyvenimo įgūdžių.
7. Skaitmeninės mokymo priemonės, kurios padeda ugdymo procese naudoti informacinių ir komunikacinių technologijų teikiamas galimybes.
8. Ugdymo procesui reikalinga literatūra (programinė, informacinė, mokslo populiarioji, vaikų, jaunimo, klasikinė, metodinė literatūra, kultūros, švietėjiški ir mokslo populiarinimo periodiniai leidiniai), kuri padeda ugdyti mokinių skaitymo ir kalbos įgūdžius, komunikavimo ir kultūrinę kompetenciją, informacinius gebėjimus, teksto analizavimo ir interpretavimo įgūdžius, gebėjimą veikti įvairiose socialinėse ir kultūrinėse situacijose, formuotis pilietinę savimonę, veiksmingiau ir kokybiškiau organizuoti ugdymo procesą.
9. Mokinio darbo vietai įrengti bei mokymo priemonėms laikyti reikalingi baldai ir laboratoriniai baldai.

Lietuvoje nėra plačiai analizuota, kaip bendrojo ugdymo mokyklose užsakomi vadovėliai, kokie veiksniai lemia vadovėlių ir kitų mokymo priemonių pasirinkimą. Pavyzdžiui, šios problemos labai ribotu mastu analizuotos atliekant kompleksinį tyrimą „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo padėties ir perkvalifikavimo poreikių priešmokyklinio ugdymo, bendrojo lavinimo ir neformalaus vaikų švietimo įstaigose įvertinimas“. Tyrimas užsakytas įgyvendinant Ugdymo plėtotės centro vykdomą ir iš Europos socialinio fondo bei Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų finansuojamą projektą „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“. Tyrimą atliko tyrimų bendrovė RAIT 2011 m. kovo–balandžio mėnesiais. Iš viso apklausta 1000 respondentų.

Vadovėlių ir kitų mokymo priemonių naudojimas pamokoje analizuotas tyrime „Su vadovėliu siejamų mokymo priemonių naudojimas bendrojo ugdymo mokyklos pamokoje“. 2011 m. birželio–gruodžio mėnesiais atlikta Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros išorinių vertintojų 2010–2011 metais Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose stebėtų pamokų protokolų antrinė analizė. Iš viso buvo išanalizuoti 6575 įvairių mokomųjų dalykų pamokų 98-iose šalies bendrojo ugdymo mokyklose stebėjimo protokolai. Tyrimą atliko UPC metodininkas dr. A. Kalvaitis. Tiesa, būtina atsižvelgti į vieną aplinkybę – analizuotos „parodomosios“, išorės vertintojų stebėtos pamokos, taigi

taip ir liko neraišku, ar stebėtos pamokos buvo tipiškos „eilinėms“ pamokoms Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose.

Iš tarptautinių lyginamųjų tyrimų rezultatų yra žinoma daugelyje Europos šalių stebima tendencija, jog pamažu vadovėlis, bendrajame ugdyme buvęs pagrindinis ir bene vienintelis mokymosi šaltinis, tampa tik viena iš mokymo priemonių, tačiau dauguma Lietuvos mokinių vadovėliu pamokoje paprastai naudojasi kaip pagrindine mokymosi priemone. Tuo Lietuva išsiskiria Europos Sąjungoje. Kita vertus, nėra aiškūs tokio Lietuvos bendrojo ugdymo mokytojų ir mokinių elgesio motyvai.

Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloms sukuriama ir lokalizuojama vis daugiau skaitmeninių mokymo priemonių. Bet tyrimo „Su vadovėliu siejamų mokymo priemonių naudojimas bendrojo ugdymo mokyklos pamokoje“ rezultatai rodo, kad skaitmeninės mokymo priemonės Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose dar nėra veiksmingai naudojamos.

Tam tikrą teorinį pagrindimą, kaip turi atrodyti šiuolaikiška pamoka bendrojo ugdymo mokykloje ir kokia turi būti šiuolaikiška mokymo priemonė, padėjo per UPC vykdomo projekto „Mokymosi krypties pasirinkimo galimybių didinimas 14–19 metų mokiniams“ I ir II etapus atlikti teorinės analizės ir tyrimai.

2011–2012 m. UPC Veiklos analizės ir kokybės užtikrinimo skyriaus darbuotojai parengė dvi švietimo problemos analizes: „Bendrojo ugdymo dalykų vadovėliai: vertinimas, leidyba ir pasirinkimo galimybės“ (2011 m. gruodžio mėn., Nr. 14(64) ir „Bendrojo ugdymo dalykų vadovėliai: turinio kokybė ir naudojimas pamokoje“ (2012 m. birželio mėn., Nr. 5(69). Rengiant šias švietimo problemos analizes ir apskritai apibendrinant visą turimą informaciją apie tai, kaip bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės pasirenka naujus vadovėlius bei kitas mokymo priemones, taip pat kaip bendrojo ugdymo mokyklų pedagogai naudoja vadovėlius ir kitas mokymo priemones pamokoje, paaiškėjo, kokios informacijos apie šiuos procesus trūksta.

Vykstanti mokyklų apsirūpinimo mokymo priemonėmis tvarkos kaita lėmė poreikį išsiaiškinti, kaip, atsiradus elektroninei bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių duomenų bazei, bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės renkasi vadovėlius bei kitas mokymo priemones ir kaip bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai savo pamokose naudoja vadovėlius ir kitas mokymo priemones.

Rengiantis tyrimui susidurta ir su sąvokų apibrėžimo problemomis. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. ISAK-1781 patvirtintose rekomendacijose mokytojų metodinei veiklai organizuoti buvo nustatyti metodinės grupės ir metodinio būrelio apibrėžimai. Metodine grupe laikyta mokykloje veikianti mokytojų grupė, sudaryta pagal ugdymo koncentrą, klasę, sritį ar dalyką arba laikinai suburta tam tikrai pedagoginei problemai spręsti, o metodiniu būreliu – mokyklų steigėjo teritorijoje (savivaldybės, apskrities) veikianti mokytojų grupė, sudaryta iš įvairių mokyklų mokytojų, vykdanti dalyko(-ų) ar ugdymo srities ugdymo turinio

ir metodikos naujovių bei gerosios patirties sklaidą. Bet Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. balandžio 10 d. Nr. ISAK-699 šios rekomendacijos buvo pripažintos netekusiomis galios. Prieš pradedant tyrimą atlikta ekspertų apklausa parodė, kad Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose nėra iki galo nusistovėjęs mokytojų grupės mokykloje, užsiimančios metodine veikla, pavadinimas, todėl tyrimo dokumentuose tokia grupė buvo vadinama mokyklos mokytojų metodiniu būreliu, o visos savivaldybės lygmeniu mokytojus metodinei veiklai jungianti grupė – savivaldybės dalyko mokytojų metodiniu būreliu.

II. Tyrimo tikslas. Įvertinti, kaip Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose pasirenkami ir naudojami vadovėliai bei kitos mokymo priemonės.

III. Tyrimo objektas. Vadovėlių ir kitų mokymo priemonių pasirinkimas ir naudojimas Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloje.

IV. Tyrimo uždaviniai. Tyrimui keliami šie uždaviniai:

1) apibūdinti procesus mokykloje, užsakant vadovėlius ir kitas mokymo priemones, išskirti mokyklos metodinių grupių ir jų pirmininkų įtaką šiems procesams;
2) išsiaiškinti, kaip dažnai ir kokiu tikslu vadovėliai bei kitos mokymo priemonės naudojamos pamokoje.

V. Tyrimo imties tūrio apibrėžimas. Tyrimo uždaviniai sprendžiami atliekant Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose dirbančių mokyklos mokytojų metodinių grupių pirmininkų apklausą. Rengiantis tyrimui buvo planuota, kad respondentai bus apklausiami ne tiek apie savo pačių praktiką, pamokai renkantis vadovėlius ir kitas mokymo priemones, bet bus daugiau ekspertais, kurie vertins jų vadovaujamos metodinės grupės narių patyrimą, pamokai renkantis vadovėlius ir kitas mokymo priemones, taip pat bus analizuojama mokyklos mokytojų metodinės grupės kaip pirminio profesinio mokytojų junginio įtaka apsisprendžiant dėl vadovėlių ir kitų mokymo priemonių pasirinkimo ir naudojimo.

Buvo pasirinktas toks respondentų atrankos modelis:

1. Sudaromas Lietuvos modelis, į kurį patekusios savivaldybės pagal tyrimui svarbius rodiklis atitiktų visos šalies charakteristikas.
2. Į tyrimą įtraukiamos visos Lietuvos modeliui priskirtų savivaldybių teritorijoje veikiančios bendrojo ugdymo mokyklos.

3. Dalyvauti tyrime pakviestose mokyklose stengiamasi apklausti visus mokyklos mokytojų metodinių būrelių vadovus.

Atrenkant savivaldybes, kuriose buvo siekiama apklausti kaip galima daugiau ten dirbančių mokyklos mokytojų metodinių būrelių vadovų, remtasi tyrėjo jau daug metų naudojama šalies savivaldybių tipologizacija[1]. Oficialioje šalies statistikoje naudojamas tik visų savivaldybių grupavimas į miestų ir rajonų savivaldybes. Šie rajonai skiriasi tiek savo dydžiu, tiek mieste gyvenančių gyventojų dalimi. Miestuose, kur gyventojų tankis didesnis negu kaime, iš esmės skiriasi sąlygos organizuoti bendrąjį ugdymą: pagal visai kitus principus savivaldybėje išsidėstęs bendrojo ugdymo mokyklų tinklas, vyrauja skirtingų tipų mokyklos, jose mokosi skirtingas skaičius mokinių, o tai lemia ir skirtingą mokytojų skaičių mokykloje. Taip Lietuvoje, priklausomai nuo gyvenamojo punkto dydžio, veikia aiškiai besiskiriančio dydžio mokyklos. Nuo mokyklos dydžio dažniausiai priklauso ir mokykloje veikiančių mokytojų metodinių būrelių skaičius. Pranešimų žiniasklaidoje analizė parodė, kad miestų ir kaimų mokyklos paprastai skirtingai sprendžia vadovėlių ir kitų mokymosi priemonių įsigijimo problemas, nuo mokinių skaičiaus mokykloje ir klasėje (vadinasi, ir nuo mokytojų skaičiaus mokykloje) dažnai priklauso mokyklos materialinio aprūpinimo sąlygos, mokytojų per pamoką naudojami darbo metodai ir galbūt vadovėlių bei kitų mokymo priemonių naudojimas.

Pagal tyrėjo naudojamą šalies savivaldybių tipologizaciją, norint atspindėti Lietuvos specifiką, būtina išskirti keturis Lietuvos savivaldybių tipus[2]:

1. Miestų savivaldybės (nėra kaimo gyventojų arba jų skaičius statistiškai nereikšmingas: Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Neringos, Palangos, Panevėžio, Šiaulių, Visagino ir Vilniaus miestų savivaldybės).
2. Labai urbanizuotų rajonų savivaldybės (miestuose gyvena daugiau negu 50 proc. visų rajono gyventojų: Akmenės, Birštono, Druskininkų, Elektrėnų, Jonavos, Kazlų Rūdos, Kėdainių, Kretingos, Marijampolės, Mažeikių, Plungės, Rokiškio, Švenčionių, Tauragės, Telšių, Trakų, Ukmergės, Utenos savivaldybės).
3. Mažai urbanizuotų rajonų savivaldybės (miestuose gyvena nuo 32 iki 46 proc. visų rajono gyventojų: Anykščių, Biržų, Ignalinos, Joniškio, Jurbarko, Kaišiadorių, Kalvarijos, Kelmės, Klaipėdos rajono, Kupiškio, Prienų, Radviliškio, Raseinių, Rietavo, Skuodo, Šilutės, Širvintų, Varėnos, Vilkaviškio, Zarasų savivaldybės).

[1] Daugiau apie tai, pvz., A. Kalvaitis, „Tiriamųjų grupių pasirinkimo būdai atliekant Lietuvos švietimo sistemos tyrimus“, *Sociologija: praeitis ir dabartis: mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga,* 2000 m. gegužės 23, 24 d., Kauno technologijos universitetas, Kaunas, 2000, p. 152–156.

[2] Rajonai dalyti į grupes remiantis kasmet Statistikos departamento prie LR Vyriausybės leidžiamu leidiniu „Gyventojų skaičius apskrityse, miestuose ir rajonuose kalendorinių metų pradžiai“.

4. Kaimiškų rajonų savivaldybės (miestuose gyvena mažiau negu 29 proc. visų rajono gyventojų: Alytaus rajono, Kauno rajono, Lazdijų, Molėtų, Pagėgių, Pakruojo, Panevėžio rajono, Pasvalio, Šakių, Šalčininkų, Šiaulių rajono, Šilalės, Vilniaus rajono savivaldybės).

Iš AIKOS (Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema[3]) duomenų matyti, kad 2012–2013 mokslo metų pabaigoje Lietuvoje veikė 1173 savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo ugdymo mokyklos[4]. 1 lentelėje nurodoma, kaip pasiskirstė bendrojo ugdymo mokyklos pagal tyrėjo išskirtus keturis savivaldybių tipus.

1 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų pasiskirstymas pagal savivaldybės tipą 2012–2013 mokslo metais.

Savivaldybės	Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius (vnt.)	Bendrojo ugdymo mokyklų dalis (%)
Miestų savivaldybės	337	29
Labai urbanizuotų rajonų savivaldybės	298	25
Mažai urbanizuotų rajonų savivaldybės	289	25
Kaimiškos savivaldybės	249	21
Iš viso	1173	100

Rengiant tyrimo imties atrankos modelį paaiškėjo, kad nėra jokios patikimos informacijos, kiek mokytojų metodinių būrelių veikia tipinėje Lietuvos miesto ar kaimo mokykloje. Todėl atlikta ekspertų apklausa. Ugdymo plėtotės centro Ugdymo turinio įgyvendinimo ir organizavimo skyriaus darbuotojai savo poreikiams yra surinkę informaciją apie atskirų mokomųjų dalykų savivaldybių metodinių būrelių vadovus, taip pat šių vadovų mobiliųjų telefonų numerius. Šia informacija buvo pasidalyta su tyrėju. Telefonu buvo apklausti 27 įvairių tipų savivaldybėse dirbantys atskirų mokomųjų dalykų savivaldybių metodinių būrelių vadovai. Jiems buvo užduotas klausimas, kiek mokyklos mokytojų metodinių būrelių veikia jų mokykloje. Atsakymai pasiskirstė nuo 7 (didelė miesto gimnazija) iki 1 (pradinė mokykla) mokytojų metodinių būrelių mokykloje. Apibendrinant surinktus duomenis nuspręsta, kad tipinėje šalies bendrojo ugdymo mokykloje vidutiniškai veikia 5 mokytojų metodiniai būreliai.

Toliau skaičiuota, kad elektroniniu paštu per tarpininkus mokyklų vadovus apklausiant mokyklų mokytojų metodinių būrelių vadovus, atsakytų ir grąžintų anketų dalis neturi būti mažesnė negu 65 proc., o pakankamas surinktų atsakytų anketų kiekis turėtų būti maždaug 600–650 anketų, kad būtų galima atlikti pakankamai gilią surinktų duomenų analizę. Taip apskaičiuota planuojama

[3] http://www.aikos.smm.lt/aikos/index.htm.
[4] Kitų steigėjų įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų dėl jų veiklos specifikos nuspręsta netraukti į tyrimo imtį.

respondentų imtis – 1100 respondentų. Toks respondentų skaičius turėtų dirbti maždaug 220 Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose. Taip buvo suformuotas pagrindas pirminei tyrimo imčiai (2 lentelė).

2 lentelė. Atliekant tyrimą būtinų apklausti bendrojo ugdymo mokyklų pirminis pasiskirstymas pagal savivaldybės tipą.

Savivaldybės	Būtinų apklausti bendrojo ugdymo mokyklų skaičius (vnt.)	Būtinų apklausti bendrojo ugdymo mokyklų dalis (%)
Miestų savivaldybės	64	29
Labai urbanizuotų rajonų savivaldybės	55	25
Mažai urbanizuotų rajonų savivaldybės	55	25
Kaimiškos savivaldybės	46	21
Iš viso	220	100

Tada, remiantis AIKOS duomenimis, rengtas tyrimo imties modelis – atskirai iš kiekvienam Lietuvos savivaldybių tipui priskiriamų savivaldybių sąrašo buvo atrenkamos savivaldybės taip, kad visų jų teritorijoje veikiančių bendrojo ugdymo mokyklų skaičius daugmaž atitiktų būtinų apklausti bendrojo ugdymo mokyklų skaičių. Konstruojant imtį taip pat stengtasi, kad tyrimui atrinktos savivaldybės pasiskirstytų po visą Lietuvos teritoriją. Tyrimui atrinktos šios savivaldybės:

1. Elektrėnų savivaldybė
2. Kaišiadorių rajono savivaldybė
3. Kazlų Rūdos savivaldybė
4. Kretingos rajono savivaldybė
5. Lazdijų rajono savivaldybė
6. Molėtų rajono savivaldybė
7. Palangos miesto savivaldybė
8. Panevėžio miesto savivaldybė
9. Panevėžio rajono savivaldybė
10. Prienų rajono savivaldybė
11. Šiaulių miesto savivaldybė
12. Širvintų rajono savivaldybė
13. Utenos rajono savivaldybė
14. Varėnos rajono savivaldybė

Atrinkus 14 savivaldybių veikiančias bendrojo ugdymo mokyklas, buvo parengta tyrimo imtis.

3 lentelė. Galutinės tyrimo imties pasiskirstymas.

Savivaldybės	Būtinų apklausti bendrojo ugdymo mokyklų skaičius (vnt.)		Būtinų apklausti bendrojo ugdymo mokyklų dalis (%)	
	Pirminis teorinis tyrimo imties modelis	**Galutinis faktinis tyrimo imties modelis**	Pirminis teorinis tyrimo imties modelis	**Galutinis faktinis tyrimo imties modelis**
Miestų savivaldybės	64	**62**	29	**28**
Labai urbanizuotų rajonų savivaldybės	55	**55**	25	**25**
Mažai urbanizuotų rajonų savivaldybės	55	**57**	25	**26**
Kaimiškos savivaldybės	46	**47**	21	**21**
Iš viso	220	**221**	100	**100**

Atliekant lauko tyrimą kiekvienos bendrojo ugdymo mokyklos vadovų klausta, kiek ir kokie mokytojų metodiniai būreliai veikia jų mokykloje. Taip surinkta informacija apie tikrąjį bendrojo ugdymo mokyklose veikiančių mokytojų metodinių būrelių skaičių ir apibendrinta atsakytų anketų grąžinimo statistinė informacija.

Iš viso bent viena atsakyta anketa gauta iš 215 tyrimui atrinktų bendrojo ugdymo mokyklų. Tyrimo dokumentacijos analizė parodė, kad 137 (62 proc.) tyrimui atrinktose mokyklose į anketos klausimus atsakė visi tyrime dalyvauti pakviesti respondentai, 50 mokyklų (23 proc.) – ne mažiau kaip du trečdaliai tyrime dalyvauti pakviestų respondentų, 19 mokyklų (8 proc.) – maždaug pusė visų dalyvauti tyrime pakviestų respondentų, 9 mokyklose (4 proc.) – mažiau kaip pusė visų tyrime dalyvauti pakviestų respondentų, o iš 6 mokyklų (3 proc.) negauta nė vienos atsakytos anketos.

Atsakytas anketas atsiuntė **74** proc. visų atrinktų savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklose veikiančių mokytojų metodinių būrelių vadovų. Atmetus neatsakiusius mažai su tyrimo problematika susijusius mokyklų metodinių būrelių vadovus (kūno kultūros, klasių vadovų, pedagoginės pagalbos ir pan.), grąžintų atsakytų anketų skaičius siekia **80** proc. Taigi, planuota iš kiekvienos mokyklos surinkti atsakytų anketų dalis yra viršyta. Atsakytų anketų grąžinimas detalizuotas 4 lentelėje.

4 lentelė. Anketų grąžinimas pagal savivaldybes.

Eil. nr.	Savivaldybė	Iš viso mokyklų	Iš viso metodinių būrelių	Dalyvavo metodinių būrelių vadovų	Nedalyvavo, bet reikėjo, kad dalyvautų	Iš viso reikėjo dalyvauti	Nereikėjo dalyvauti	Bendras respondentų dalyvavimo procentas	Procentas nedalyvavusių respondentų, kurių nereikėjo	Patikslintas dalyvavusių procentas
1.	Elektrėnų	12	45	34	6	40	5	*76*	11	**85**
2.	Kaišiadorių	16	61	44	10	54	7	*72*	11	**81**
3.	Kazlų Rūdos	9	23	18	4	22	1	*78*	4	**82**
4.	Kretingos	15	57	45	9	54	3	*79*	5	**83**
5.	Lazdijų	13	56	39	10	49	7	*70*	13	**80**
6.	Molėtų	12	35	27	5	32	3	*77*	9	**84**
7.	Palangos	6	26	25	1	26	0	*96*	0	**96**
8.	Panevėžio miesto	24	126	83	35	118	8	*66*	6	**70**
9.	Panevėžio rajono	22	52	37	13	50	2	*71*	4	**74**
10.	Prienų	13	54	40	12	52	2	*74*	4	**77**
11.	Šiaulių	32	147	99	35	134	13	*67*	9	**74**
12.	Širvintų	11	32	27	5	32	0	*84*	0	**84**
13.	Utenos	19	72	62	8	70	2	*86*	3	**89**
14.	Varėnos	17	45	38	4	42	3	*84*	7	**90**
	Iš viso	*221*	*831*	*618*	*157*	*775*	*56*	*74*	*7*	***80***

Rengiant tyrimo imtį manyta, kad 14 tyrimui atrinktų savivaldybių turėtų reprezentuoti situaciją visoje Lietuvoje. Skaičiuojant pagal savivaldybės tipą, galima prognozuoti bendrą mokyklų metodinių būrelių skaičių Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose. Tam pradžioje buvo būtina apskaičiuoti faktinį vidutinį mokytojų metodinių būrelių skaičių vienoje bendrojo ugdymo mokykloje pagal savivaldybės tipą. Atliekant lauko tyrimą surinkti rezultatai rodo, kad vidutiniškai vienoje miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokykloje veikia 4,48 mokytojų metodinio būrelio, vienoje labai urbanizuoto rajono savivaldybės mokykloje – 3,38, vienoje mažai urbanizuoto rajono savivaldybės mokykloje – 3,16, o vienoje kaimiškos savivaldybės mokykloje – 2,79 mokytojų metodinio būrelio. Tokie skaičiavimai leidžia prognozuoti, jog iš viso visos Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose 2012–2013 mokslo metais veikė maždaug 4100 mokytojų metodiniai būreliai.

Orientuojantis į šį dydį, galima apskaičiuoti atlikto tyrimo imties paklaidos dydį. Jis skaičiuotas pagal V. Paniotto knygoje[5] skelbtą vienpakopės atsitiktinės atrankos formulę:

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

(kur n – imties dydis, Δ – imties atrankos paklaidos dydis (0,05), N – generalinės visumos dydis).

Galima tvirtinti, kad nacionalinės bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų metodinių būrelių vadovų imties atrankos paklaida – **3,7 proc**. Žinant, kad tyrimas laikomas statistiškai patikimu, kai imties atrankos paklaidos dydis neviršija 5 proc., galima teigti, jog atliktas tyrimas pagal apklaustų respondentų skaičių yra statistiškai patikimas.

VI. Tyrimo instrumento apibūdinimas. Pagrindinis tyrimo instrumentas – klausimynas. Sprendžiant kiekvieną tyrimo uždavinį buvo parengti atskiri anketos klausimų blokai, taip pat parengtas socialinis demografinis klausimų blokas.

Svarbiausias atlikto tyrimo ypatumas – aiškintasi ne tik bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių pasirinkimo ir naudojimo ypatybes, bet buvo išplėsta pati mokymo priemonės samprata. Rengiantis spręsti tyrimo uždavinius, remtasi Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. V-2368 patvirtintuose Švietimo aprūpinimo standartuose nurodytomis mokymo priemonių rūšimis. Iš jų buvo išskirtos dažniausiai nurodomos Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklai būdingiausios mokymo priemonių rūšys:

- bendrojo ugdymo dalykų vadovėliai;
- vadovėlį papildančios (spausdintos ir skaitmeninės) mokymo priemonės;
- pamokai reikalingos vaizdinės priemonės (žemėlapiai, plakatai, paveikslai, modeliai, maketai ir pan.);
- kitos skaitmeninės mokymo priemonės.

Parengtame klausimyne keliais atvejais dar buvo papildomai išskirtos mokykloje kaupiamos (konkrečiam mokytojui nepriklausančios) metodinės priemonės ir dalomoji medžiaga.

[5] В. И. Паниотто, *Качество социологической информации: (методы оценки и процедуры обеспечения)*, Киев: Наукова Думка, 1986.

Dar viena parengto tyrimo ypatybė – jį atliekant siekiama išmatuoti pakankamai plačią bendrojo ugdymo mokyklos veiklą. Toks siekis lemia pakankamai didelį ir dėl to respondentui ne visai patogų klausimyną, nes norint sąžiningai į jį atsakyti respondentui tenka sugaišti pakankamai daug laiko. Dėl to stengtasi kuo labiau trumpinti parengtą klausimyną, taigi, kartais buvo atsisakyta net ir reikalingų klausimų (dažniausiai tokiais atvejais buvo atsisakyta atvirų klausimų).

Rengiant klausimyną, vadovautasi bendra taisykle: kol kas pernelyg mažai žinoma apie tai, kaip bendrojo ugdymo mokyklose renkamasi ir naudojamasi įvairiomis mokymo priemonėmis, todėl, užbaigiant kiekvieno uždavinio sprendimui sukurtų klausimų bloką, formuluotas atviras klausimas apie tai, kokias kitas mintis aptariama tema norėtų išsakyti respondentas. Tokiu būdu siekta fiksuoti problemines temas ateities tyrimams.

Siekiant tiksliau atspindėti Lietuvos pedagogų bendruomenėje paplitusias nuotaikas, rengiantis tyrimui buvo atlikta Lietuvos žiniasklaidoje išsakomų pagrindinių su bendrojo ugdymo mokyklų mokymo priemonių įsigijimu ir naudojimu per pamoką susijusių teiginių analizė.

Parengtas klausimynas pradedamas socialiniu demografiniu klausimų bloku. Socialinis demografinis klausimų blokas atliekant anketavimą paprastai turi kelias funkcijas:

- Padeda išskirti ir nustatyti respondentų grupes, kurioms daugiau būdinga kuri nors atliekant tyrimą nustatyta aplinkybė. Tada galima parengti tikslesnes ir veiksmingesnes išvadas ir rekomendacijas.
- Padeda patikrinti, ar grąžintų atsakytų anketų imtis yra pakankamai validi (ar į anketas atsakiusių respondentų charakteristikos pakankamai tiksliai atspindi pagrindines Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų charakteristikas).

Anketoje būtinas atviras klausimas, į kurį atsakydami respondentai nurodytų, kokių mokomųjų dalykų mokyklos metodinei grupei jie vadovauja. Planuota, kad taip bus galima išskirti respondentų, atstovaujančių įvairioms mokomųjų dalykų grupėms (pvz., pradinio ugdymo, socialinio ir dorinio ugdymo, kalbų ir meninio ugdymo ir t. t.), nuomonę. Bet tada nebegalima taikyti panašiems tyrimams įprastos sąlygos, kad anketa būtų anoniminė. Kita vertus, tokiu atveju galima bandyti bent iš dalies trumpinti klausimyną ir dalį informacijos apie respondentą surinkti pačiam tyrėjui ir vėliau šią informaciją pridėti prie suformuotos respondentų atsakymų duomenų bazės. Tyrėjui 2011 m. birželio–gruodžio mėnesiais atliekant Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros išorinių vertintojų 2010–2011 metais Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose stebėtų pamokų protokolų antrinę analizę pasinaudota tokia papildomo duomenų priskyrimo galimybe. Iš

ŠVIS bei Lietuvos statistikos departamento interneto svetainėse skelbiamos informacijos buvo suformuoti papildomi tyrimo instrumento kintamieji. Todėl tokie pat savo praktinę naudą patvirtinę kintamieji formuoti ir dirbant su mokyklos mokytojų metodinių grupių pirmininkų apklausos rezultatais. Tyrėjas iš ŠVIS ir Lietuvos statistikos departamento interneto svetainės savarankiškai surinko informaciją ir suformavo šiuos kintamuosius:

1) mokyklos tipas (pradinė mokykla arba mokykla-darželis; pagrindinė ir jaunimo mokykla arba progimnazija; vidurinė mokykla; gimnazija);
2) savivaldybės, kurioje veikia mokykla, tipas (miesto savivaldybė; labai urbanizuoto rajono savivaldybė; mažai urbanizuoto rajono savivaldybė, kaimiška savivaldybė);
3) gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipas (miestas; kaimas);
4) mokytojų ir vadovų skaičius mokykloje (iki 20; nuo 21 iki 40; nuo 41 iki 50; daugiau negu 50);
5) mokytojų, kurių darbo stažas didesnis negu 15 metų, dalis mokykloje (70 proc. ir mažiau visų mokyklos mokytojų; nuo 71 iki 80 visų mokyklos mokytojų; nuo 81 iki 85 proc. visų mokyklos mokytojų ir daugiau negu 85 proc. visų mokyklos mokytojų);
6) mokytojų, įgijusių mokytojo metodininko ar mokytojo eksperto kvalifikacinę kategoriją, dalis mokykloje (25 proc. ir mažiau visų mokyklos mokytojų; nuo 26 iki 40 proc. visų mokyklos mokytojų; nuo 41 iki 50 proc. visų mokyklos mokytojų ir daugiau negu 50 proc. visų mokyklos mokytojų);
7) atestuotų mokyklos vadovų dalis (ne visi mokyklos vadovai; visi mokyklos vadovai);
8) vadovų, įgijusių I ir II vadybinę kategoriją, darbas mokykloje (tokių vadovų mokykla turi; tokių vadovų mokykla neturi).

Papildomas socialiniam demografiniam klausimų blokui priskirtinas klausimas buvo suformuluotas ir iš lauko tyrimo dokumentacijos. Sudaryto kiekvienoje tyrimui atrinktoje mokykloje veikiančių mokytojų metodinių būrelių sąrašo pagrindu suformuluotas kintamasis „Mokytojų metodinių grupių skaičius mokykloje“ (tik viena grupė; dvi grupės; nuo 3 iki 5 grupių; daugiau negu 5 grupės).

Visus respondentams pateiktoje anketoje esančius socialinio demografinio bloko klausimus galima dalyti į dvi dalis:

- su respondento asmenybe susijusius klausimus;
- su mokyklos mokytojų metodinės grupės ar respondento mokyklos apibūdinimu susijusius klausimus.

Su respondento asmenybe susijusių socialinių demografinių klausimų grupė pradedama trimis atviraisiais klausimais – prašoma į langelį įrašyti mokyklos, kurioje dirba, pavadinimą; kurių dalykų mokyklos mokytojų metodinei grupei respondentas vadovavo ir kokių mokomųjų dalykų mokė 2012–2013 mokslo metais. Klausimas apie respondento mokyklos pavadinimą sprendė du uždavinius – viena vertus, leido per jo mokyklos nustatymą vėliau priskirti duomenis, surinktus ŠVIS ir Lietuvos statistikos departamento interneto svetainėse, antra vertus (kartu su atsakymu į klausimą apie tai, kokiam metodiniam būreliui vadovauja), leido atlikti grąžinamų anketų stebėseną ir papildomai paraginti į anketos klausimus dar neatsakiusius respondentus.

Klausimas apie tai, kokių dalykų metodiniam būreliui respondentas vadovauja, leido sukurti klausimą filtrą pagal mokomųjų dalykų grupes. Remiantis 2008 m. pradinio ir pagrindinio ugdymo bei 2011 m. vidurinio ugdymo bendrosiomis programomis, respondentų atsakymai buvo suskirstyti į šias grupes / sritis[6]:

1) pradinis ugdymas (I–IV klasėse);
2) socialinis ir dorinis ugdymas (V–XII klasėse);
3) matematika ir informacinės technologijos (V–XII klasėse);
4) gamtamokslinis ugdymas (V–XII klasėse);
5) kalbinis ugdymas (V–XII klasėse);
6) meninis ugdymas ir technologijos (V–XII klasėse).

Tyrimo atlikimo praktika parodė, kad mokyklose viename mokytojų metodiniame būrelyje labai įvairiai grupuojami skirtingų specialybių mokytojai. Pakankamai paplitę atvejai, kai viename metodiniame būrelyje dirba, pavyzdžiui, tik pradinių klasių mokytojai ar tik gamtos mokslų mokytojai. Pakankamai paplitę taip pat, pavyzdžiui, tik anglų kalbos mokytojus arba tik matematikos mokytojus jungiantys būreliai. Bet paaiškėjo, kad kai kuriose mokyklose, pavyzdžiui, viename mokytojų metodiniame būrelyje dirba kalbų, socialinių mokslų, technologijų, menų ir dorinio ugdymo mokytojai arba susijungia gamtos ir tiksliųjų mokslų mokytojai. Kaime veikiančiose bendrojo ugdymo mokyklose paplitusi situacija, kai mokytojai jungiasi į du metodinius būrelius: pradinių klasių ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų bei 5–10 klasių mokytojų. Dar mažesnėse mokyklose mokytojai nesidalija į metodinius būrelius pagal mokomuosius dalykus ir visi dirba kartu. Todėl, apibendrinant respondentų nurodytus atvejus, nuspręsta klausimą apie priklausomybę metodinei grupei dalyti į 6 kintamuosius. Tada, pavyzdžiui, respondentui nurodžius, jog mokykloje veikia vienas bendras metodinis būrelis, teigiamas

[6] Siekiant labiau grupuoti respondentų atsakymus, dalis ugdymo sričių buvo sujungtos.

atsakymas buvo žymimas visų 6 išskirtų vadovavimo metodiniam būreliui kintamųjų atveju, o, respondentui nurodžius, jog jis vadovauja gamtos ir tiksliųjų mokslų mokytojų metodiniam būreliui, teigiamas atsakymas buvo žymimas dviejų kintamųjų (vadovavimas matematikos ir IT bei vadovavimas gamtos mokslų mokytojų metodiniam būreliui) atveju.

Klausimas apie tai, kokių dalykų respondentas moko 2012–2013 mokslo metais buvo reikalingas kaip atsarginis, nes tyrėjo patyrimas rodo, kad kai kada respondentai, vertindami situaciją savo mokykloje, nesugeba apibendrinti informacijos ir ją vertina vien tik iš savo mokomo dalyko „varpinės“.

Kiti socialinio demografinio klausimų bloko klausimai pakankamai tradiciniai. Anketoje domimasi respondento įgyta kvalifikacine kategorija ir vadovavimo mokyklos mokytojų metodiniam būreliui trukme. Ekspertų apklausa parodė, kad mokytojai kai kada mokyklos metodiniam būreliui vadovauja iš eilės. Todėl klausimas apie vadovavimo mokyklos mokytojų metodiniam būreliui trukmę padalytas į du kintamuosius: kiek laiko respondentas vadovavo mokyklos mokytojų metodiniam būreliui apklausos metu ir koks yra respondento bendras vadovavimo mokyklos mokytojų metodinei veiklai patyrimas (pvz., apklausos metu jis tik antrus metus užsiėmė tokia veikla, bet prieš 6 metus jis kelerius metus jau vadovavo mokyklos mokytojų metodinei veiklai).

Netradiciniais socialinio demografinio bloko klausimais galima laikyti klausimus, kuriais buvo domimasi, kaip dažnai respondentas pats naudojasi švietimo portalo „E. mokykla“ ištekliais ir ar jis yra registruotas šio portalo naudotojas. Šie klausimai turėtų padėti įvertinti, kaip respondentas priima ir pamokoje naudoja skaitmeninį ugdymo turinį (vadinasi, ir skatina tai daryti savo vadovaujamo metodinio būrelio narius).

Su mokyklos mokytojų metodinio būrelio ar respondento mokyklos apibūdinimu susiję klausimai yra du – apibūdinamas vadovaujamo metodinio būrelio dydis – manyta, kad tai bus geras klausimas filtras, parodantis respondento metodinės veiklos apimtį. Taip pat domimasi respondento įvertinimu, kaip dažnai jo vadovaujamo metodinio būrelio nariai naudojasi švietimo portalo „E. mokykla“ ištekliais – dėl tų pačių priežasčių, kaip ir klausiant apie tai, kaip dažnai tai daro pats respondentas. Kitas klausimas skirtas apibūdinti mokyklos techninio aprūpinimo lygį – taip sukurtas klausimas filtras, buvo siekiama atskirti ir grupuoti respondentų atsakymus, ypač vertinant jų atsakymus apie skaitmeninių mokymo priemonių naudojimą pamokoje, nes, pavyzdžiui, sunku laukti plataus skaitmeninių mokymo priemonių naudojimo mokyklose, deramai neaprūpintose įvairia technine įranga.

Sprendžiant pirmą tyrimo uždavinį „Apibūdinti procesus mokykloje, užsakant vadovėlius ir kitas mokymo priemones, išskirti mokyklos metodinių būrelių ir jų vadovų įtaką šiems procesams“ parengtos tokios klausimų grupės:

1) klausimai apie tai, kaip mokyklos mokytojų metodiniai būreliai dalyvauja apsisprendžiant dėl naujų mokymo priemonių įsigijimo;
2) klausimai apie tai, kas turi didžiausią įtaką nusprendžiant, kokios mokymo priemonės bus įsigyjamos;
3) klausimai apie tai, iš kokių lėšų įsigyjamos įvairios mokymo priemonės;
4) klausimai apie tai, kas lemia įvairių mokymo priemonių įsigijimą;
5) baigiamasis atviras klausimas, kviečiantis išsakyti kitas mintis apie mokymo priemonių pasirinkimą.

Klausimams apie tai, kaip mokyklos mokytojų metodiniai būreliai dalyvauja apsisprendžiant dėl naujų mokymo priemonių įsigijimo pasirinkta pusiau uždaro klausimo forma (nuomonė lemiama, į nuomonę atsižvelgiama, į nuomonę neatsižvelgiama, kitas atsakymas) ir atskirais klausimais prašoma apibūdinti situaciją, pasirenkant vadovėlius, vadovėlius papildančias mokymo priemones, vaizdines priemones ir skaitmenines mokymo priemones. Atskirų klausimų, o ne lentelės forma pasirinkta dėl siekio sudaryti geresnes sąlygas respondentams įrašyti savąjį atsakymą.

Klausimams apie tai, kas turi didžiausią įtaką, nusprendžiant, kokios mokymo priemonės bus įsigyjamos, irgi pasirinkta pusiau uždaro klausimo forma ir atskirais klausimais prašoma apibūdinti situaciją, pasirenkant vadovėlius, vadovėlius papildančias mokymo priemones, vaizdines priemones, skaitmenines mokymo priemones ir mokytojų bendrai naudojamą metodinę literatūrą. Visai šiai klausimų grupei parengta vienoda atsakymų skalė, įvardijant svarbiausius asmenis ir asmenų grupes, dalyvaujančius užsakant mokymo priemones ir paliekant respondentams galimybę įrašyti kitus asmenis ar asmenų grupes. Koduojant gautas anketas paaiškėjo, kad kai kurie respondentai nurodė tokią papildomą grupę – mokyklos metodinę tarybą. Šio klausimų bloko atsakymuose atskiriamas mokytojas, kuriam reikia konkrečių mokymo priemonių, ir mokyklos metodinio būrelio nariai. Akivaizdu, kad mokytojas, kuriam reikia konkrečių mokymo priemonių, taip pat yra ir mokytojų metodinio būrelio narys. Bet, net jei metodinis būrelis jungia tik tą patį dalyką mokančius mokytojus (o šitaip atsitinka ne taip dažnai), paprastai apsisprendžiama dėl konkrečios mokymo priemonės konkrečiai klasei, su kuria dirba tik vienas, arba geriausiu atveju keli mokytojai, o ne visi metodinio būrelio nariai. Todėl ir šio klausimų bloko, ir dar vieno klausimų bloko, taip pat sprendžiančio pirmąjį tyrimo uždavinį atveju, mokytojo, kuriam reikia naujos mokymo priemonės, situacija rodo, kad naujos mokymo priemonės įsigijimą daugiausia lemia konkretus įtikinamai savo mintis gebantis reikšti mokyklos mokytojas, o mokytojų metodinio būrelio narių situacija – kad sprendimas dėl naujos mokymo priemonės įsigijimo atsiranda mokytojams kolektyviai bent trumpai aptarus visas pasirinkimo galimybes.

Apsisprendžiant dėl pirmųjų dviejų pirmą tyrimo uždavinį sprendžiančių klausimų grupių diskutuota, ar gal pakaktų vienos kurios nors iš šių dviejų klausimų grupių. Vėliau nuspręsta, kad pirmoji klausimų grupė neparodo svarbiausių asmenų, ar asmenų grupių, apsisprendžiančių dėl mokymo priemonių įsigijimo, o iš antrosios klausimų grupės ne visada aišku (jei nepasirinktas 3 atsakymas), koks vaidmuo apsisprendžiant dėl naujų mokymo priemonių tenka mokyklos mokytojų metodiniam būreliui. Dėl to anketoje buvo paliktos abi šios klausimų grupės.

Klausimams apie tai, iš kokių lėšų įsigyjamos įvairios mokymo priemonės, pasirinkta kiek kita forma – respondentų buvo prašoma nurodyti, kaip jų mokykloje paprastai yra įsigyjamos visų pagrindinių tipų mokymo priemonės ir tam, taupant vietą, pasirinkta lentelės forma. Atsakymų skalėje nurodyti visi svarbiausi mokymo priemonių įsigijimo šaltiniai ir palikta (daugiau teorinė) galimybė nurodyti kitus įsigijimo šaltinius. Atskirais klausimais buvo bandoma nustatyti, kas dar yra įsigyjama paties mokytojo ir mokinio tėvų lėšomis. Tai, jog mokymo priemonių įsigijimas už mokytojų ir mokinių tėvų lėšas yra pakankamai paplitęs, parodė Lietuvos žiniasklaidoje išsakomų pagrindinių su bendrojo ugdymo mokyklų mokymo priemonių įsigijimu ir naudojimu per pamoką susijusių teiginių analizė.

Klausimams apie tai, kas lemia įvairių mokymo priemonių įsigijimą, pasirinkta lentelės forma, bet formuluoti atskiri kintamieji, kuriais apibūdinamas vadovėlių, vadovėlį papildančių mokymo priemonių vaizdinių priemonių ir skaitmeninių mokymo priemonių pasirinkimas. Visiems šiems klausimams pasirinktas panašus kintamųjų rinkinys (vadovėlių atveju didesnis 4 kintamaisiais). Rengiant kintamuosius, remtasi kompleksinio tyrimo „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo padėties ir perkvalifikavimo poreikių priešmokyklinio ugdymo, bendrojo lavinimo ir neformalaus vaikų švietimo įstaigose įvertinimas“ instrumentuose taikyta metodika, kuri, atsižvelgiant į pasikeitusias sąlygas (pavyzdžiui, bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių duomenų bazės atsiradimu bei Lietuvos žiniasklaidoje išsakomų pagrindinių su bendrojo ugdymo mokyklų mokymo priemonių įsigijimu ir naudojimu per pamoką susijusių teiginių analizės rezultatais) buvo papildyta naujais kintamaisiais. Respondentų buvo prašoma visus kintamuosius vertinti pagal įprastą tokiais atvejais Likerto skalę.

Sprendžiant antrą tyrimo uždavinį „Išsiaiškinti, kaip dažnai ir kokiu tikslu vadovėlis bei kitos mokymo priemonės naudojamos pamokoje“ išskiriamos tokios klausimų grupės:

1) mokymo priemonių pakankamumo mokykloje įvertinimas;
2) mokymo priemonių naudojimo dažnumo įvertinimas;
3) mokymo priemonių naudojimo pamokoje tikslų nustatymas;
4) interneto galimybių panaudojimo pamokoje įvertinimas;

5) mokyklos bibliotekininko pagalbos, rengiantis pamokai, įvertinimas;
6) dalomosios medžiagos panaudojimo pamokoje įvertinimas;
7) baigiamasis atviras klausimas, kviečiantis išsakyti kitas mintis apie mokymo priemonių naudojimą pamokoje.

Antrojo tyrimo uždavinio sprendimas buvo labai sudėtingas, nes mokymo priemonių panaudojimo per pamoką tema yra labai plati – šiai temai reikėtų skirti atskirą tyrimą. Tyrėjo norus ribojo dar ir jo galimybės – rengiamas klausimynas negalėjo būti labai didelis. Dėl to, sprendžiant antrąjį tyrimo uždavinį, apsiribota gana fragmentišku ir nelabai išsamiu svarbiausių mokymo priemonių (dažniausiai vien tik vadovėlio, nes kitaip labai didėtų rengiamas klausimynas) panaudojimo pamokoje aspektų pamatavimu. Siekiama, kad gauta informacija taptų pagrindu atliekant kitus mokymo priemonių panaudojimo pamokoje tyrimus, kai būtų giliau analizuojamos įvairios ne tokios viską apimančios mokymo priemonių panaudojimo pamokoje problemos.

Antrąjį tyrimo uždavinį sprendžiančių klausimų bloko pradžioje yra klausimas, iš esmės atliekantis klausimo filtro uždavinį – *mokymo priemonių pakankamumo mokykloje įvertinimas*. Jis leidžia respondentui apibūdinti darbo jo mokykloje sąlygas. Respondentams vertinti pateikiamos pagrindinės mokymo priemonių rūšys, kintamiesiems įvertinti panaudota įprasta tokiems atvejams Likerto skalė.

Mokymo priemonių naudojimo pamokoje dažnumo įvertinti respondentui taip pat pateikiamas pagrindinių ir dažniausiai naudojamų mokymo priemonių rūšių sąrašas. Čia ir kai kuriais kitais atvejais kilo tam tikrų problemų konstruojant klausimo atsakymų skalę. Dažnai tokiais atvejais naudojama (pvz., mokinių pasiekimų tyrimuose) su laiku susieta atsakymų skalė (kelis kartus per savaitę, kartą per savaitę, kartą per kelias savaites ir t. t.). Nuspręsta, kad tokios atsakymų skalės naudoti negalima, nes respondentais bus įvairių mokomųjų dalykų mokytojai. Kaip žinia, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai įvairiems mokomiesiems dalykams nustato skirtingą savaitinių pamokų skaičių. Todėl, naudojant įprastą atsakymų skalę, atsakymas, pavyzdžiui, „kartą per savaitę“ įvairių mokomųjų dalykų atveju reikštų labai besiskiriančią situaciją. Dėl to buvo pasirinkta atsakymų skalė „kiekvienoje arba beveik kiekvienoje pamokoje“, „vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų“, „rečiau nei vienoje iš 4–5 pamokų“, „visai nenaudoja“, „nežinau, sunku pasakyti“.

Šiai klausimų grupei priskirtas ir ekspertinis klausimas, ar respondento mokykloje nusistovėjo derama pusiausvyra tarp spausdintų ir skaitmeninių mokymo priemonių naudojimo. Viena vertus, atsakymus į šį klausimą galima panaudoti kaip klausimą filtrą respondentų atsakymams apie

skaitmeninių mokymo priemonių naudojimą pamokoje, antra vertus, atlikus koreliaciją su klausimų apie skaitmeninių ir kitų mokymo priemonių panaudojimo per pamoką dažnumu, atsakymai į šį klausimą parodys respondentų nuostatas dėl skaitmeninių mokymo priemonių naudojimo.

Mokymo priemonių naudojimo pamokoje tikslų nustatymas (ko gero, pagrindinė klausimų grupė, sprendžiant antrą tyrimo uždavinį) susidėjo iš kelių aspektų:

- nustatymo, kada pamokoje naudojamas vadovėlis;
- nustatymo, kaip mokymo priemonės padeda siekti ugdymo tikslų;
- nustatymo, kaip vadovėlis padeda įgyvendinti ugdymo principus;
- nustatymo, kaip vadovėlis padeda planuoti ugdymo procesą.

Siekiant nustatyti, kada pamokoje naudojamas vadovėlis, teorinis kintamųjų konstruktas parengtas remiantis užsienio autorių darbais[7]. Jį parengė L. Jašinauskas. Kintamuosius respondentams siūloma vertinti pagal specialiai tyrimui parengtą atsakymų skalę „kiekvienoje arba beveik kiekvienoje pamokoje“, „vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų“, „rečiau nei vienoje iš 4–5 pamokų“, „visai nenaudoja“, „nežinau, sunku pasakyti“.

Siekiant nustatyti, kaip mokymo priemonės pamokoje padeda siekti ugdymo tikslų, dėl vietos stokos respondentams pateikiama įvertinti tik vadovėlių, vadovėlį papildančių mokymo priemonių ir skaitmeninių mokymo priemonių svarbą siekiant ugdymo tikslų. Taupant vietą, kilo problemų parengiant kintamųjų teorinį konstruktą. Pagrindu šiam konstruktui tapo Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008 m.) ir Vidurinio ugdymo bendrosios programos (2011 m.), kurios plėtoja kompetencijų ugdymo idėjas. Nutarta matuoti mokymo priemonių įtaką ugdant dalyko ir bendrąsias kompetencijas (bendrosios kompetencijos yra svarbi sudėtinė visų dalykinių kompetencijų ugdymo dalis) ir mokymosi priemonių reikšmę aptariant į kompetencijas orientuoto ugdymo gaires. Tiriant dalyko ir bendrąsias kompetencijas, išskiriama dalyko žinios ir supratimas, gebėjimai ir vertybinės nuostatos, o tiriant bendrąsias kompetencijas, galima išskirti 7 kompetencijas, bet visam tam atskirai matuoti reikėtų skirti per daug vietos rengiamame klausimyne. Dėl to atskirais kintamaisiais išskirtos dalyko kompetencijų žinios ir supratimas; gebėjimai; dalykų ir bendrųjų kompetencijų vertybinės nuostatos. Respondentams taip pat pateiktos vertinti trys pagrindinės pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosiose programose

[7] Parengta pagal G. Petty, *Šiuolaikinis mokymas: praktinis vadovas,* Vilnius: Tyto alba, 2006; R. I. Arends, *Mokomės mokyti*, Vilnius: Margi raštai, 2008; M. Bieniek, *Dydaktyka historii*, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2009.

aptariamos į kompetencijas orientuoto ugdymo gairės. Teorinį kintamųjų konstruktą parengė A. Birgelytė. Kiekvienas kintamasis buvo įvertinamas pagal Likerto skalę.

Nustatant, kaip vadovėlis padeda įgyvendinti ugdymo principus, pasiremta R. Widowson, M. Joubert, G. Mills išskirtais ugdymo principais[8]. Kiekvienas kintamasis buvo įvertinamas pagal Likerto skalę.

Nustatant, kaip vadovėlis padeda planuoti ugdymo procesą, remtasi A. Pollard ir R. I. Arends darbais[9]. Teorinį šių kintamųjų konstruktą parengė L. Jašinauskas. Kintamieji buvo vertinami pagal tradicinę tokiais atvejais laiko skalę.

Lietuvos žiniasklaidoje išsakomų pagrindinių su bendrojo ugdymo mokyklų mokymo priemonių įsigijimu ir naudojimu per pamoką susijusių teiginių analizė parodė, kad į Lietuvos pedagogų bendruomenę vis plačiau pradeda skverbtis idėjos apie tiesioginį virtualios realybės panaudojimą per pamokas. Planuojant *interneto galimybių panaudojimo pamokoje įvertinimą* tik dėl vietos stokos apsiribota pamatavimu, kaip, respondentų vertinimu, per pamokas panaudojamos įvairių socialinių tinklų bei tinklaraščių galimybės. Planuota, kad surinkti duomenys neturėtų rodyti labai plataus įvairių socialinių tinklų ir tinklaraščių teikiamų galimybių panaudojimo per pamoką, bet, ko gero, svarbu, kad taip būtų padėtas pagrindas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų bendruomenėje propaguoti pačią įvairių socialinių tinklų bei tinklaraščių panaudojimo pamokoje idėją.

Vakarų Europos šalyse plačiai diegiama idėja į pamokos rengimą ir vedimą įtraukti mokyklos bibliotekininką. Tada mokyklos bibliotekininkas tam tikra prasme suvokiamas kaip pagrindinis mokytojo konsultantas rengiant ugdymo turinį konkrečiai pamokai bei dažnai net mokytojo pagalbininkas vedant pamoką, ypač kai pamoka vyksta mokyklos bibliotekoje. Rengiant klausimyną, buvo parengtas *klausimų apie bendradarbiavimą su mokyklos bibliotekininku* blokas, bet vėliau vien dėl vietos stokos daugumos klausimų buvo atsisakyta, paliktas tik vienas klausimas, kuris turi padėti pačiais bendriausiais bruožais įvertinti, kokios šiuo metu yra bendrojo ugdymo mokyklos bibliotekininko galimybės padėti mokytojui, jam rengiantis pamokai.

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros išorinių vertintojų 2010–2011 metais Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose stebėtų pamokų protokolų antrinės analizės rezultatai parodė, kad Lietuvos

[8] http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/pagrindiniai-kompetenciju-ugdymo-aspektai/siuolaikinio-ugdymo-tikslas-asmens-kompetencijos/pagrindinio-siuolaikinio-ugdymo-principai/.

[9] Parengta pagal A. Pollard, *Refleksyvusis mokymas: veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika*, Vilnius: Garnelis, 2006; R. I. Arends, *Mokomės mokyti*, Vilnius: Margi raštai, 2008.

bendrojo ugdymo mokyklose labai plačiai (per plačiai) naudojamasi dalomąja medžiaga. Todėl *dalomosios medžiagos panaudojimo pamokoje įvertinimui* skirti net trys parengtos anketos klausimai. Pirmasis šiai temai analizuoti skirtas klausimas bandė nustatyti sąlygas, kuriose dirba mokytojai – ar dalomosios medžiagos dauginimas respondentų mokyklose yra lengvai įgyvendinamas. Šiam klausimui dėl vietos anketoje taupymo pasirinkta įvertinamoji subjektyvi atsakymų skalė „kyla problemų“ – „nekyla problemų“. Po to atvirais klausimais buvo bandoma nustatyti, kokia dalomoji medžiaga dažniausiai kopijuojama, ir priežastys, kodėl dalomoji medžiaga bendrojo ugdymo mokyklose taip paplitusi.

VII. Tyrimo organizacinės procedūros. Organizuojant lauko tyrimą, buvo parengti du lydraščiai: tyrimui atrinktų savivaldybių administracijų švietimo padalinių (švietimo skyrių) vadovams ir tyrimui atrinktų savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklų vadovams.

Tyrimui atrinktų savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovai lauko tyrimo pradžioje buvo prašomi paraginti mokyklų vadovus paraginti mokyklos mokytojų metodinių būrelių vadovus dalyvauti apklausoje. Vėliau vykdant lauko tyrimą, esant reikalui, buvo kreipiamasi į savivaldybių administracijų švietimo padalinių vadovus ir sprendžiamos kilusios organizacinės problemos.

Visa tyrimo dokumentacija (lydraščiai, jų priedai ir tyrimo klausimynas) elektroniniu paštu buvo nusiųsta atrinktų savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklų vadovams. Tam buvo pasinaudota AIKOS ištekliais. Mokyklų vadovų buvo prašoma perduoti tyrimo klausimyną mokyklos mokytojų metodinių būrelių vadovams ir paskatinti juos atsakyti į klausimus, taip pat pranešti tyrėjui, kiek ir kokių mokytojų metodinių būrelių veikia mokykloje. Remdamasis šia informacija tyrėjas parengė galutinį respondentų sąrašą ir registravo atsakytų anketų grąžinimą.

VIII. Tyrimo laikas. 2013 m. vasario–lapkričio mėnesiai. Lauko tyrimas pradėtas gegužės pradžioje ir baigtas birželio antrojoje pusėje.

IX. Tyrimo ištekliai ir vykdytojas. Tyrimas atliktas naudojant elektronines anketų formas ir elektroninį paštą. Tyrimą atliko Ugdymo plėtotės centro Veiklos analizės ir kokybės užtikrinimo skyriaus metodininkas dr. Albinas Kalvaitis.

X. Tyrimo respondentų socialinės demografinės charakteristikos.

Respondentai atsiuntė anketas beveik iš visų 14 atrinktų savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklų. Iš pradinėse mokyklose ir mokyklose darželiuose dirbančių respondentų gauta 29 anketos (5 proc. visų gautų anketų), iš pagrindinėse ir jaunimo mokyklose bei progimnazijose dirbančių respondentų – 307 anketos (50 proc.), iš vidurinėse mokyklose dirbančių respondentų – 70 anketų (11 proc.), o iš gimnazijose dirbančių respondentų – 212 anketų (34 proc.). Taigi, didžioji atlikto tyrimo respondentų dalis dirbo pagrindinėse ir jaunimo mokyklose bei progimnazijose ir gimnazijose – pagrindiniuose Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų tipuose. Tokiam respondentų pasiskirstymui taip pat turėjo įtakos tai, jog dėl nedidelio pedagogų skaičiaus šalies pradinėse mokyklose ir mokyklose-darželiuose ten paprastai veikia tik po vieną mokytojų metodinį būrelį, o kitų tipų mokyklose šių būrelių būna daugiau.

Analizuojant gautas anketas pagal savivaldybės, kurioje veikia mokykla, tipą, paaiškėjo, kad iš miestų savivaldybėse veikiančių bendrojo ugdymo mokyklų gautos 207 atsakytos anketos (33 proc. visų anketų), iš labai urbanizuotose savivaldybėse veikiančių mokyklų – 159 anketos (26 proc.), iš mažai urbanizuotose savivaldybėse veikiančių mokyklų – 149 anketos (24 proc.) ir iš kaimiškose savivaldybėse veikiančių mokyklų – 103 anketos (17 proc.).

Analizuojant duomenis pagal gyvenvietės, kurioje veikia respondento mokykla, tipą, paaiškėjo, kad 407 respondentai (66 proc. visų respondentų) dirba miestuose veikiančiose mokyklose, o 211 (34 proc.) – kaimo mokyklose.

1 pav. Įvairių tipų mokyklose dirbančių respondentų pasiskirstymas pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

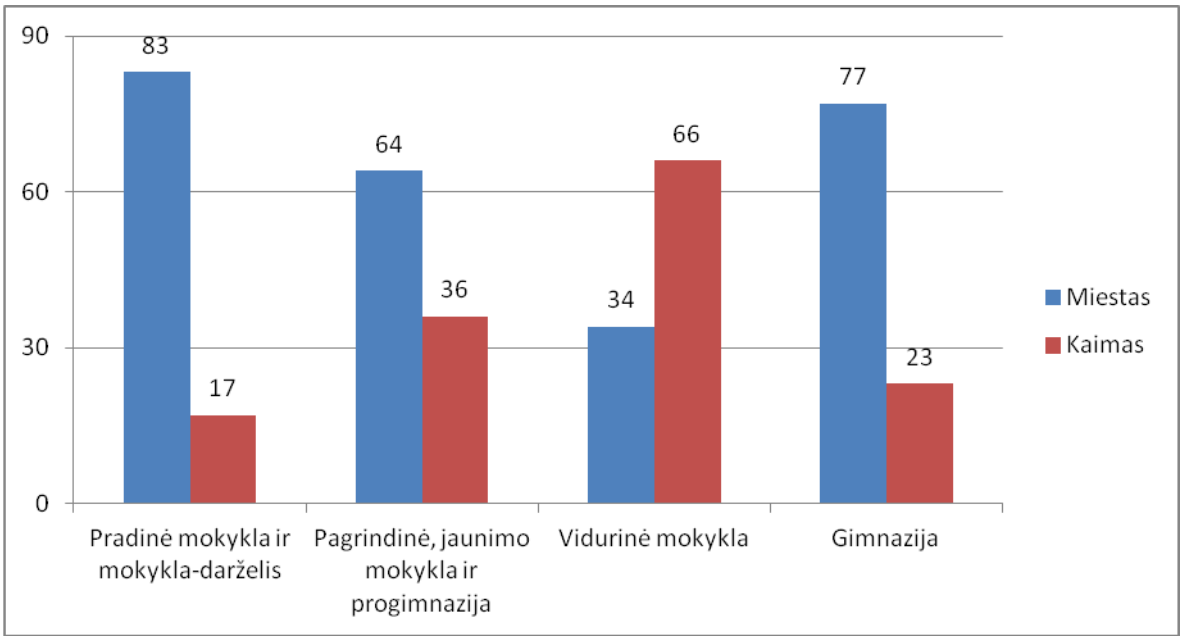

2 pav. Įvairių tipų savivaldybėse dirbančių respondentų pasiskirstymas pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

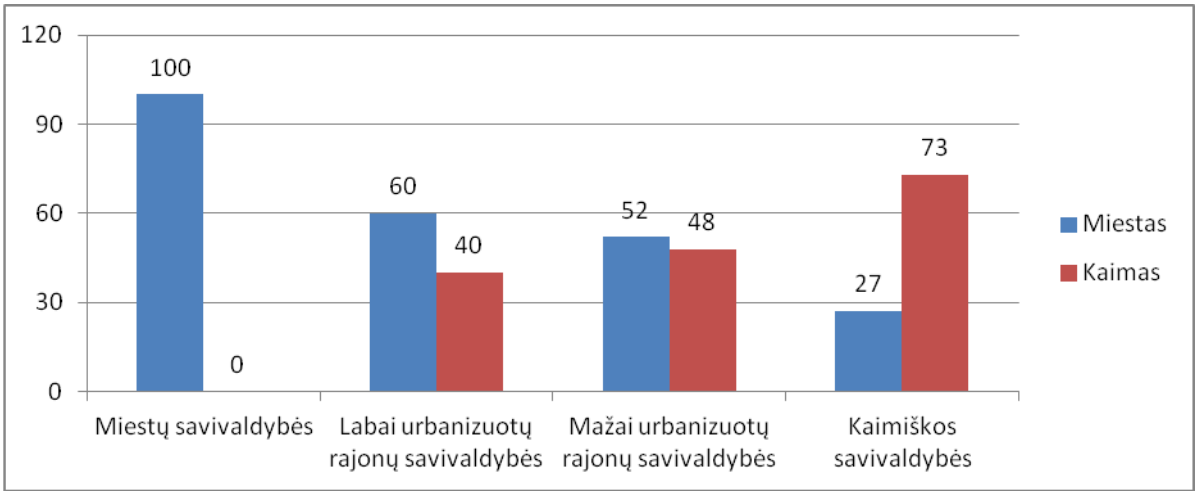

Pagal mokytojų ir mokyklos vadovų skaičių mokykloje, respondentai pasiskirstė taip: mokyklose, turinčiose iki 20 mokytojų ir vadovų, dirba 148 respondentai (24 proc. visų apklaustų mokyklų mokytojų metodinių būrelių vadovų), mokyklose, turinčiose nuo 21 iki 40 mokytojų ir vadovų – 170 respondentų (28 proc.), mokyklose, turinčiose nuo 41 iki 50 mokytojų ir vadovų – 138 respondentai (22 proc.), o mokyklose, kuriose dirba daugiau 50 mokytojų ir vadovų – 162 respondentai (26 proc.).

3 pav. Respondentų mokyklose dirbančių mokytojų ir mokyklos vadovų skaičius pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

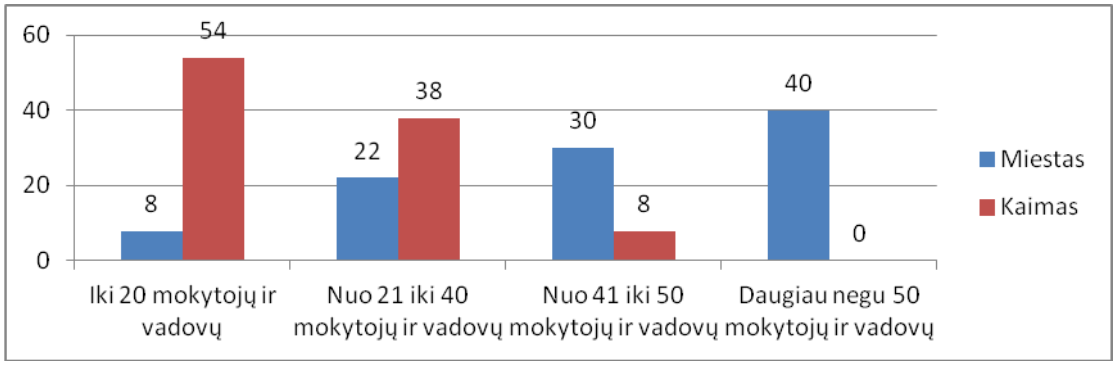

Pagal mokytojų, kurių darbo stažas didesnis negu 15 metų, dalį mokykloje, respondentai pasiskirstė taip: iš mokyklų, kuriose dirba didžiausia savo darbo stažu jaunų mokytojų dalis (kai didesnį negu 15 metų darbo stažą turi ne daugiau 70 proc. mokyklos mokytojų), gautos 142 anketos (23 proc. visų respondentų), iš mokyklų, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi nuo 71 iki 80 proc. visų mokytojų – 190 anketų (31 proc.), iš mokyklų, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi

nuo 81 iki 85 proc. visų mokytojų – 104 anketos (17 proc.), o iš mokyklų, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi daugiau negu 85 proc. visų mokytojų – 182 (29 proc.) anketos.

4 pav. Respondentų mokyklose dirbančių mokytojų, kurių darbo stažas didesnis, nei 15 metų, dalis pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

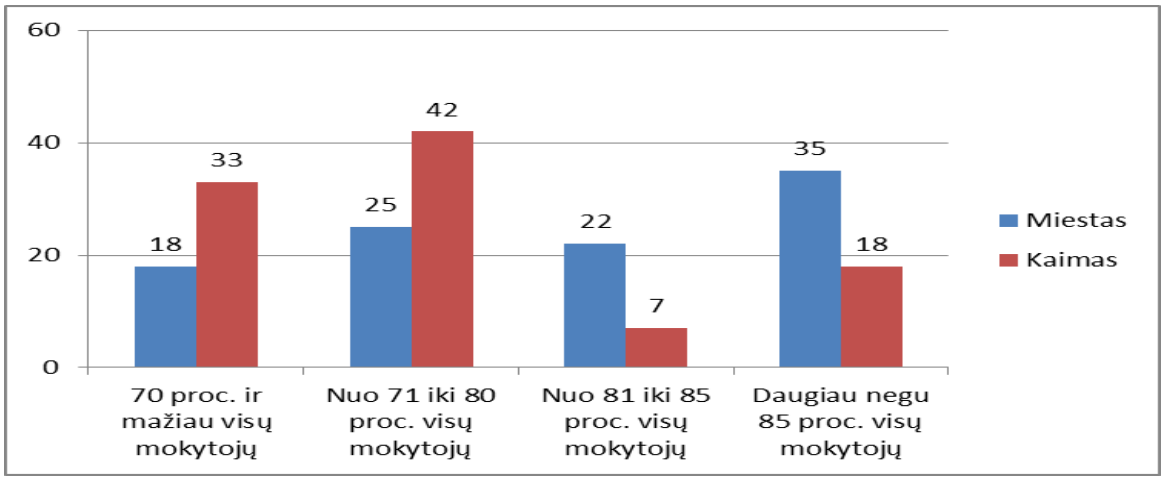

Pagal mokytojų, įgijusių mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto vardą, dalį mokykloje, respondentai pasiskirstė taip: iš mokyklų, kuriose mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai sudaro iki 25 proc. visų mokytojų, gautos 179 anketos (29 proc. visų respondentų), iš mokyklų, kur aukščiausias kvalifikacines kategorijas įgiję mokytojai sudaro nuo 26 iki 40 proc. visų mokytojų – 145 anketos (24 proc.), iš mokyklų, kur aukščiausias kvalifikacines kategorijas įgiję mokytojai sudaro nuo 41 iki 50 proc. visų mokytojų – 118 anketų (19 proc.), o iš mokyklų, kur šias kvalifikacines kategorijas įgijusių mokytojų daugiau negu 50 proc. visų mokyklos mokytojų – 176 anketos (28 proc.).

5 pav. Respondentų mokyklose dirbančių mokytojų, įgijusių mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto vardą, dalis pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

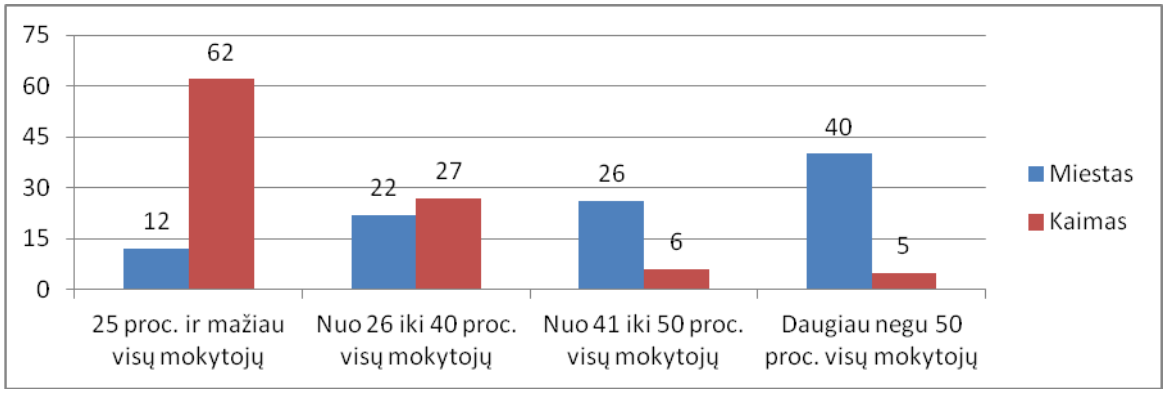

Pagal mokyklos vadovų, įgijusių vadybinę kategoriją, dalį mokykloje, respondentai pasiskirstė taip: iš mokyklų, kuriose ne visi vadovai buvo įgiję kurią nors vadybinę kategoriją, gauta 219 anketų (35 proc. visų respondentų), o iš mokyklų, kuriose visi vadovai buvo įgiję kurią nors vadybinę kategoriją – 399 anketos (65 proc.).

6 pav. Respondentų mokyklų vadovų, įgijusių vadybinę kategoriją, dalis pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

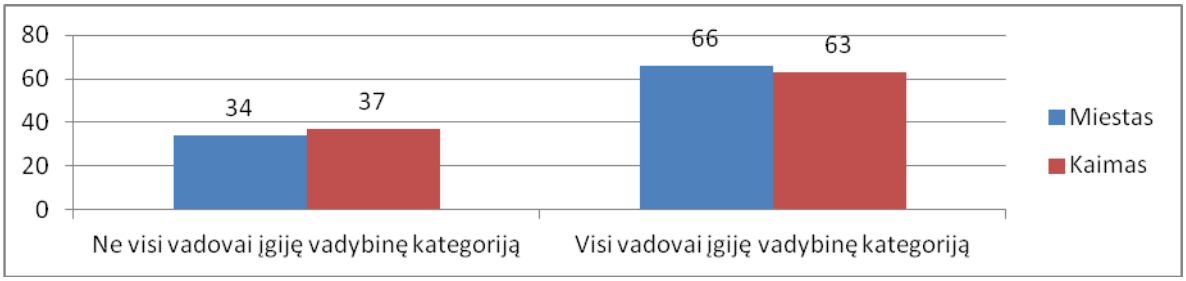

Iš mokyklų, kuriose dirba bent vienas aukščiausią (I arba II) vadybinę kategoriją įgijęs mokyklos vadovas, gauta 390 anketų (63 proc. visų respondentų), o iš mokyklų, kuriose nedirba nė vienas I arba II vadybinę kategoriją įgijęs mokyklos vadovas – 228 anketos (37 proc.).

7 pav. Respondentų mokyklų vadovų, įgijusių I arba II vadybinę kategoriją, dalis pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

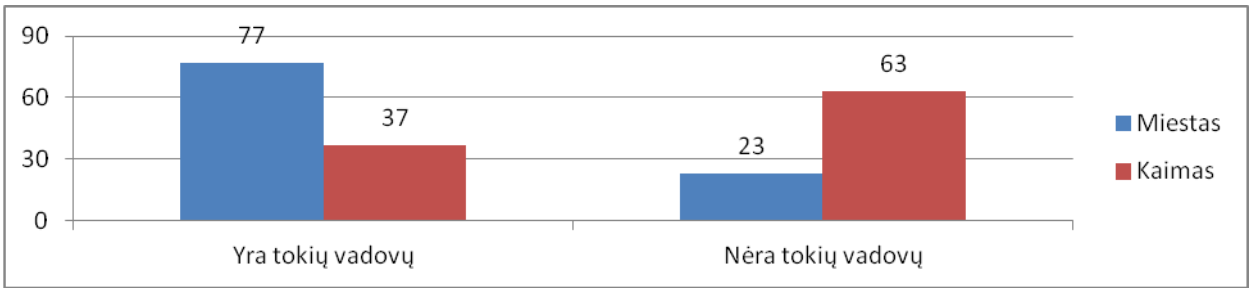

Pagal mokytojų metodinių būrelių skaičių mokykloje, respondentai pasiskirstė taip: iš mokyklų, kuriose veikia tik vienas, visus mokyklos mokytojus vienijantis metodinis būrelis, gautos 74 anketos (12 proc. visų respondentų), iš mokyklų, kuriose veikia 2 mokytojų metodiniai būreliai – 46 anketos (7 proc.), iš mokyklų, kuriose veikia nuo 3 iki 5 mokytojų metodinių būrelių – 198 anketos (32 proc.), o iš mokyklų, kuriose veikia daugiau negu 5 mokytojų metodiniai būreliai – 300 anketų (49 proc.).

8 pav. Respondentų mokyklose veikiančių mokytojų metodinių būrelių skaičiaus pasiskirstymas pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

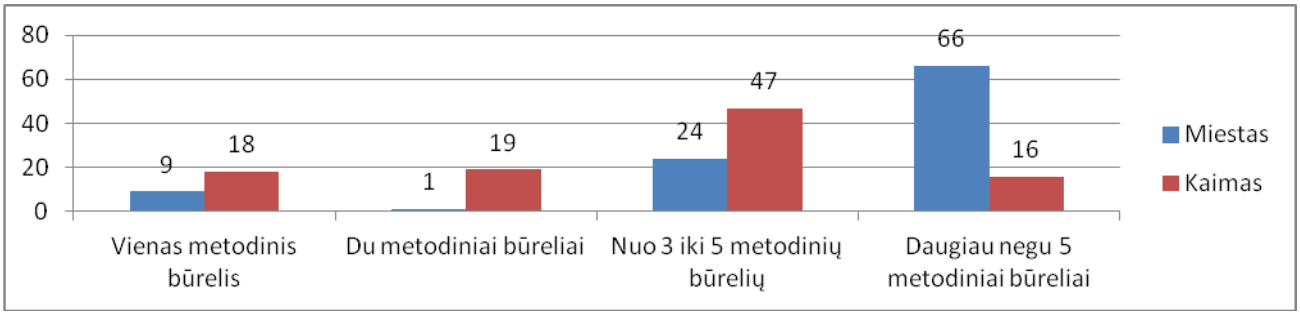

Analizuojant pagal ugdymo sritis, kurios priskirti respondento kuruojamų mokomųjų dalykų mokytojai, atliekant lauko tyrimus gautos anketos pasiskirstė taip[10]: pradinio ugdymo mokytojų metodinę veiklą kuravo 160 respondentų (26 proc. visų respondentų), socialinio ir dorinio ugdymo mokytojų metodinę veiklą – 193 respondentai (31 proc.), matematikos ir informacinių technologijų mokytojų metodinę veiklą – 169 respondentai (27 proc.), gamtamokslinio ugdymo mokytojų metodinę veiklą – 171 respondentas (28 proc.), kalbų mokytojų metodinę veiklą – 235 respondentai (38 proc.), o meninio ugdymo ir technologijų mokytojų metodinę veiklą – 149 respondentai (24 proc.).

Per apklausą domėtasi, kokių mokomųjų dalykų pamokų respondentai turėjo 2012–2013 mokslo metais. 120 apklaustų mokytojų (19 proc. visų respondentų) turėjo pradinio ugdymo dalykų pamokų, 83 respondentai (13 proc.) – socialinio ir dorinio ugdymo dalykų pamokų, 88 respondentai (14 proc.) – matematikos ir informacinių technologijų pamokų, 59 respondentai (10 proc.) – gamtamokslinio ugdymo dalykų pamokų, 198 respondentai (32 proc.) – kalbinio ugdymo dalykų pamokų, o 70 respondentų (11 proc.) – meninio ugdymo ir technologijų dalykų pamokų.

Tyrimo duomenys parodė, kad atsakytas anketas atsiuntė 15 (2 proc. visų respondentų) mokytojų kvalifikacinę kategoriją įgijusių respondentų, 269 (44 proc.) – vyresniojo mokytojo, 321 (52 proc.) – mokytojo metodininko ir 13 (2 proc.) – mokytojo eksperto.

9 pav. Respondentų kvalifikacinės kategorijos pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

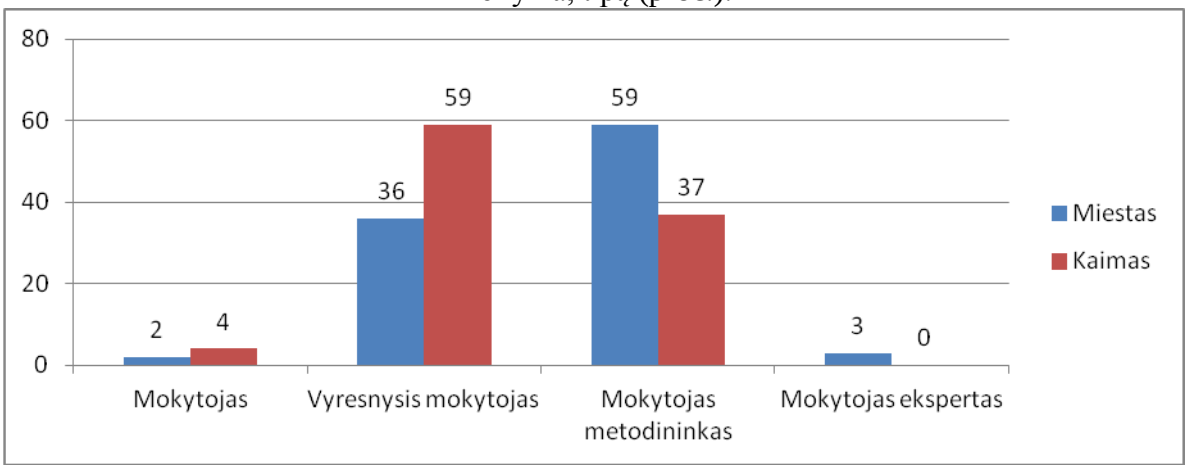

[10] Respondentas galėjo vadovauti kelioms ugdymo sritims priskiriamų mokomųjų dalykų mokytojų metodinei veiklai, todėl atsakymų suma viršija 618 gautų anketų ir 100 proc.

10 pav. Respondentų kvalifikacinės kategorijos pagal savivaldybės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

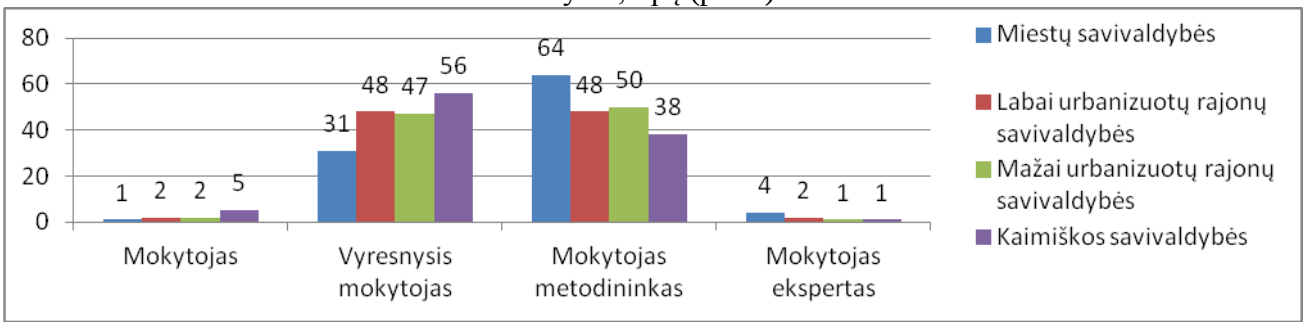

11 pav. Respondentų kvalifikacinės kategorijos pagal mokyklos tipą (proc.).

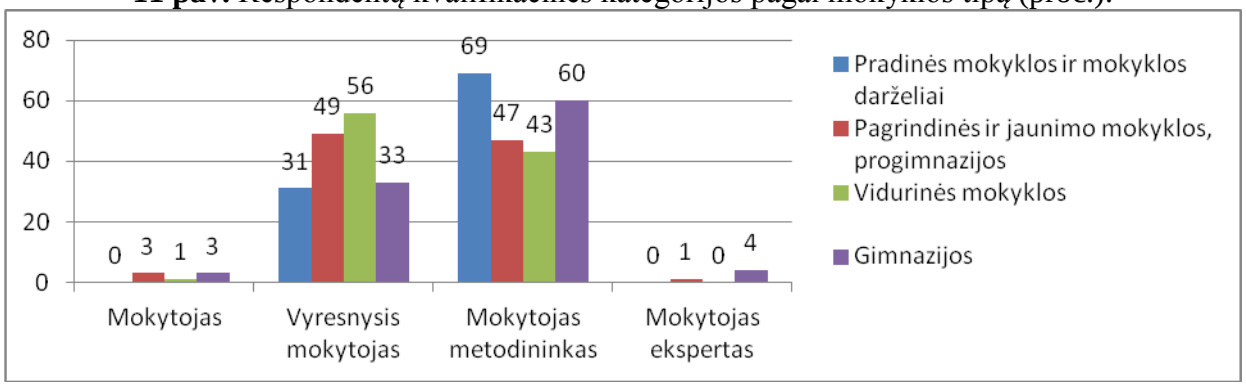

Pagal atliekant tyrimą surinktus duomenis 37 proc. respondentų tuo metu, kai buvo atliekamas tyrimas, mokyklos mokytojo metodiniam būreliai vadovavo pirmus metus, 22 proc. – antrus metus, 18 proc. – trečius arba ketvirtus metus, o 23 proc. respondentų mokytojų metodiniam būreliui vadovavo ilgiau negu ketverius metus.

12 pav. Respondentų vadovavimo mokyklos mokytojų metodiniam būreliui stažas pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

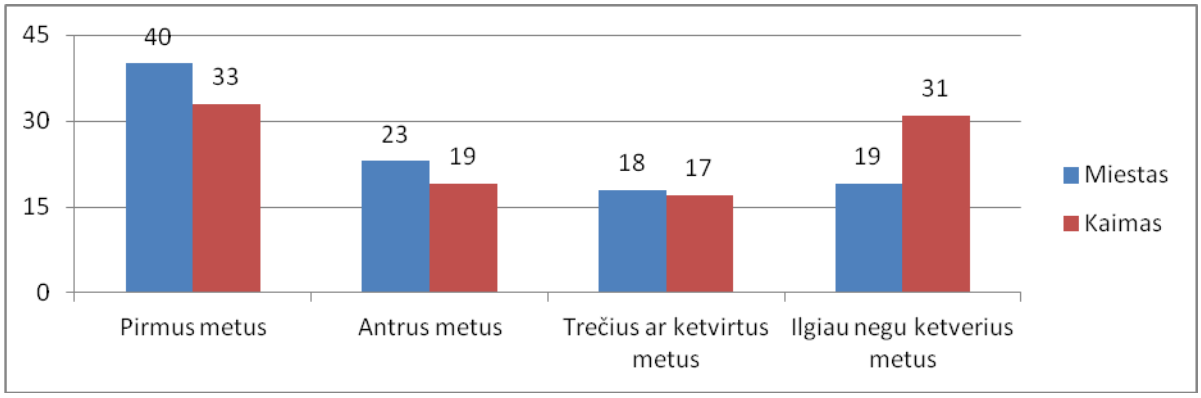

Kadangi, kaip paaiškėjo rengiantis tyrimui, dažnoje Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloje mokytojų metodiniam būreliui mokytojai vadovauja iš eilės, domėtasi, koks bendras respondentų

vadovavimo mokyklos mokytojų metodiniam būreliui stažas. 22 proc. respondentų nurodė, jog jų bendras vadovavimo mokytojų metodiniam būreliui stažas – 1 metai, 17 proc. – 2 metai, 21 proc. – 3 ar 4 metai, 17 proc. – 5 ar 6 metai, o 23 proc. – daugiau negu 6 metai.

Pagal mokytojų, kuriuos jungia respondentų vadovaujamas būrelis, skaičių, atsakymai pasiskirstė taip: 20 proc. respondentų nurodė vadovaujantys mokyklos mokytojų metodiniam būreliui, jungiančiam 5 ar mažiau mokytojų, 36 proc. respondentų vadovaujamame būrelyje nuo 6 iki 8 mokytojų, 26 proc. respondentų vadovaujamame būrelyje nuo 9 iki 12 mokytojų, o 18 proc. respondentų vadovaujamame būrelyje buvo daugiau negu 12 mokytojų.

13 pav. Respondentų vadovavimo mokyklos mokytojų metodinio būrelio dydis pagal gyvenvietės, kurioje veikia mokykla, tipą (proc.).

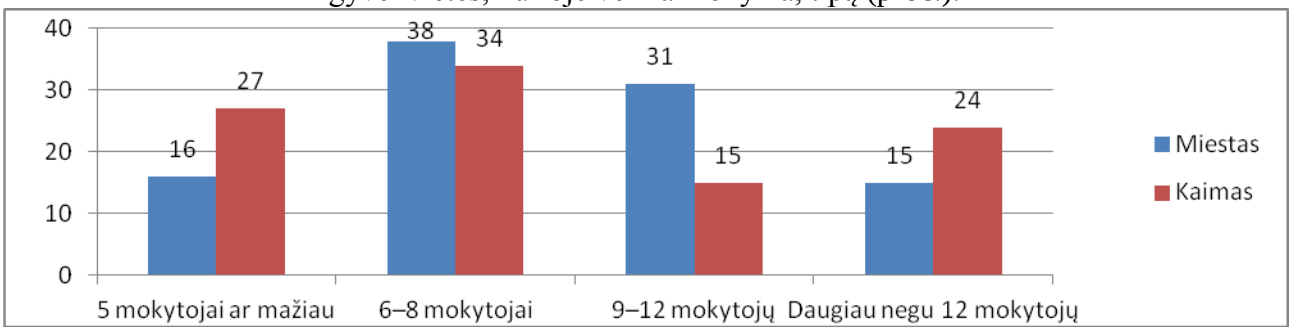

14 pav. Respondentų vadovavimo mokyklos mokytojų metodinio būrelio dydis pagal mokyklos tipą (proc.).

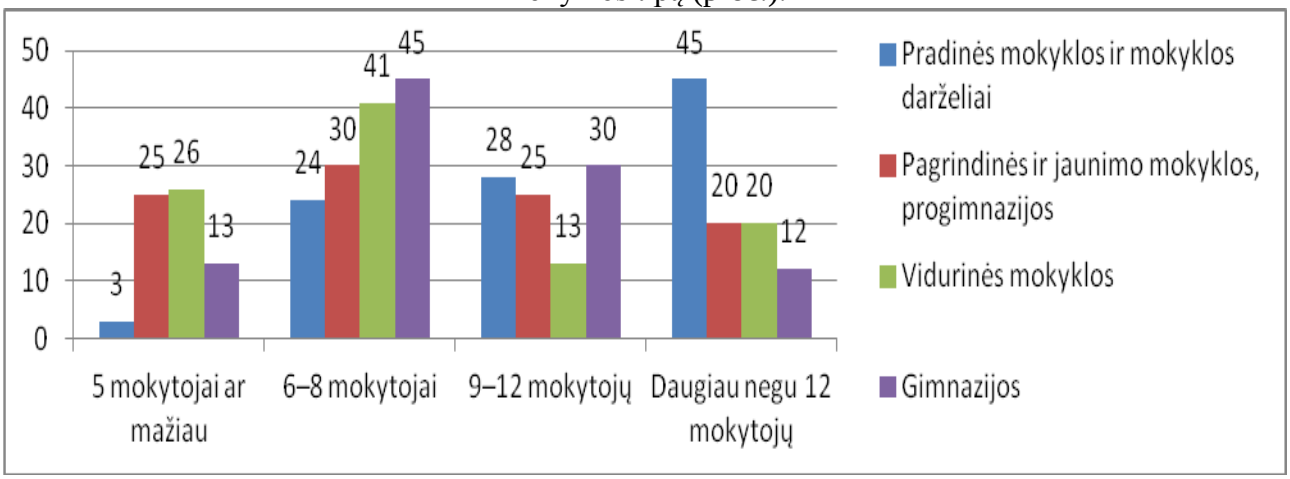

15 pav. Respondentų vadovavimo mokyklos mokytojų metodinio būrelio dydis pagal vadovaujamo metodinio būrelio ugdymo sritį (proc.).

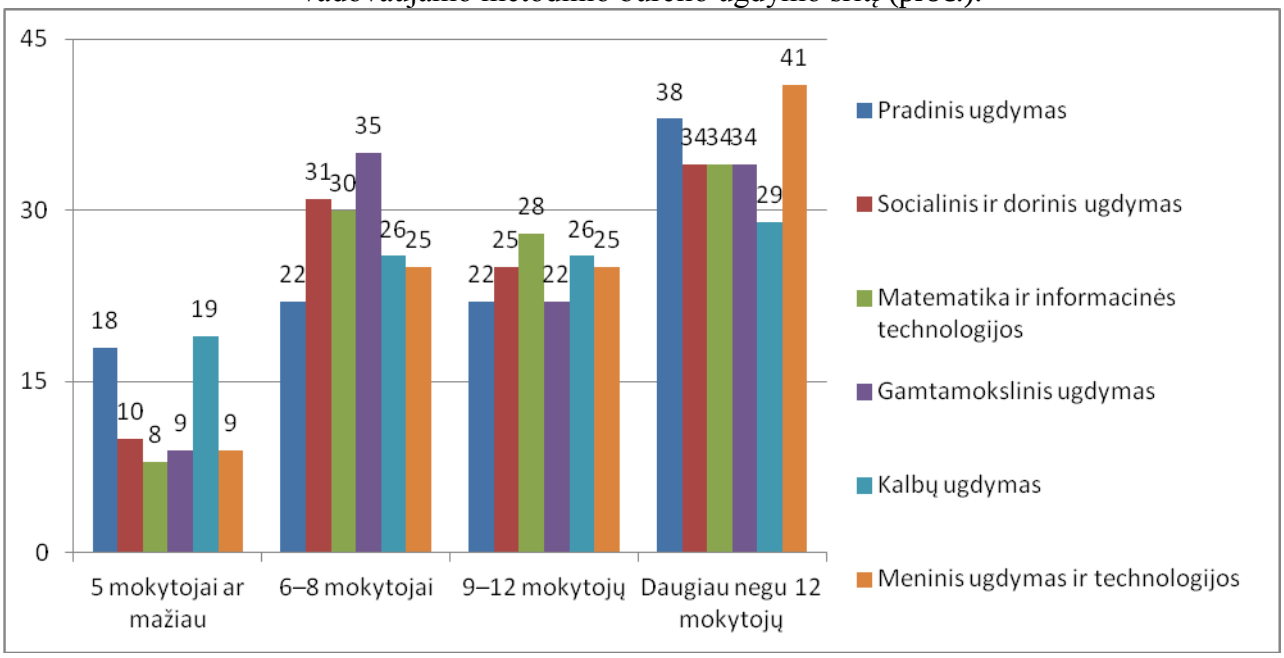

Mokyklos mokytojų metodiniame būrelyje dažnai kartu dirba kelioms ugdymo sritims priklausančių mokomųjų dalykų mokytojai. Taigi 13–15 pav. pateikti duomenys daugiau rodo aplinką metodinei veiklai mokykloje plėtoti, kurioje dirba konkretaus mokomojo dalyko atstovai. Dirbant pernelyg mažose ar pernelyg didelėse grupėse, sunkiau pasiekti reikšmingesnių veiklos rezultatų.

36 proc. respondentų nurodė esantys registruoti interneto švietimo portalo „E. mokykla“ vartotojai, 47 proc. – nėra registruoti portalo vartotojai, o 17 proc. nurodė neatsimenantys, ar registravosi šiame interneto portale. Bet kuriuo atveju aišku, kad neatsimenantys, ar registravosi portale respondentai, tikrai nesinaudoja šio portalo registruoto vartotojo galimybėmis.

16 pav. Respondentų naudojimasis švietimo portalu „E. mokykla“ pagal vadovaujamo metodinio būrelio ugdymo sritį (proc.).

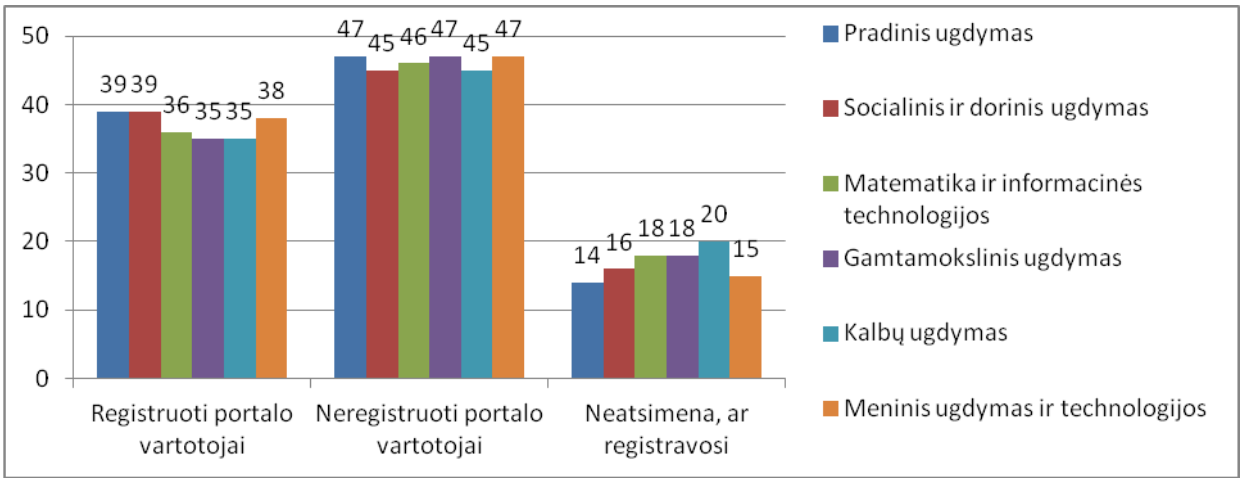

6 proc. respondentų nurodė, kad švietimo portalo „E. mokykla“ galimybėmis naudojasi kiekvieną arba beveik kiekvieną pamoką, 26 proc. – vidutiniškai kartą per 3–4 pamokas, 52 proc. – rečiau negu kartą per 3–4 pamokas, o 16 proc. – apskritai nesinaudoja.

17 pav. Respondentų naudojimosi švietimo portalu „E. mokykla“ pagal jo mokomo dalyko ugdymo sritį (proc.).

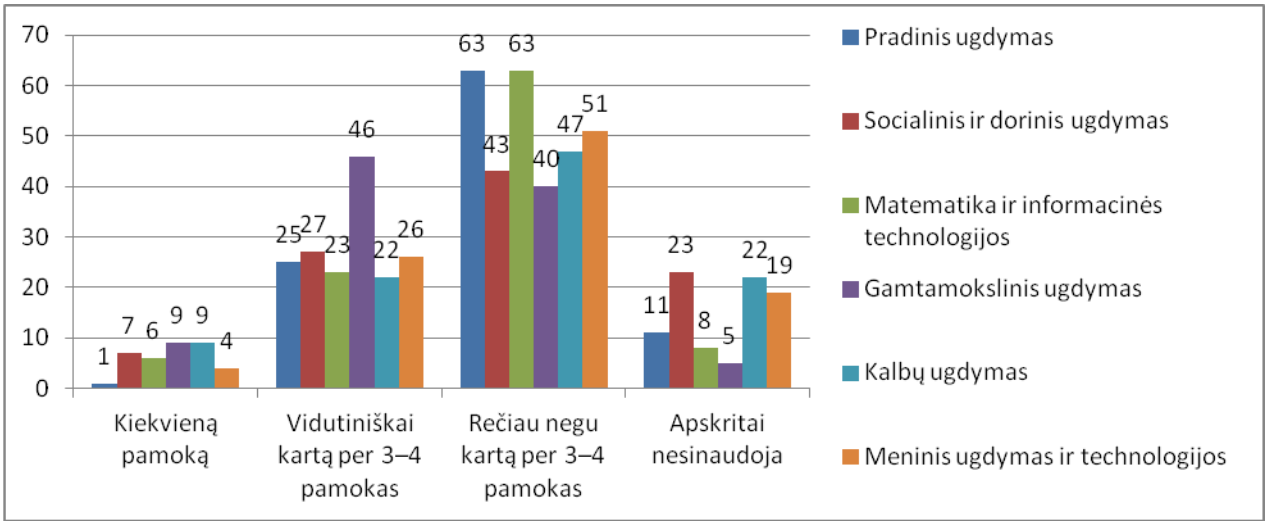

Vertindami savo vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių naudojimąsi interneto švietimo portalu „E. mokykla“, 2 proc. respondentų nurodė, kad jie tai daro kiekvieną arba beveik kiekvieną pamoką, 26 proc. – kad jie tai daro vidutiniškai kartą per 3–4 pamokas, 65 proc. – kad jie tai daro rečiau negu kartą per 3–4 pamokas, o 7 proc. respondentų nurodė, kad jų metodinio būrelio nariai apskritai nesinaudoja šiuo švietimo portalu.

Vertindami savo mokyklos materialinį aprūpinimą, 19 proc. respondentų teigė, kad jų mokykla pakankamai aprūpinta įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti (kompiuteriais, daugialypės terpės įranga ir pan.), 36 proc. vertinimu, jų mokykla, ko gero, gerai aprūpinta, 29 proc. vertinimu – ko gero, nepakankamai gerai aprūpinta, 15 proc. nuomone – tikrai nepakankamai gerai aprūpinta, o 1 proc. respondentų nesiėmė įvertinti savo mokyklos materialinio aprūpinimo lygio.

18 pav. Respondento mokyklos materialinio aprūpinimo įvertinimas pagal mokyklos tipą (proc.).

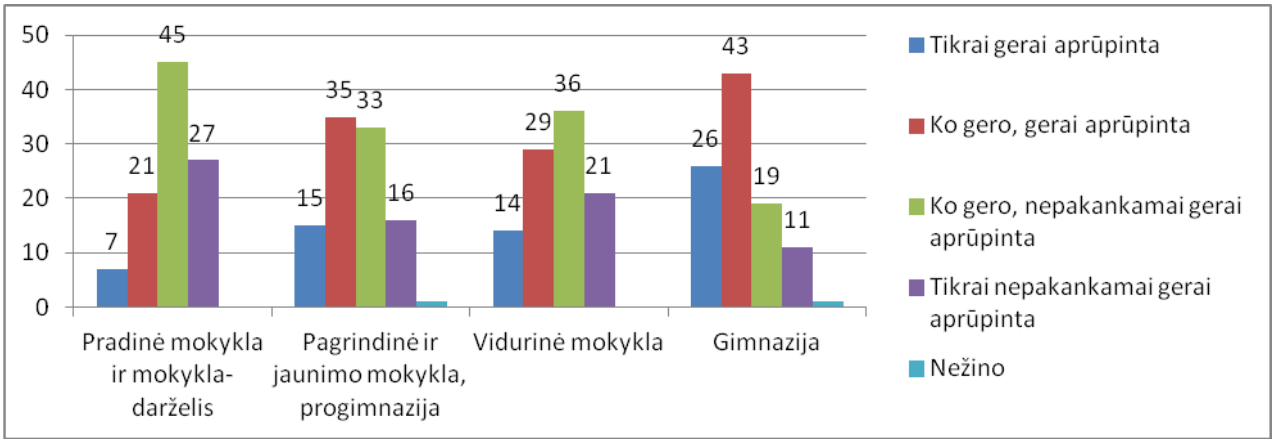

19 pav. Respondento mokyklos materialinio aprūpinimo įvertinimas pagal gyvenvietės, kur veikia mokykla, tipą (proc.).

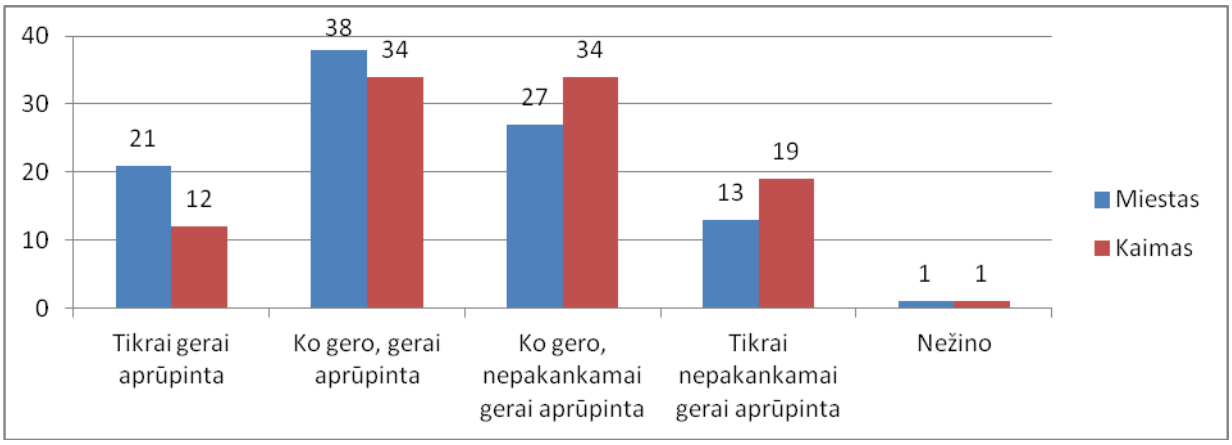

XI. Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimas.

Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimas pradėtas aiškinimusi, ar respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai apskritai kaip nors dalyvauja apsisprendžiant dėl įvairių naujų mokymo priemonių (vadovėlių, vadovėlį papildančių mokymo priemonių, vaizdinių priemonių ir skaitmeninių priemonių) įsigijimo.

20 pav. Respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių dalyvavimas apsisprendžiant dėl naujų mokymo priemonių įsigijimo (proc.).

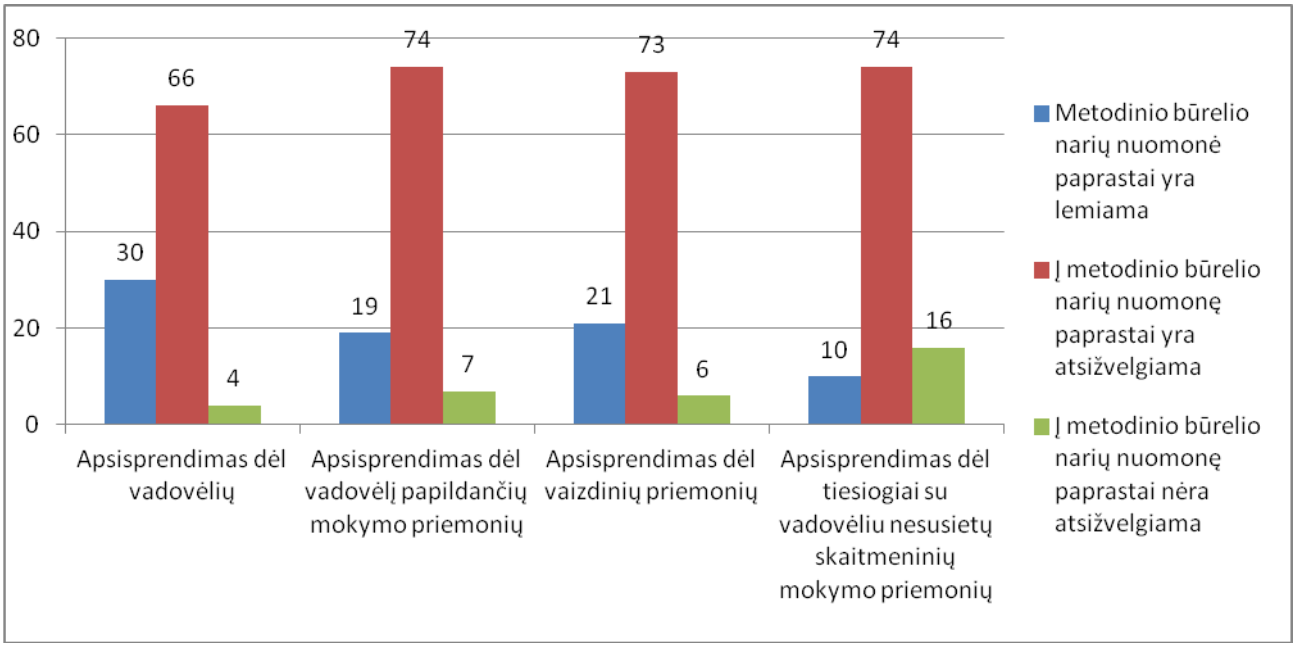

20 pav. pateikiami tyrimo rezultatai rodo, kad mokyklos mokytojų metodinių grupių nariai, respondentų teigimu, neturi labai didelės įtakos naujų mokymo priemonių įsigijimui. Daugiausiai mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai daro įtaką vadovėlių, mažiausiai – tiesiogiai su vadovėliu nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių įsigijimui. Pažymėtina, kad tik apsisprendimo dėl naujų vadovėlių įsigijimo atveju skiriasi respondentų dalis, nurodžiusi, kad į jų vadovaujamų mokytojų nuomonę paprastai yra atsižvelgiama. Taigi, galima teigti, kad mokyklų mokytojų metodinių būrelių nariai pakankamai aktyviai dalyvauja apsispręsdami dėl naujų mokymo priemonių įsigijimo, bet jų įtaka nėra lemiama.

Mokyklos mokytojų metodinių būrelių narių nuomonė apsisprendžiant dėl naujų vadovėlių įsigijimo statistiškai reikšmingai dažniau yra lemiama:

1) mieste veikiančiose mokyklose;
2) pradinėse mokyklose ir mokyklose-darželiuose;

3) mokyklose, kuriose mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai sudaro daugiau kaip 50 proc. visų mokytojų;
4) kalbinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
5) mokyklose, kurios, respondentų teigimu, tikrai gerai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Mokyklos mokytojų metodinių būrelių narių nuomonė apsisprendžiant dėl naujų vadovėlius papildančių mokymo priemonių (spausdintų ir skaitmeninių) įsigijimo statistiškai reikšmingai dažniau yra lemiama:

1) gimnazijose;
2) kalbinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
3) mokyklose, kurios, respondentų teigimu, tikrai gerai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Mokyklos mokytojų metodinių būrelių narių nuomonė apsisprendžiant dėl naujų vaizdinių priemonių įsigijimo statistiškai reikšmingai dažniau yra lemiama:

1) mieste veikiančiose mokyklose;
2) mokyklose, kuriose mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai sudaro daugiau kaip 50 proc. visų mokytojų;
3) mokyklose, kurios, respondentų teigimu, tikrai gerai arba ko gero gerai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Mokyklos mokytojų metodinių būrelių narių nuomonė apsisprendžiant dėl naujų tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių įsigijimo statistiškai reikšmingai dažniau yra lemiama mokyklose, kurios, respondentų teigimu, tikrai gerai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Atliekant tyrimą domėtasi, kas respondento mokykloje nusprendžia, kokius jo vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius pasirinkti. Buvo prašoma nurodyti svarbiausią asmenį ar instituciją. Šis klausimas respondentams buvo užduotas, analizuojant, kaip įsigyjami vadovėliai, vadovėlius papildančios mokymo priemonės, vaizdinės priemonės, tiesiogiai su vadovėliais nesusietos skaitmeninės mokymo priemonės ir mokytojams reikalinga ne už mokytojo lėšas įsigyjama metodinė literatūra. Būtina pažymėti, kad atsakymas, jog dėl mokymo priemonės įsigijimo nusprendžia mokyklos metodinė taryba, nebuvo įtrauktas į pirmines šių klausimų atsakymų formuluotes. Tokį atsakymą papildomai nurodė kai kurie

respondentai. Tikėtina, kad, jei šis atsakymas būtų buvęs pirminiame klausimyno variante, jį būtų pasirinkę daugiau respondentų.

21 pav. Asmenys ir / ar institucijos, respondento mokykloje nusprendžiantys, kokias mokymo priemones įsigyti (proc.).

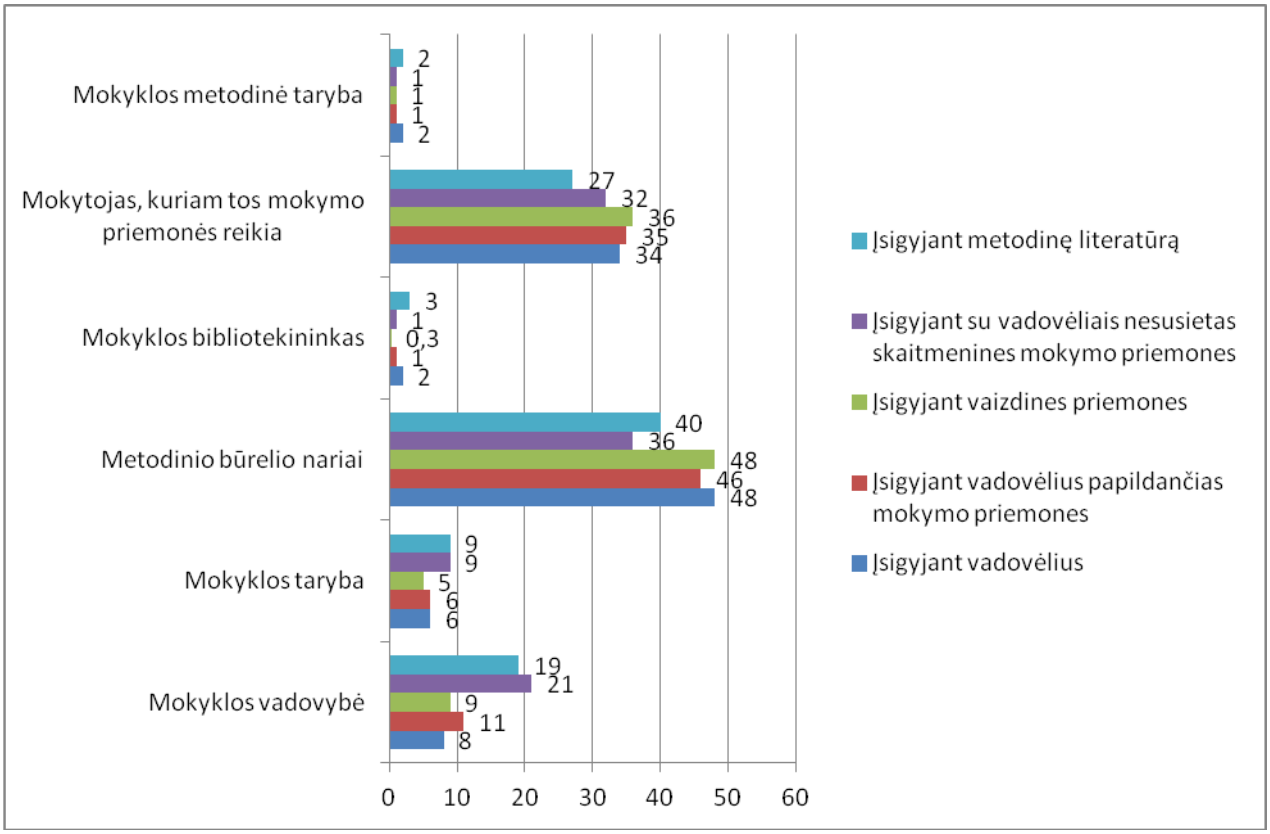

Iš 21 pav. matyti, kad dėl mokymo priemonių mokykloje dažniausiai nusprendžia metodinio būrelio nariai; mokytojas, kuriam tos mokymo priemonės reikia ir, akivaizdžiai dažniau metodinės literatūros ir su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių atveju, mokyklos vadovybė (mokyklos direktorius ir / ar jo pavaduotojai, mokyklos skyrių vedėjai).

Mokyklos vadovybė dėl mokymo priemonių įsigijimo apsisprendžia statistiškai reikšmingai dažniau:

a) Įsigyjant vaizdines priemones:
   1) mokyklose, kuriose dirba nuo 21 iki 50 mokytojų ir mokyklos vadovų;
   2) pradinių klasių mokytojams reikalingas mokymo priemones;
   3) meninio ugdymo dalykų ir technologijų mokytojams reikalingas mokymo priemones.
b) Įsigyjant su vadovėliais nesusietas skaitmenines priemones:
   1) mieste veikiančiose mokyklose;
   2) mokyklose, kuriose dirba daugiau nei 40 mokytojų ir mokyklos vadovų;

3) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi ne daugiau kaip 70 proc. mokyklos mokytojų.

c) Įsigyjant metodinę literatūrą – mokyklose, kuriose dirba vadovai, įgiję I arba II vadybines kategorijas.

Mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai dėl mokymo priemonių įsigijimo nusprendžia statistiškai reikšmingai dažniau:

a) Įsigyjant naujus vadovėlius:
   1) mieste veikiančiose mokyklose;
   2) mokyklose, kuriose dirba daugiau negu 40 mokytojų ir mokyklos vadovų;
   3) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi daugiau kaip 80 proc. mokyklos mokytojų;
   4) mokyklose, kuriose daugiau negu 40 proc. visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
   5) gimnazijose;
   6) pradinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
   7) kalbinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose.

b) Įsigyjant vadovėlius papildančias mokymo priemones:
   1) mieste veikiančiose mokyklose;
   2) mokyklose, kuriose dirba daugiau nei 40 mokytojų ir mokyklos vadovų;
   3) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi daugiau kaip 80 proc. mokyklos mokytojų;
   4) mokyklose, kuriose daugiau negu 40 proc. visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
   5) gimnazijose;
   6) pradinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
   7) kalbinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose.

c) Įsigyjant vaizdines priemones:
   1) mieste veikiančiose mokyklose;
   2) mokyklose, kuriose dirba daugiau negu 40 mokytojų ir mokyklos vadovų;
   3) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi daugiau kaip 80 proc. mokyklos mokytojų;
   4) mokyklose, kuriose daugiau negu 25 proc. visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
   5) gimnazijose;

6) pradinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
7) kalbinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose.

d) Įsigyjant su vadovėliais nesusietas skaitmenines priemones:
1) mokyklose, kuriose dirba daugiau negu 40 mokytojų ir mokyklos vadovų;
2) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi daugiau kaip 85 proc. mokyklos mokytojų;
3) mokyklose, kuriose daugiau negu 40 proc. visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
4) gimnazijose.

e) Įsigyjant metodinę literatūrą:
1) mokyklose, kuriose daugiau negu 40 proc. visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
2) pradinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
3) kalbinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose.

Mokytojai, kuriems tos mokymo priemonės reikia, dėl jos įsigijimo nusprendžia statistiškai reikšmingai dažniau:

a) Įsigyjant vadovėlius:
1) kaime veikiančiose mokyklose;
2) mokyklose, kuriose dirba 40 arba mažiau mokytojų ir mokyklos vadovų;
3) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi ne daugiau kaip 70 proc. mokyklos mokytojų;
4) mokyklose, kuriose 40 proc. arba mažiau visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
5) vidurinėse mokyklose;
6) socialinio ir dorinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
7) gamtamokslinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
8) meninio ugdymo ir technologijų mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose.

b) Įsigyjant vadovėlius papildančias mokymo priemones:
1) kaime veikiančiose mokyklose;
2) mokyklose, kuriose dirba 40 arba mažiau mokytojų ir mokyklos vadovų;
3) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi ne daugiau kaip 70 proc. mokyklos mokytojų;

4) mokyklose, kuriose 40 proc. arba mažiau visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
5) pagrindinėse, jaunimo, vidurinėse mokyklose ir progimnazijose;
6) socialinio ir dorinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
7) gamtamokslinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose.

c) Įsigyjant vaizdines priemones:
1) kaime veikiančiose mokyklose;
2) mokyklose, kuriose dirba 40 arba mažiau mokytojų ir mokyklos vadovų;
3) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi ne daugiau kaip 80 proc. mokyklos mokytojų;
4) mokyklose, kuriose 25 proc. arba mažiau visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
5) pagrindinėse, jaunimo, vidurinėse mokyklose ir progimnazijose;
6) socialinio ir dorinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
7) matematikos ir informacinių technologijų mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose;
8) gamtamokslinio ugdymo mokytojus jungiančiuose būreliuose;
9) meninio ugdymo ir technologijų mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose.

d) Įsigyjant su vadovėliais nesusietas skaitmenines priemones:
1) kaime veikiančiose mokyklose;
2) mokyklose, kuriose dirba 40 arba mažiau mokytojų ir mokyklos vadovų;
3) mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi ne daugiau kaip 85 proc. mokyklos mokytojų;
4) mokyklose, kuriose 25 proc. arba mažiau visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai;
5) pagrindinėse, jaunimo, vidurinėse mokyklose ir progimnazijose.

e) Įsigyjant metodinę literatūrą – mokyklose, kuriose 25 proc. arba mažiau visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai.

Atliekant apklausą domėtasi, kaip respondentų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių pamokoms paprastai (dažniausiai) yra įsigyjamos įvairios mokymo priemonės.

22 pav. Įvairių mokymo priemonių įsigijimo šaltiniai (proc.).

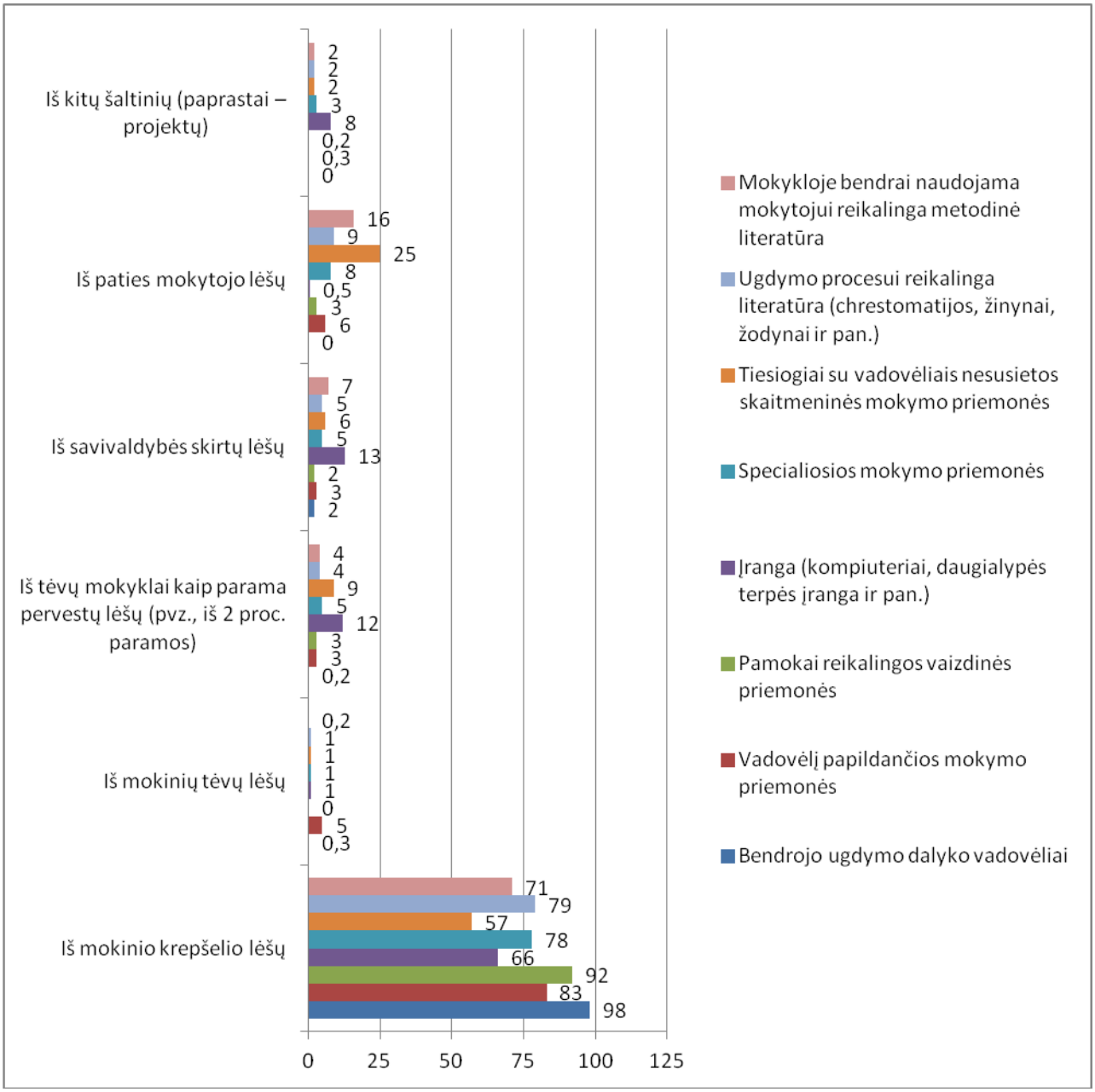

Iš 22 pav. parodytų tyrimo rezultatų aišku, kad pagrindinis visų mokymo priemonių įsigijimo šaltinis, respondentų teigimu, yra mokinio krepšelio lėšos. Kiti pakankamai svarbūs lėšų mokymo priemonėms įsigyti šaltiniai yra savivaldybės skirtos lėšos, mokinių tėvų mokyklai kaip parama skiriamos lėšos ir paties mokytojo lėšos.

Paties mokytojo lėšos, respondentų teigimu, dažniausiai naudojamos, norint įsigyti tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių bei mokykloje bendrai naudojamos metodinės literatūros. Tiesiogiai su vadovėliais nesusietos skaitmeninės mokymo priemonės iš paties mokytojo lėšų dažniau įsigyjamos:

1) kaimo mokyklose;
2) pagrindinėse, jaunimo mokyklose ir progimnazijose;
3) mokyklose, kurios, respondentų vertinimu, ko gero, nepakankamai arba tikrai nepakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Mokykloje mokytojų bendrai naudojama metodinė literatūra iš paties mokytojo lėšų dažniau įsigyjama mokyklose, kuriose iki 40 proc. visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai.

Respondentams buvo užduotas ir atviras klausimas (nebuvo nurodyta nė vieno atsakymo, bet palikta vietos savam atsakymui įrašyti), ką, siekdami užtikrinti ugdymo procesą, už savo lėšas paprastai įsigyja jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai (į šį atvirą klausimą neatsakė 40 proc. respondentų).

23 pav. Mokymo priemonės, kurias už savo lėšas įsigyja mokytojai (proc.).

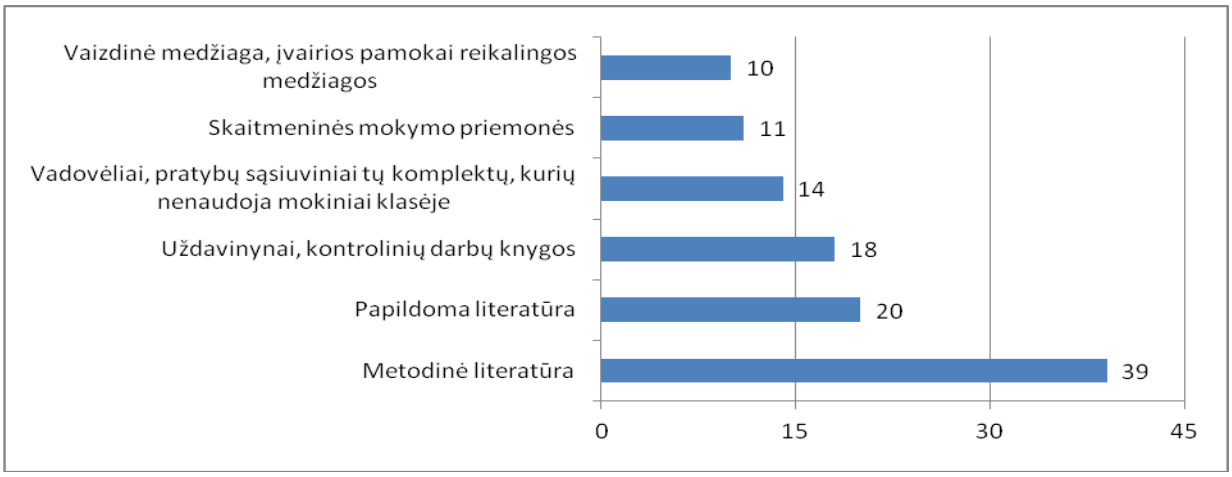

Taip pat buvo domėtasi, ką, siekdami užtikrinti ugdymo procesą, už savo tėvų lėšas įsigyja respondentų vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokiniai (į šį atvirą klausimą neatsakė 57 proc. respondentų).

24 pav. Mokymo priemonės, kurias už savo tėvų lėšas įsigyja mokiniai (proc.).

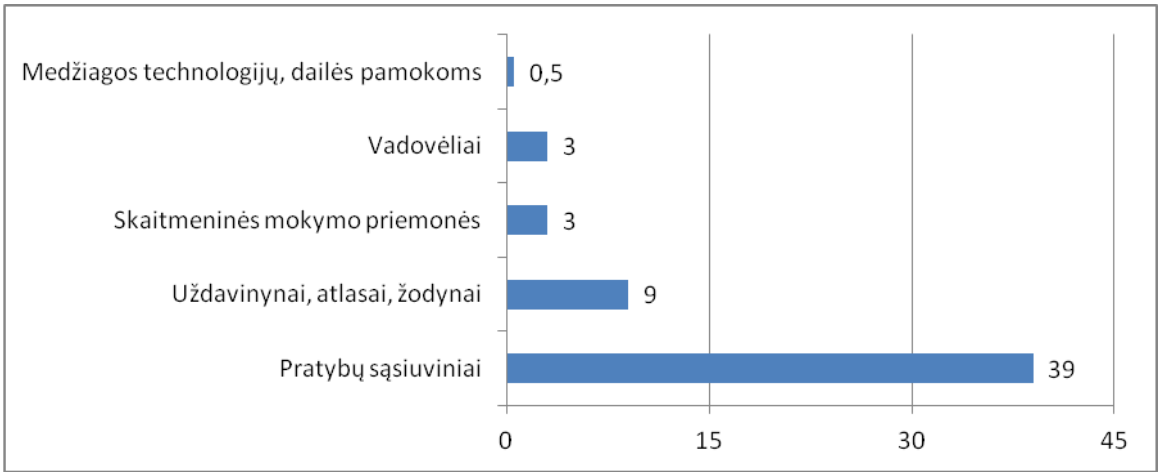

Sprendžiant pirmąjį tyrimo uždavinį taip pat domėtasi, kokie veiksmai atliekami, įsigyjant vadovėlius, vadovėlius papildančias mokymo priemones, vaizdines priemones (žemėlapius, plakatus, paveikslus ir pan.) ir tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymosi priemones.

25 pav. Veiksmai, paprastai atliekami įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius (proc.).

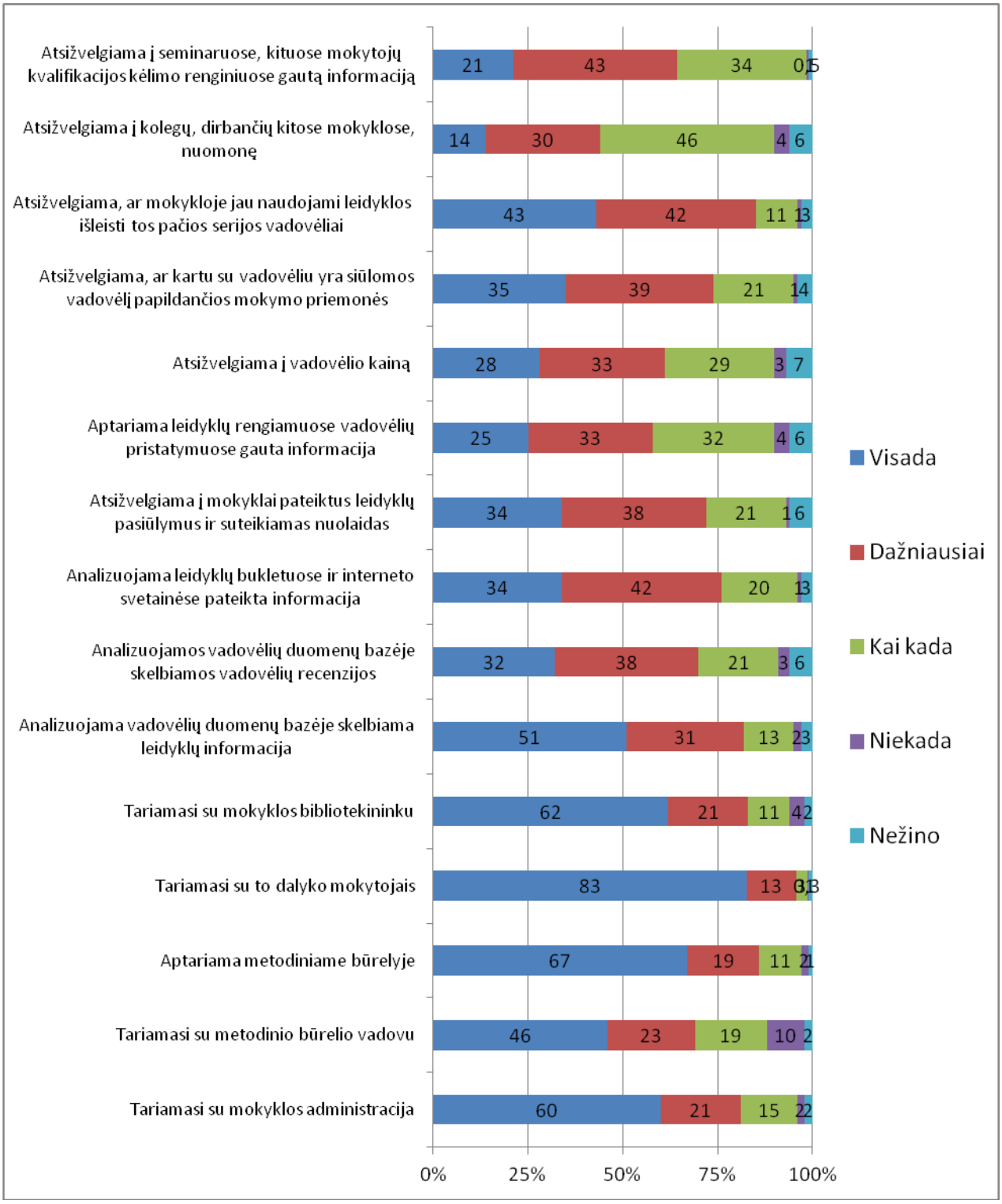

26 pav. Veiksmai, paprastai atliekami įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius papildančias mokymo priemones (proc.).

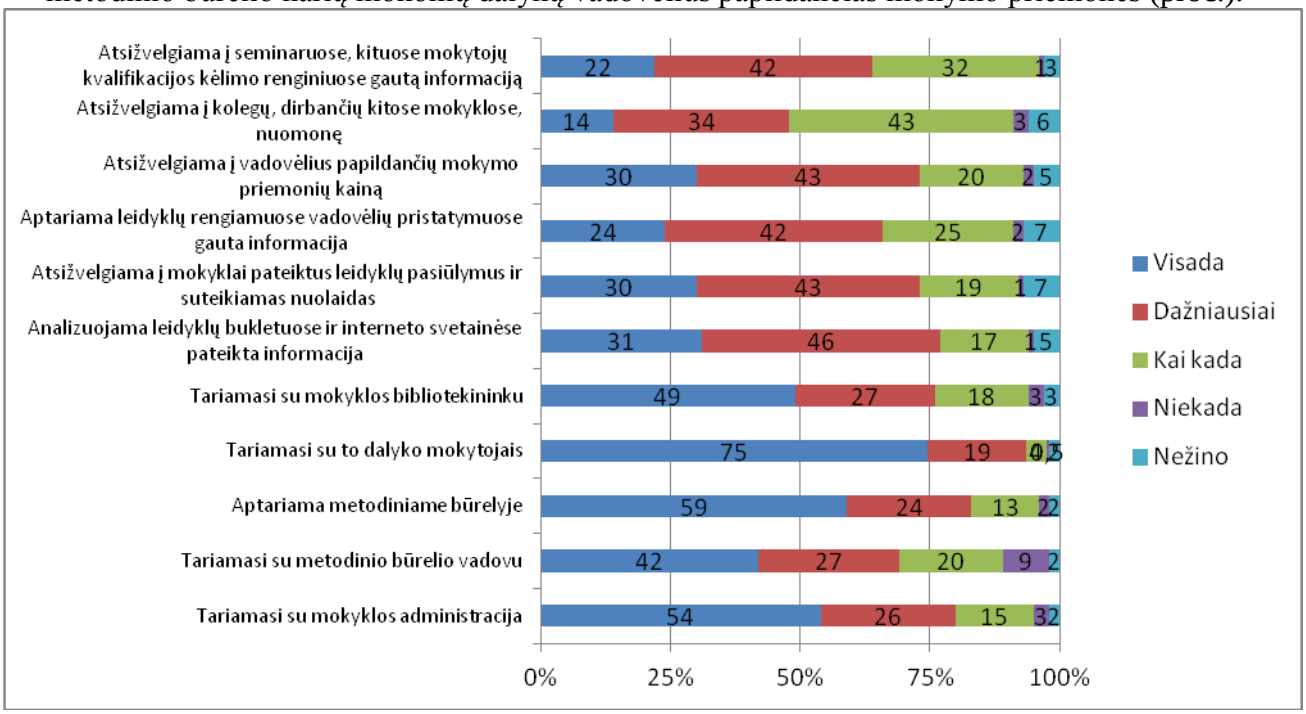

27 pav. Veiksmai, paprastai atliekami įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vaizdines priemones (žemėlapius, plakatus, paveikslus ir pan.) (proc.).

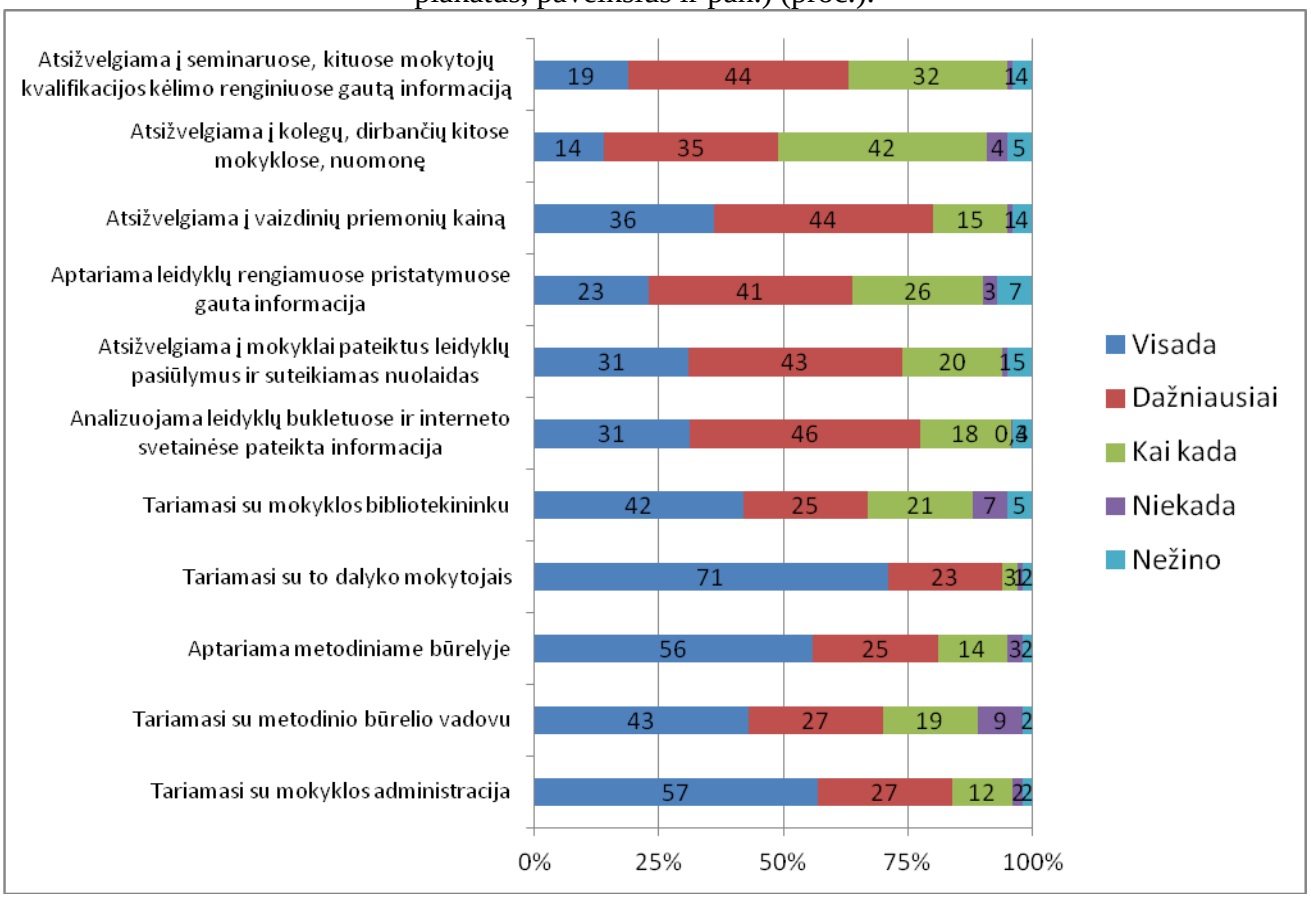

28 pav. Veiksmai, paprastai atliekami įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones (proc.).

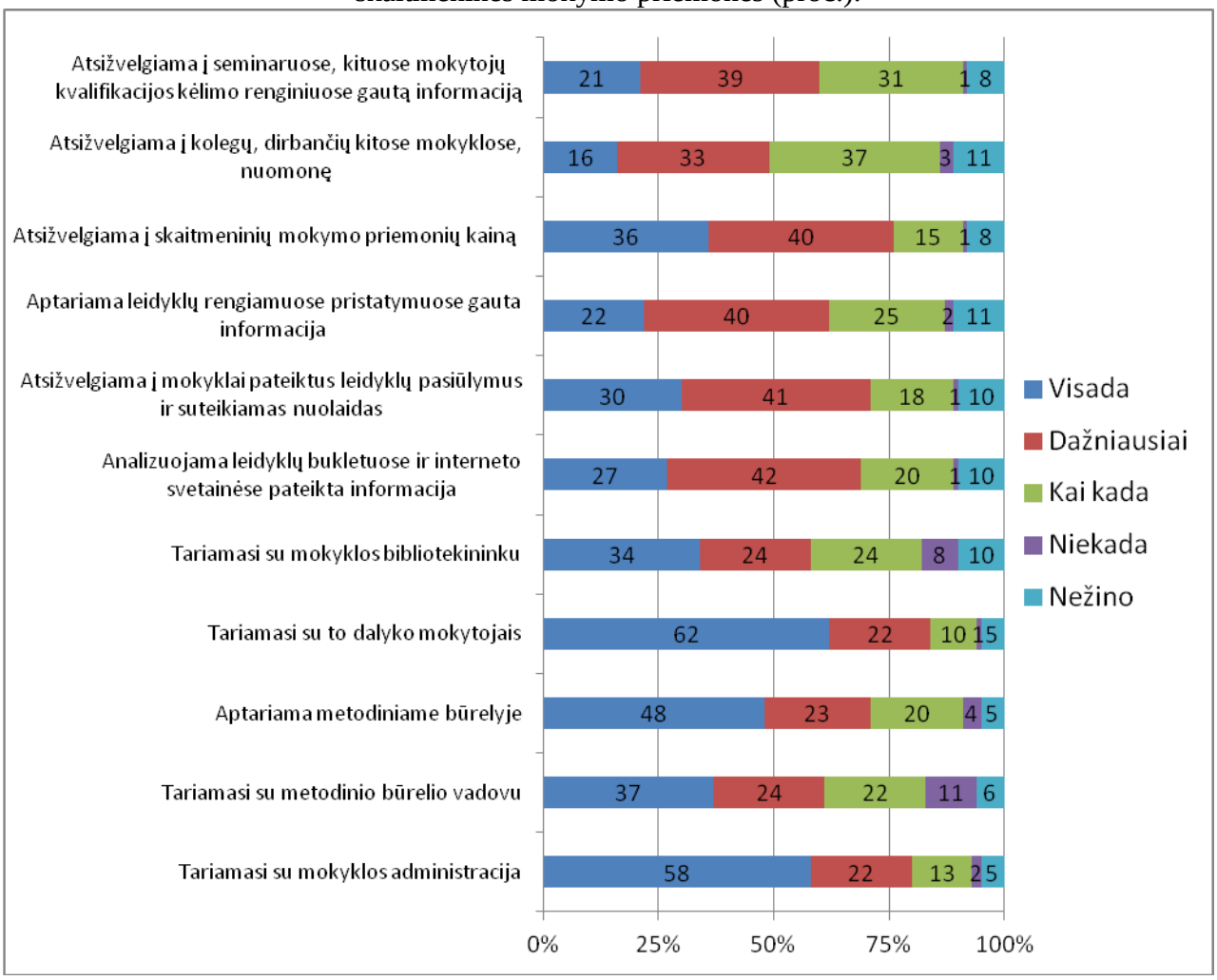

Analizuojant, kurie veiksmai, mokyklai įsigyjant naujus vadovėlius, atliekami dažniausiai, o kurie – rečiau, galima pasinaudoti aritmetiniu vidurkiu[11]. Taikant aritmetinį vidurkį galima teigti, kad, įsigyjant vadovėlius, mokyklose dažniausiai tariamasi su to dalyko mokytojais ir vadovėlių įsigijimo klausimai aptariami mokyklos mokytojų metodiniame būrelyje (bet to būrelio vadovas šiame procese nėra toks svarbus asmuo). Priimant sprendimą dėl naujų vadovėlių įsigijimo, svarbūs asmenys taip pat yra mokyklos bibliotekininkas ir mokyklos administracija. Iš pateiktų vertinti asmenų ir institucijų mažiausią įtaką įsigyjant naujus vadovėlius turi kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonė, leidyklų rengiami naujų vadovėlių pristatymai ir, pasirodo, vadovėlio kaina. Apibendrinant galima teigti, kad respondentų vertinimui pateiktos visos 15 asmenų, institucijų, aplinkybių, į kuriuos galima atsižvelgti, renkantis naujus vadovėlius, daro pakankamai didelę įtaką – respondentų vertinimu, žemiausiai įvertinto kintamojo apie kolegų, dirbančių kitose

[11] Aptariamų kintamųjų atsakymų suminiai vidurkiai ir metodika, kaip juos naudoti analizei, aptariama tyrimo ataskaitos priede (91 p.), kur yra pateikiami tyrimo suminiai duomenys.

mokyklose, nuomonės įtaką renkantis vadovėlius, atsakymų aritmetinis vidurkis yra tarp atsakymų „dažniausiai“ ir „kai kada“.

Analizuojant respondentų atsakymus apie asmenų, institucijų, aplinkybių įtaką, renkantis naujas vadovėlius papildančias mokymo priemones, paaiškėjo, kad didžiausią įtaką šiam pasirinkimui turi to dalyko mokytojas, mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai (bet ne šio būrelio vadovas) ir mokyklos vadovybė. Iš pateiktų vertinti asmenų ir institucijų sąrašo mažiausią įtaką įsigyjant naujas vadovėlius papildančias priemones turi kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonė, leidyklų rengiami naujų vadovėlių pristatymai ir seminaruose bei kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gauta informacija. Apibendrinant galima teigti, kad respondentų vertinimui pateiktos visos 11 asmenų, institucijų, aplinkybių, į kuriuos galima atsižvelgti, renkantis naujas vadovėlius papildančias mokymo priemones, daro pakankamai didelę įtaką – respondentų vertinimu, žemiausiai įvertinto kintamojo apie kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonės įtaką renkantis vadovėlius, atsakymų aritmetinis vidurkis yra tarp atsakymų „dažniausiai“ ir „kai kada“.

Analizuojant respondentų atsakymus apie asmenų, institucijų, aplinkybių įtaką, renkantis naujas vaizdines priemones (žemėlapius, plakatus, paveikslus ir pan.), paaiškėjo, kad didžiausią įtaką šiam pasirinkimui turi to dalyko mokytojas, mokyklos vadovybė ir mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai (bet ne šio būrelio vadovas). Pažymėtina, kad, apibendrintai vertinant didžiausią įtaką naujų vaizdinių priemonių pasirinkimui turinčius asmenis, mokyklos vadovybės reikšmė, respondentų vertinimu, yra truputį svarbesnė negu mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių. Iš pateiktų vertinti asmenų ir institucijų, mažiausią įtaką įsigyjant naujas vaizdines priemones turi kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonė, leidyklų rengiami naujų vadovėlių pristatymai ir seminaruose bei kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gauta informacija. Apibendrinant galima teigti, kad respondentų vertinimui pateiktos visos 11 asmenų, institucijų, aplinkybių, į kuriuos galima atsižvelgti, renkantis naujas vaizdines priemones, daro pakankamai didelę įtaką – respondentų vertinimu, žemiausiai įvertinto kintamojo apie kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonės įtaką renkantis vadovėlius, atsakymų aritmetinis vidurkis yra tarp atsakymų „dažniausiai“ ir „kai kada“.

Analizuojant respondentų atsakymus apie asmenų, institucijų, aplinkybių įtaką, renkantis naujas tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, paaiškėjo, kad didžiausią įtaką šiam pasirinkimui turi to dalyko mokytojas, mokyklos vadovybė ir mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai (bet ne šio būrelio vadovas). Pažymėtina, kad, apibendrintai vertinant didžiausią įtaką naujų vaizdinių priemonių pasirinkimui turinčius asmenis, mokyklos vadovybės reikšmė, respondentų vertinimu, yra daug svarbesnė negu mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių. Iš pateiktų vertinti asmenų ir institucijų mažiausią įtaką įsigyjant naujas vaizdines priemones

turi kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonė, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gauta informacija ir leidyklų rengiami naujų vadovėlių pristatymai. Pasirenkant naujas tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, ypač maža ir mokyklos bibliotekininkų įtaka. Apibendrinant galima teigti, kad respondentų vertinimui pateiktos visos 11 asmenų, institucijų, aplinkybių, į kuriuos galima atsižvelgti, renkantis naujas tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, daro pakankamai didelę įtaką – respondentų vertinimu, žemiausiai įvertinto kintamojo apie kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonės įtaką renkantis vadovėlius, atsakymų aritmetinis vidurkis yra tarp atsakymų „dažniausiai“ ir „kai kada“.

Apibendrinant galima teigti, kad, nors paklausti apie mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių dalyvavimą apsisprendžiant dėl naujų mokymo priemonių įsigijimo, respondentai dažniausiai pasirinkdavo atsakymą „į metodinio būrelio narių nuomonę paprastai yra atsižvelgiama“ (plg. 20 pav.), atsižvelgimas į mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių nuomonę, renkantis naują vadovėlį ar naują vadovėlį papildančią mokymo priemonę, yra antroje pagal nurodymo dažnumą vietoje (plg. 25 ir 26 pav.), o, renkantis naują vaizdinę priemonę ar naują tiesiogiai su vadovėliu nesusietą skaitmeninę mokymo priemonę – trečioje pagal nurodymo dažnumą vietoje (plg. 27 ir 28 pav.).

29 pav. Metodinio būrelio narių įtaka įsigyjant naujas mokymo priemones pagal tai, ar į metodinio būrelio narių nuomonę, įsigyjant šias priemones, yra atsižvelgiama (proc.).

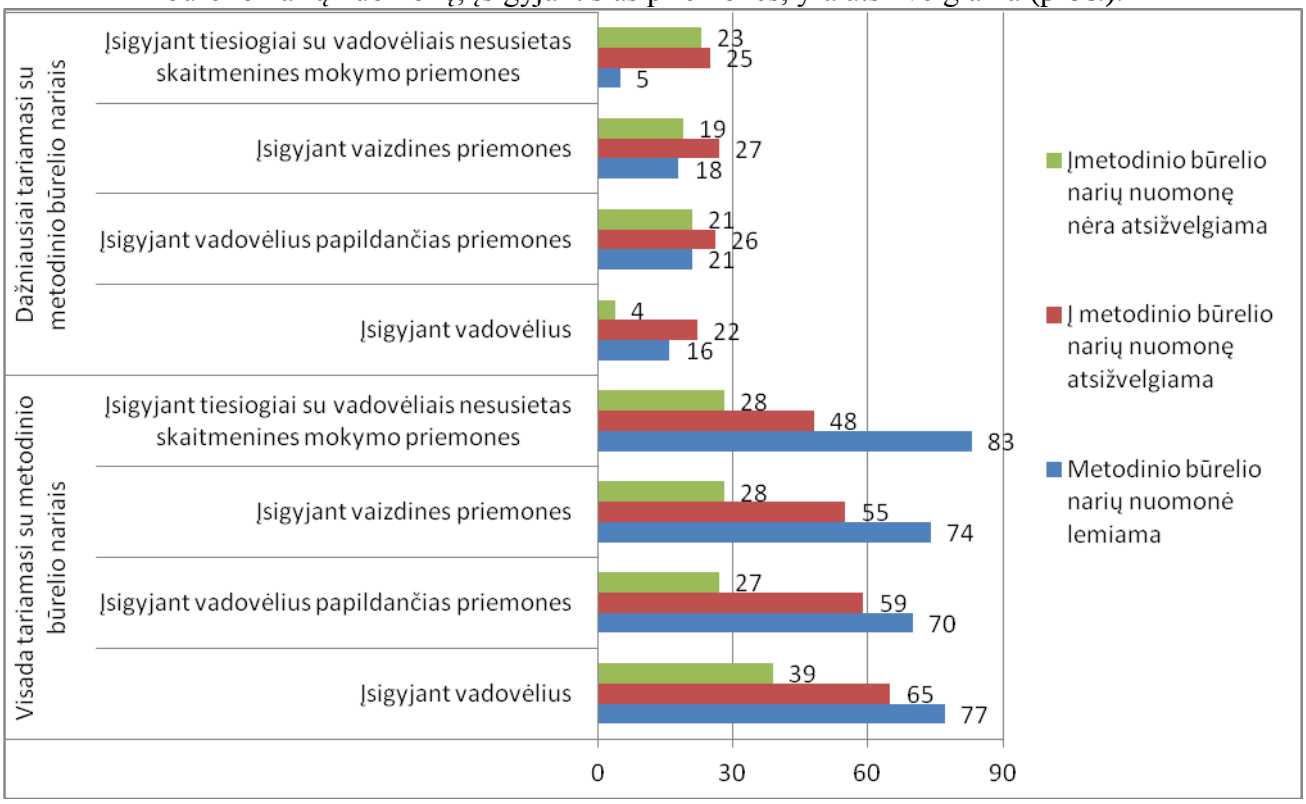

Todėl buvo svarbu išsiaiškinti, kaip tarpusavyje koreliuoja respondentų atsakymai apie mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių įtaką renkantis naujus vadovėlius (29 pav.). Paaiškėjo, kad net ir tais atvejais, kai, respondento vertinimu, į metodinio būrelio narių nuomonę renkantis naują mokymo priemonę nėra atsižvelgiama, maždaug pusė respondentų nurodė, jog visada arba dažniausiai dėl naujos mokymo priemonės įsigijimo buvo tartasi ir su mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariais. Taigi, mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių nuomonė, renkantis naujas mokymo priemones, yra svarbi.

Renkantis naują vadovėlį ar naują vadovėlį papildančią mokymo priemonę, trečioje pagal dažnumą vietoje buvo nurodytas tarimasis su mokyklos bibliotekininku (plg. 25 ir 26 pav.). Bet mokyklos bibliotekininkas buvo ypač retai nurodomas tarp asmenų ir / ar institucijų, respondento mokykloje nusprendžiančių, kokias mokymo priemones įsigyti (plg. 21 pav.). Atliekant tyrimą domėtasi ir mokyklos bibliotekininko galimybių padėti mokytojui pasirengti pamokai įvertinimu – jos nebuvo labai gerai įvertintos (plg. 40 pav.). Todėl atlikta šių respondentų atsakymų koreliacija.

30 pav. Mokyklos bibliotekininko įtaka įsigyjant naujus vadovėlius ir vadovėlius papildančias mokymo priemones priklausomai nuo to, ar, respondento vertinimu, mokyklos bibliotekininkas, respondento vertinimu, gali padėti mokytojui pasirengti pamokai (proc.).

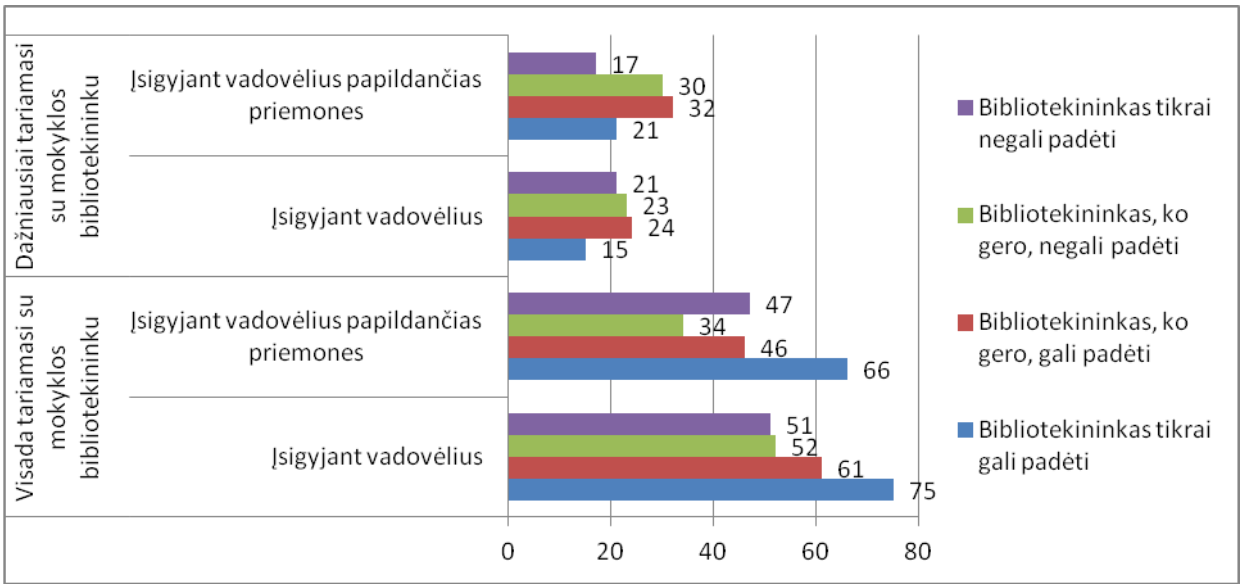

Iš 30 pav. matyti, kad daugiau negu pusė respondentų, apsispręsdami dėl naujų vadovėlių ir naujų vadovėlį papildančių mokymo priemonių įsigijimo su mokyklos bibliotekininku visada arba dažniausiai tariasi ir tada, jei, jų vertinimu, mokyklos bibliotekininkas su išlygomis ar be jų negali padėti mokytojui pasirengti pamokai. Taigi, renkantis naujus vadovėlius ir vadovėlį papildančias mokymo priemones, mokyklos bibliotekininkas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose yra svarbus asmuo ne dėl savo galimybių tiesiogiai dalyvauti ugdymo procese ir padėti mokytojui (o taip turėtų būti ir jau tapo norma daugelyje Vakarų valstybių), bet, ko gero, dėl to, kad mokyklos

bibliotekininkui dažniau priskiriamos įvairios biurokratinės funkcijos užsakant vadovėlius ir vadovėlį papildančias mokymo priemones. Pažymėtina, kad tarimasis su mokyklos bibliotekininku pagal dažnumą daug rečiau nurodytas, kai respondentai aprašė tarimąsi ir derinimus, įsigyjant naujas vaizdines priemones ar naujas tiesiogiai su vadovėliu nesusietas skaitmenines mokymo priemones.

Analizuojant, kokie asmenys, institucijos ar aplinkybės daro įtaką renkantis naujus vadovėlius, vadovėlius papildančias mokymo priemones, vaizdines priemones ar tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, galima atlikti įprastą analizę ir atskirai analizuoti, kaip kiekvieno iš 48 kintamųjų atsakymai priklauso nuo atsakymų į socialinio demografinio pobūdžio klausimus. Bet tyrimo rezultatai rodo, kad beveik visais atvejais respondentai nurodė, jog vertinimui pateikti kintamieji turi didesnės ar mažesnės įtakos naujų mokymo priemonių pasirinkimui. Todėl tokia įprasta surinktų duomenų analizė nėra labai prasminga.

Dėl to galima pasirinkti atlikti surinktų duomenų faktorinę analizę. Faktorinės analizės uždavinys – atsižvelgiant į tarpusavio koreliaciją, suskirstyti analizuojamus kintamuosius į grupes, kurias vienija koks nors tiesiogiai nestebimas faktorius. Pereidami nuo didelio skaičiaus kintamųjų prie faktorių, mes koncentruojame informaciją, darome ją labiau aprėpiamą. Patys faktoriai dažnai neturi kiekybinio mato, bet juos galime įsivaizduoti kaip atitinkamas požymių grupes vienijančias kategorijas[12].

Gauta pradinė faktorių svorio matrica vienareikšmiškai nenusako sprendinio, nes tas pats kintamasis gali būti susijęs su keliais faktoriais. Tokiais atvejais atliekamas faktorių sukimas, t. y., supaprastinama faktorių svorio matricos struktūra. Atliekant surinktų duomenų faktorinę analizę, buvo naudotas Varimax metodas.

Iš 5 lentelės matyti, kad apibendrintai visus asmenis, institucijas ir aplinkybes, lemiančius apsisprendimą dėl vieno ar kito naujo vadovėlio, galima grupuoti į 4 dalis. Faktorius, kurį būtų galima pavadinti organizaciniu, sujungia tarimąsi su mokyklos administracija, informacijos rinkimą vadovėlių duomenų bazėje, informacijos, skelbiamos leidyklų interneto svetainėse ir lankstinukuose, analizę bei specialių mokykloms teikiamų pasiūlymų ir nuolaidų analizę. Antrasis faktorius, kurį būtų galima pavadinti metodiniu, sujungia tarimąsi su to dalyko mokytojais, mokyklos bibliotekininku ir veiklą mokytojų metodiniame būrelyje. Trečias faktorius, kurį būtų galima pavadinti ekonominiu, sujungia specialių mokykloms teikiamų pasiūlymų ir nuolaidų analizę, atsižvelgimą į vadovėlio kainą, į tai, ar kartu su vadovėliu siūlomos jį papildančios mokymo priemonės ir ar mokykloje jau naudojami tos pačios serijos vadovėliai. Ketvirtas faktorius,

[12] Plg. V. Čekanavičius, G. Murauskas, *Statistika ir jos taikymai 2*, Vilnius: TEV, 2002.

kurį būtų galima pavadinti įvaizdžio faktoriumi, sujungia leidyklų pristatymuose gautos informacijos analizę ir informacijos, gautos iš kitose mokyklose dirbančių kolegų ir įvairiuose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose, analizę.

5 lentelė. Veiksmų, paprastai atliekamų įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius, faktorinė analizė.

	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius	4 faktorius
Tariamasi su mokyklos administracija	,446			
Tariamasi su metodinio būrelio vadovu		,814		
Aptariama metodiniame būrelyje		,843		
Tariamasi su to dalyko mokytojais		,623		
Tariamasi su mokyklos bibliotekininku		,438		
Analizuojama vadovėlių duomenų bazėje skelbiama leidyklų informacija	,800			
Analizuojamos vadovėlių duomenų bazėje skelbiamos vadovėlių recenzijos	,822			
Analizuojama leidyklų lankstinukuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	,783			
Atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	,489		,585	
Aptariama leidyklų rengiamuose vadovėlių pristatymuose gauta informacija				,559
Atsižvelgiama į vadovėlio kainą			,826	
Atsižvelgiama, ar kartu su vadovėliu yra siūlomos vadovėlį papildančios mokymo priemonės			,744	
Atsižvelgiama, ar mokykloje jau naudojami leidyklos išleisti tos pačios serijos vadovėliai			,554	
Atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę				,823
Atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją				,825
Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)	*17,8*	*14,7*	*14,6*	*13,8*

Galima palyginti miesto ir kaimo mokyklose dirbančių respondentų atsakymų faktorinės analizės rezultatus, abiem atvejais taip pat išsiskyrė po 4 faktorius. Analizuojant miesto mokyklų mokytojų vertinimus, 1 faktorius, kurį irgi galima vadinti organizaciniu, nesiskiria nuo situacijos nacionaliniu mastu. Antru tampa įvaizdžio faktorius. Trečiuoju faktoriumi tampa metodinis. Pažymėtina, kad šiame 3 faktoriuje nebelieka konsultacijų su mokyklos bibliotekininku. Mokyklos bibliotekininkas miesto mokyklų atveju apskritai nėra labai svarbus veiksnys apsisprendžiant dėl naujo vadovėlio (analizuojant rezultatus buvo pasirinkta nuostata, kad būtų rodomos reikšmės, ne mažesnės kaip 0,4). Ketvirtuoju faktoriumi tampa ekonominis. Pažymėtina, kad miesto mokyklų atveju veiksniai renkantis naują vadovėlį, panašūs į veiksnius nacionaliniu mastu, tik skiriasi jų vieta.

6 lentelė. Veiksmų, paprastai atliekamų įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius, faktorinė analizė pagal gyvenvietės tipą.

	Miesto mokyklos				Kaimo mokyklos			
	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius	4 faktorius	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius	4 faktorius
Tariamasi su mokyklos administracija	,538				,423		,472	
Tariamasi su metodinio būrelio vadovu			,796				,791	
Aptariama metodiniame būrelyje			,835				,847	
Tariamasi su to dalyko mokytojais			,647				,537	
Tariamasi su mokyklos bibliotekininku						,619		
Analizuojama vadovėlių duomenų bazėje skelbiama leidyklų informacija	,811					,767		
Analizuojamos vadovėlių duomenų bazėje skelbiamos vadovėlių recenzijos	,830					,805		
Analizuojama leidyklų lankstinukuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	,787					,657		
Atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	,572			,486	,772			
Aptariama leidyklų rengiamuose vadovėlių pristatymuose gauta informacija		,619			,419			,425
Atsižvelgiama į vadovėlio kainą				,834	,789			
Atsižvelgiama, ar kartu su vadovėliu yra siūlomos vadovėlį papildančios mokymo priemonės				,733	,723			
Atsižvelgiama, ar mokykloje jau naudojami leidyklos išleisti tos pačios serijos vadovėliai				,569	,420			,458
Atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę		,799						,838
Atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją		,824						,851
Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)	*19,3*	*14,1*	*14,0*	*13,5*	*17,0*	*16,7*	*14,8*	*14,2*

Išanalizavus situaciją kaimo mokyklose išryškėjo didesni skirtumai. Išsiskiria taip pat 4 faktoriai, bet pirmasis, kurį santykinai galime pavadinti organizaciniu-ekonominiu, apima tarimąsi su mokyklos administracija, atsižvelgimą į vadovėlio kainą, siūlomas nuolaidas ir taip pat tai, ar nauji vadovėliai užtikrins naudojamų vadovėlių tęstinumą, ar kartu su vadovėliu siūloma įsigyti ir jį papildančių mokymo priemonių. Antrasis faktorius, kurį santykinai galima pavadinti bibliotekininko faktoriumi, sujungia tarimąsi su mokyklos bibliotekininku, vadovėlių duomenų

bazėje esančios informacijos ir leidyklų lankstinukų informacijos analizę. Trečiasis faktorius, kurį santykinai galima pavadinti metodiniu, sujungia tarimąsi su mokyklos vadovu, su dalyko mokytoju ir mokytojų metodinio būrelio nariais. Ketvirtąjį faktorių galima santykinai pavadinti truputį pakitusiu įvaizdžio faktoriumi.

Atlikus respondentų atsakymų, kaip renkamasi naujas jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius papildančias mokymo priemones, faktorinę analizę, matyti, kad išsiskiria du faktoriai (7 lentelė).

7 lentelė. Veiksmų, paprastai atliekamų įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius papildančias mokymo priemones, faktorinė analizė (bendras pasiskirstymas ir pasiskirstymas pagal gyvenvietės tipą).

	Bendras pasiskirstymas		Pasiskirstymas miesto mokyklose		Pasiskirstymas kaimo mokyklose	
	1 faktorius	2 faktorius	1 faktorius	2 faktorius	1 faktorius	2 faktorius
Tariamasi su mokyklos administracija		,548		,561		,553
Tariamasi su metodinio būrelio vadovu		,830		,813		,852
Aptariama metodiniame būrelyje		,869		,878		,856
Tariamasi su to dalyko mokytojais		,722		,798		,546
Tariamasi su mokyklos bibliotekininku		,481		,516		
Analizuojama leidyklų lankstinukuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	,707		,702		,734	
Atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	,770		,764		,788	
Aptariama leidyklų rengiamuose vadovėlių pristatymuose gauta informacija	,804		,813		,792	
Atsižvelgiama į vadovėlius papildančių mokymo priemonių kainą	,725		,717		,723	
Atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę	,752		,748		,764	
Atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją	,776		,763		,806	
Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)	*33,2*	*25,2*	*32,9*	*26,9*	*34,8*	*21,8*

Iš 7 lentelės matyti, kad, analizuojant respondentų atsakymus apie naujų vadovėlius papildančių mokymo priemonių įsigijimą, visais analizuotais atvejais išsiskiria po du faktorius. Pirmąjį santykinai galima pavadinti užmokykliniu (aptariama informacija, gauta už mokyklos ribų), antrąjį – mokykliniu (apsisprendžia mokykloje dirbantys asmenys, atsižvelgdami į susiklosčiusią situaciją). Kaimo mokyklų atveju matyti, kad mokyklos bibliotekininko vaidmuo, apsisprendžiant

dėl naujų vadovėlius papildančių mokymo priemonių, apskritai nėra reikšmingas (analizuojant rezultatus buvo pasirinkta nuostata, kad būtų rodomos reikšmės, ne mažesnės kaip 0,4).

Atlikus respondentų atsakymų, kaip renkamasi naujas jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vaizdines priemones (žemėlapius, plakatus, paveikslus ir pan.), faktorinę analizę, matyti, kad išsiskiria du faktoriai (8 lentelė).

8 lentelė. Veiksmų, paprastai atliekamų įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vaizdines priemones, faktorinė analizė (bendras pasiskirstymas ir pasiskirstymas pagal gyvenvietės tipą).

	Bendras pasiskirstymas		Pasiskirsty-mas miesto mokyklose		Pasiskirsty-mas kaimo mokyklose	
	1 faktorius	2 faktorius	1 faktorius	2 faktorius	1 faktorius	2 faktorius
Tariamasi su mokyklos administracija		,552		,526		,629
Tariamasi su metodinio būrelio vadovu		,838		,810		,845
Aptariama metodiniame būrelyje		,880		,892		,855
Tariamasi su to dalyko mokytojais		,709		,782		,610
Tariamasi su mokyklos bibliotekininku		,425		,445	,452	
Analizuojama leidyklų lankstinukuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	,759		,773		,719	
Atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	,786		,811		,723	,431
Aptariama leidyklų rengiamuose pristatymuose gauta informacija	,802		,824		,782	
Atsižvelgiama į vaizdinių priemonių kainą	,679		,691		,616	
Atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę	,769		,741		,834	
Atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją	,816		,816		,821	
Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)	*34,8*	*25,1*	*35.,0*	*25,4*	*34,4*	*25,8*

Iš 8 lentelės matyti, kad, analizuojant respondentų atsakymus apie naujų vaizdinių priemonių įsigijimą, visais analizuotais atvejais išsiskiria po du faktorius. Pirmąjį santykinai galima pavadinti užmokykliniu (aptariama informacija, gauta už mokyklos ribų), antrąjį – mokykliniu (apsisprendžia mokykloje dirbantys asmenys, atsižvelgdami į susiklosčiusią situaciją). Kaimo mokyklų atveju matyti, kad tarimasis su mokyklos bibliotekininku, apsisprendžiant dėl naujų vaizdinių priemonių, persikelia į pirmąjį, užmokyklinį, faktorių. Kaimo mokyklų atveju atsižvelgimas į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas pakankamai stipriai išreikštas abiejuose

išsiskyrusiuose faktoriuose – tiek vadinamajame užmokykliniame, tiek vadinamajame mokykliniame.

Atlikus respondentų atsakymų, kaip renkamasi naujas jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, faktorinę analizę, matyti, kad išsiskiria du faktoriai (9 lentelė).

9 lentelė. Veiksmų, paprastai atliekamų įsigyjant respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, faktorinė analizė (bendras pasiskirstymas ir pasiskirstymas pagal gyvenvietės tipą).

	Bendras pasiskirstymas		Pasiskirstymas miesto mokyklose		Pasiskirstymas kaimo mokyklose	
	1 faktorius	2 faktorius	1 faktorius	2 faktorius	1 faktorius	2 faktorius
Tariamasi su mokyklos administracija		,713		,721		,722
Tariamasi su metodinio būrelio vadovu		,866		,874		,836
Aptariama metodiniame būrelyje		,882		,881		,868
Tariamasi su to dalyko mokytojais		,798		,836		,833
Tariamasi su mokyklos bibliotekininku	,461	,489	,458	,467	,455	,545
Analizuojama leidyklų lankstinukuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	,806		,806		,793	
Atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	,812		,804		,813	
Aptariama leidyklų rengiamuose pristatymuose gauta informacija	,839		,838		,841	
Atsižvelgiama į skaitmeninių mokymo priemonių kainą	,803		,795		,805	
Atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę	,814		,807		,827	
Atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją	,855		,842		,881	
Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)	*41,7*	*31,4*	*41,2*	*32,0*	*42,1*	*31,0*

Iš 9 lentelės matyti, kad, analizuojant respondentų atsakymus apie naujų tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių įsigijimą, visais analizuotais atvejais išsiskiria po du faktorius. Pirmąjį santykinai galima pavadinti užmokykliniu (aptariama informacija, gauta už mokyklos ribų), antrąjį – mokykliniu (apsisprendžia mokykloje dirbantys asmenys, atsižvelgdami į susiklosčiusią situaciją). Visais analizuotais atvejais matyti, kad tarimasis su mokyklos bibliotekininku, apsisprendžiant dėl naujų tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių, tegul ir nelabai stipriai, bet pakankamai aiškiai išreikštas abiejuose faktoriuose – ir vadinamajame užmokykliniame, ir vadinamajame mokykliniame.

Baigiant analizuoti naujų mokymo priemonių įsigijimo temą, respondentams buvo užduotas atviras klausimas, kokių anketoje neaptartų problemų kyla jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio mokytojams, užsakant vadovėlius ir kitas mokymo priemones. Į šį klausimą neatsakė 63 proc. respondentų. Beveik visi į šį klausimą atsakę respondentai nurodė, kad jiems ir jų kolegoms trūksta lėšų įsigyti norimas priemones. Analizuojant, kokie respondentai dažniau nurodė, jog trūksta lėšų įsigyti norimas mokymo priemones, aiškiai išsiskiria respondentai iš kaimo mokyklų ir respondentai, kurių nuomone, jų mokykla tikrai arba, ko gero, nepakankamai gerai aprūpinta įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti (kompiuteriais, daugialypės terpės įranga ir pan.).

31 pav. Kitos respondentams ir jų kolegoms kylančios problemos, užsakant vadovėlius ir kitas mokymo priemones (proc.)

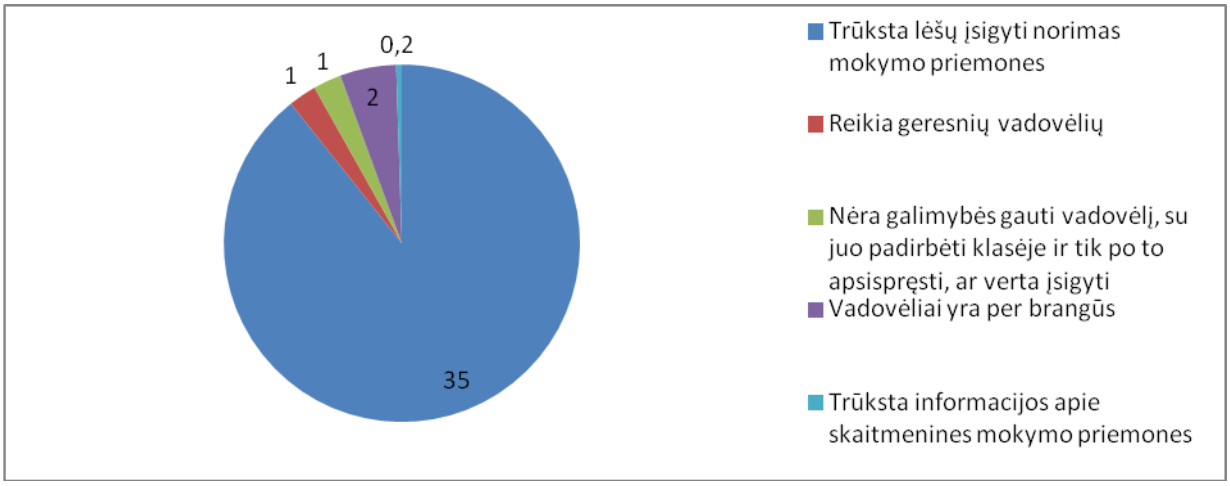

Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas.

Pradžioje tiesiai paklausus respondentų, ar jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių nuomonė kaip nors lemia naujų mokymo priemonių (vadovėlio, vadovėlį papildančių mokymo priemonių, vaizdinių priemonių, tiesiogiai su vadovėliu nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių) įsigijimą, dažniausiai nurodytas jų atsakymas buvo „į metodinio būrelio narių nuomonę paprastai yra atsižvelgiama“. Respondentų vertinimu, mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai daugiau daro įtaką vadovėlių, mažiau – tiesiogiai su vadovėliu nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių įsigijimui. Mokyklos mokytojų metodinių būrelių narių nuomonė, apsisprendžiant dėl naujų mokymo priemonių įsigijimo statistiškai reikšmingai dažniau yra lemiama miesto mokyklose, mokyklose, kuriose didesnė mokytojų dalis yra mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai, bei mokyklose, kurios, respondentų vertinimu, gerai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Sukonkretinus klausimą ir pateikus sąrašą asmenų ar mokyklos institucijų, galinčių dalyvauti, apsisprendžiant, kokią naują mokymo priemonę (vadovėlį, vadovėlį papildančią mokymo priemonę, vaizdinę priemonę, tiesiogiai su vadovėliu nesusietą skaitmeninę mokymo priemonę, mokytojui reikalingą metodinę literatūrą) įsigyti, matyti, kad dėl mokymo priemonių mokykloje dažniausiai nusprendžia metodinio būrelio nariai, mokytojas, kuriam tos mokymo priemonės reikia bei, dažniau metodinės literatūros ir su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių atveju, mokyklos vadovybė (mokyklos direktorius ir / ar jo pavaduotojai, taip pat mokyklos skyrių vedėjai). Mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai dėl mokymo priemonių įsigijimo apsisprendžia statistiškai reikšmingai dažniau mieste veikiančiose mokyklose; mokyklose, kuriose dirba daugiau negu 40 mokytojų ir mokyklos vadovų; mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi daugiau kaip 80 proc. mokyklos mokytojų; mokyklose, kuriose daugiau negu 40 proc. visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai; gimnazijose; pradinių klasių mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose ir kalbinio ugdymo mokytojus jungiančiuose metodiniuose būreliuose. Mokytojas, kuriam tos mokymo priemonės reikia, dėl jos įsigijimo apsisprendžia statistiškai reikšmingai dažniau kaime veikiančiose mokyklose; mokyklose, kuriose dirba iki 40 mokytojų ir mokyklos vadovų; mokyklose, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi iki 70 proc. mokyklos mokytojų; mokyklose, kuriose iki 25 proc. visų mokytojų sudaro mokytojai metodininkai ir mokytojai ekspertai; socialinio ir dorinio ugdymo dalykų mokytojus bei gamtamokslinio ugdymo mokytojus jungiančiuose mokyklų metodiniuose būreliuose.

Pagrindinis visų mokymo priemonių įsigijimo šaltinis, respondentų teigimu, yra mokinio krepšelio lėšos. Kitais pakankamai svarbiais lėšų mokymo priemonėms įsigyti šaltiniais yra savivaldybės skirtos lėšos, mokinių tėvų mokyklai kaip parama skiriamos lėšos ir paties mokytojo lėšos. Paties mokytojo lėšos, respondentų teigimu, dažniausiai naudojamos, norint įsigyti tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių ir mokykloje bendrai naudojamos metodinės literatūros.

Sprendžiant pirmąjį tyrimo uždavinį taip pat domėtasi, kokie veiksmai atliekami, įsigyjant vadovėlius, vadovėlius papildančias mokymo priemones, vaizdines priemones (žemėlapius, plakatus, paveikslus ir pan.) bei tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones. Įsigyjant mokymo priemones, mokyklose dažniausiai tariamasi su to dalyko mokytojais ir mokymo priemonių įsigijimo klausimai aptariami mokyklos mokytojų metodiniame būrelyje (bet to būrelio vadovas šiame procese nėra toks svarbus asmuo), šie klausimai taip pat aptariami su mokyklos vadovybe. Net ir tais atvejais, kai, respondento vertinimu, į metodinio būrelio narių nuomonę renkantis naują mokymo priemonę nėra atsižvelgiama, maždaug pusė respondentų nurodė, jog visada arba bent dažniausiai dėl naujos mokymo priemonės įsigijimo buvo tartasi su

mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariais. Taigi, mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių nuomonė yra ypač svarbi, renkantis naujas mokymo priemones Renkantis naujas mokymo priemones įdomus ir mokyklos bibliotekininko vaidmuo. Apsisprendžiant dėl naujų vadovėlių ir vadovėlį papildančių mokymo priemonių, mokyklos bibliotekininkas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose yra svarbus asmuo ne dėl savo galimybių tiesiogiai dalyvauti ugdymo procese ir padėti mokytojui (o taip turėtų būti ir jau tapo norma daugelyje Vakarų valstybių), bet, ko gero, dėl to, kad mokyklos bibliotekininkui dažniau priskiriamos įvairios biurokratinės funkcijos užsakant vadovėlius ir vadovėlį papildančias mokymo priemones. Pažymėtina, kad tarimasis su mokyklos bibliotekininku pagal dažnumą daug rečiau nurodytas, kai respondentai aprašė derinimus, įsigyjant naujas vaizdines priemones ar naujas tiesiogiai su vadovėliu nesusietas skaitmenines mokymo priemones.

Atlikus atsakymų apie veiksmus, mokykloje atliekamus įsigyjant mokymo priemones, faktorinę analizę matyti, kad, naujų vadovėlių įsigijimo atveju, šiuos veiksmus santykinai galima dalyti į keturias dalis: organizacinę (tarimąsi su mokyklos administracija, informacijos rinkimą vadovėlių duomenų bazėje, informacijos, skelbiamos leidyklų interneto svetainėse ir lankstinukuose, analizę ir specialių mokykloms teikiamų pasiūlymų bei nuolaidų analizę), metodinę (tarimąsi su to dalyko mokytojais, mokyklos bibliotekininku ir veikla mokytojų metodiniame būrelyje), ekonominę (specialių mokykloms teikiamų pasiūlymų ir nuolaidų analizę, atsižvelgimą į vadovėlio kainą, į tai, ar kartu su vadovėliu siūlomos jį papildančios mokymo priemonės, ar mokykloje jau naudojami tos pačios serijos vadovėliai) ir įvaizdžio (leidyklų pristatymuose gautos informacijos analizę bei informacijos, gautos iš kitose mokyklose dirbančių kolegų ir įvairiuose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose, analizę). Veiksmus, įsigyjant kitas analizuotas mokymo priemones, atlikta faktorinė analizė iš esmės leidžia santykinai dalyti į dvi dalis: užmokyklinę (aptariama informacija, gauta už mokyklos ribų) ir mokyklinę (apsisprendžia mokykloje dirbantys asmenys, atsižvelgdami į susiklosčiusią situaciją).

Paklausus respondentų, kokių anketoje neaptartų problemų kyla jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio mokytojams, užsakant vadovėlius ir kitas mokymo priemones, beveik visi į šį klausimą atsakę respondentai nurodė, kad jiems ir jų kolegoms trūksta lėšų įsigyti norimas mokymo priemones.

XII. Antrojo tyrimo uždavinio sprendimas.

Sprendžiant antrąjį tyrimo uždavinį, pradžioje prašyta įsivertinti, ar respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams vesti pamokai pakanka mokyklos turimų mokymo priemonių.

32 pav. Įvertinimas, ar mokytojams vesti pamokai pakanka turimo mokymo priemonių (proc.).

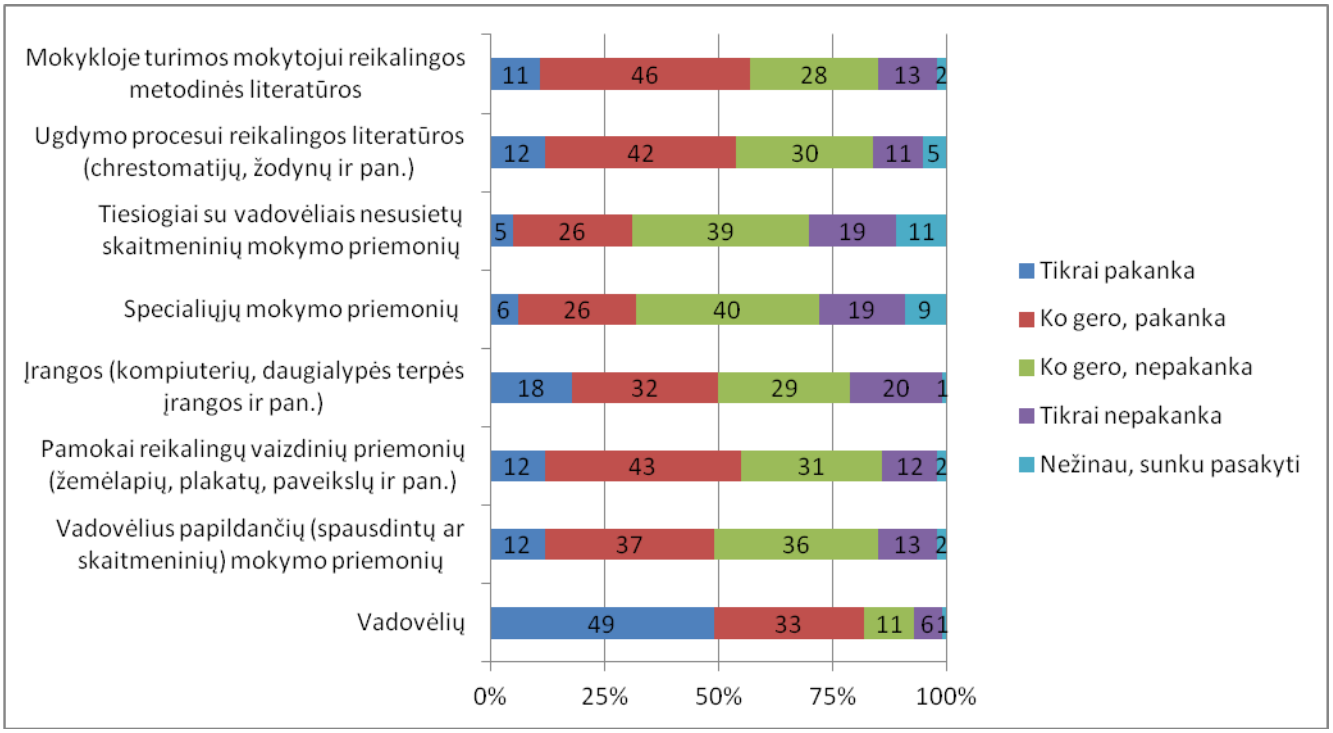

Analizuojant, kaip respondentai vertino apsirūpinimą vadovėliais, paaiškėjo, kad statistiškai reikšmingai dažniau vadovėlių pakako:

- pradinėse mokyklose ir mokyklose darželiuose dirbantiems respondentams;
- miestų ir kaimiškose savivaldybėse dirbantiems respondentams.

Vadovėlių statistiškai reikšmingai dažniau trūko:

- gimnazijose dirbantiems respondentams;
- mažai urbanizuotų rajonų savivaldybėse dirbantiems respondentams.

Vadovėlius papildančių (spausdintų ar skaitmeninių) mokymo priemonių statistiškai reikšmingai dažniau pakako:

- pradinėse mokyklose ir mokyklose darželiuose dirbantiems respondentams;
- miestų, labai urbanizuotų rajonų ir kaimiškose savivaldybėse dirbantiems respondentams.

Vadovėlius papildančių (spausdintų ar skaitmeninių) mokymo priemonių statistiškai reikšmingai dažniau trūko:

- vidurinėse mokyklose ir gimnazijose dirbantiems respondentams;
- mažai urbanizuotų rajonų savivaldybėse dirbantiems respondentams.

Pamokai reikalingų vaizdinių priemonių (žemėlapių, plakatų, paveikslų ir pan.) statistiškai reikšmingai dažniau pakako pradinėse mokyklose ir mokyklose-darželiuose dirbantiems respondentams, o labiausiai trūko vidurinėse mokyklose dirbantiems respondentams.

Pamokai reikalingos techninės įrangos (kompiuterių, daugialypės terpės įrangos ir pan.) statistiškai reikšmingai dažniau pakako:

- gimnazijose dirbantiems respondentams;
- miestų savivaldybėse dirbantiems respondentams;
- miesto mokyklose dirbantiems respondentams;
- mokyklose, kuriose dirba daugiau negu 50 mokytojų ir mokyklos vadovų;
- pradinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių vadovams.

Pamokai reikalingos techninės įrangos (kompiuterių, daugialypės terpės įrangos ir pan.) statistiškai reikšmingai dažniau trūko:

- pradinėse mokyklose ir mokyklose darželiuose dirbantiems respondentams;
- mažai urbanizuotų rajonų savivaldybėse dirbantiems respondentams;
- kaimo mokyklose dirbantiems respondentams;
- mokyklose, kuriose dirba mažiau negu 20 mokytojų ir mokyklos vadovų.

Specialiųjų mokymo priemonių statistiškai reikšmingai dažniau pakako:

- gimnazijose dirbantiems respondentams;
- miestų savivaldybėse dirbantiems respondentams.

Specialiųjų mokymo priemonių statistiškai reikšmingai dažniau trūko:

- pagrindinėse, vidurinėse ir jaunimo mokyklose bei progimnazijose dirbantiems respondentams;
- mažai urbanizuotų rajonų savivaldybėse dirbantiems respondentams.

Tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių statistiškai reikšmingai dažniau pakako:

- gimnazijose dirbantiems respondentams;
- miestų savivaldybėse dirbantiems respondentams;
- miesto mokyklose dirbantiems respondentams;
- meninio ugdymo ir technologijų mokytojus jungiančių metodinių būrelių vadovams.

Tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių statistiškai reikšmingai dažniau trūko:

- vidurinėse mokyklose dirbantiems respondentams;
- mažai urbanizuotų rajonų savivaldybėse dirbantiems respondentams;
- kaimo mokyklose dirbantiems respondentams.

Ugdymo procesui reikalingos literatūros (chrestomatijų, mokslo populiariosios literatūros, žinynų, žodynų ir pan.) statistiškai reikšmingai dažniau pakako:

- miestų savivaldybėse dirbantiems respondentams;
- respondentams, kurie patys turėjo pradinio ugdymo dalykų pamokų.

Ugdymo procesui reikalingos literatūros (chrestomatijų, mokslo populiariosios literatūros, žinynų, žodynų ir pan.) statistiškai reikšmingai dažniau trūko:

- mažai urbanizuotų rajonų ir kaimiškose savivaldybėse dirbantiems respondentams;
- mokytojams, kurie patys turėjo socialinio ir dorinio ugdymo dalykų pamokų.

Atlikus surinktų duomenų analizę, nesugebėta išskirti kokios nors respondentų grupės, kuriai mokykloje turimos mokytojui reikalingos metodinės literatūros statistiškai reikšmingai dažniau pakako arba trūko.

Respondentams buvo užduotas klausimas, kaip dažnai jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose naudoja įvairias mokymo priemones.

33 pav. Įvairių mokymo priemonių naudojimas pamokoje (proc.).

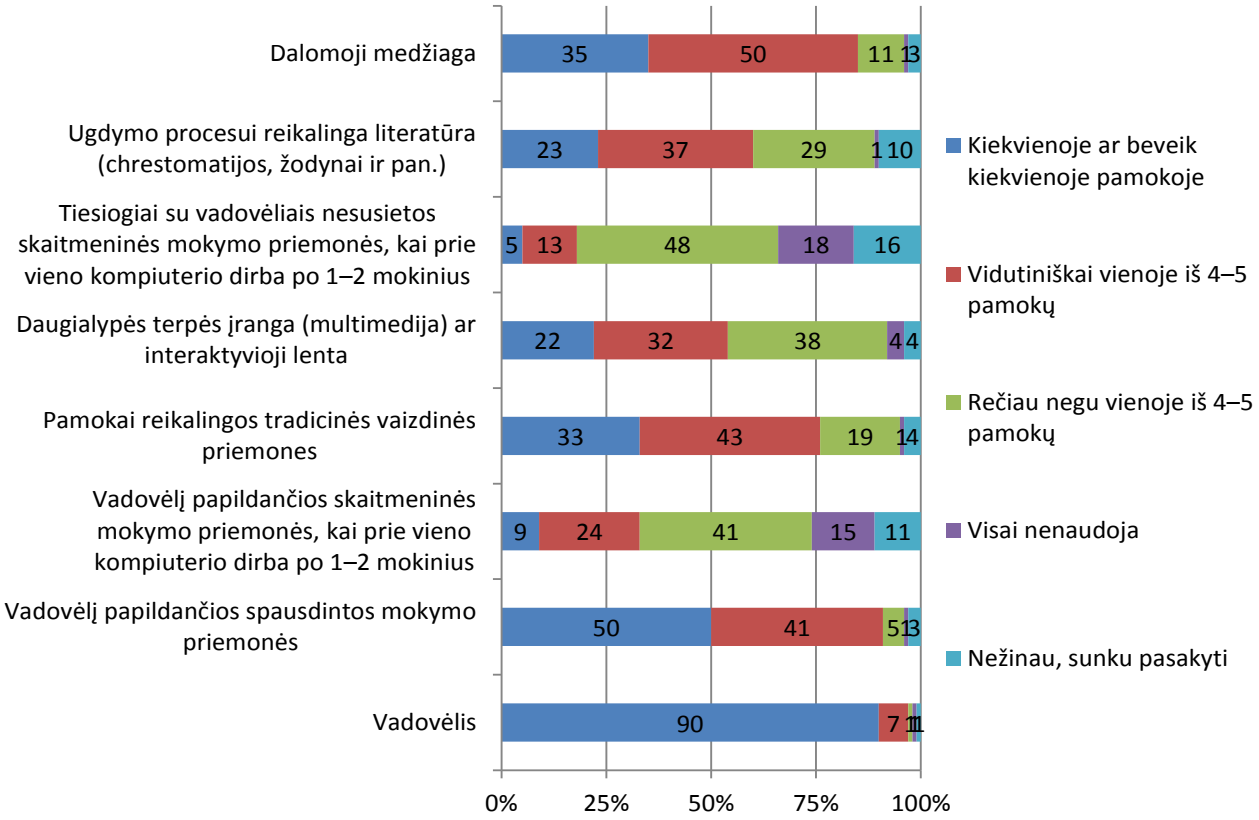

Tyrimo rezultatai parodė, kad beveik kiekvienoje respondentų mokyklos pamokoje naudojamas vadovėlis. Vadovėlį papildančias spausdintas mokymo priemones kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo:

- mokyklų, kuriose dirba 40 arba mažiau mokytojų ir mokyklos vadovų, mokytojai;
- kaime įsikūrusių mokyklų mokytojai;
- pradinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai;
- padinio ugdymo dalykų pamokų turėję respondentai.

Kiekvienoje pamokoje vadovėlį papildančias mokymo priemones statistiškai reikšmingai rečiau naudojo:

- mokyklų, kuriose dirba 50 arba daugiau mokytojų ir mokyklos vadovų, mokytojai;
- mieste įsikūrusių mokyklų mokytojai;
- matematikos ir informacinių technologijų mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai;
- meninio ugdymo ir technologijų mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai;
- matematikos ir informacinių technologijų pamokų turėję respondentai.

Dalomąją medžiagą kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo kalbinio ugdymo dalyko pamokų turėję respondentai (rečiausiai kiekvienoje pamokoje naudojo meninio ugdymo ir technologijų pamokų turėję respondentai). Kitų statistiškai reikšmingų koreliacijų su socialiniais demografiniais klausimais nebuvo stebėta.

Pamokai reikalingas tradicines vaizdines priemones kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo:

- mokyklų, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi ne daugiau kaip 70 proc. mokyklos mokytojų, pedagogai;
- kaimo mokyklų mokytojai;
- socialinio ir dorinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai.

Pamokai reikalingas tradicines vaizdines priemones kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje rečiausiai naudojo:

- miesto mokyklų mokytojai;
- kalbinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai.

Analizuojant, kurios respondentų grupės vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų ar dažniau naudoja vadovėlį papildančias skaitmenines mokymo priemones, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius, paaiškėjo, kad statistiškai reikšmingai tai daro:

- gimnazijų mokytojai;
- socialinio ir dorinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai;
- meninio ugdymo ir technologijų mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai.

Vienoje iš 4–5 pamokų ar dažniau vadovėlį papildančias skaitmenines mokymo priemones, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius, rečiausiai naudojo:

- pradinių mokyklų ir mokyklų darželių mokytojai;
- pradinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai.

Daugialypės terpės įrangą (multimediją) ir / ar interaktyviąją lentą vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų ar dažniau statistiškai reikšmingai dažniau nurodė naudojantys:

- gimnazijų mokytojai;
- miestų savivaldybėse dirbantys respondentai;
- respondentai iš mokyklų, kuriose dirba daugiau negu 50 mokytojų ir mokyklos vadovų;
- miesto mokyklose dirbantys respondentai;
- socialinio ir dorinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai;
- mokytojo metodininko arba mokytojo eksperto kvalifikacinę kategoriją įgiję respondentai.

Daugialypės terpės įrangą (multimediją) ir / ar interaktyviąją lentą vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų ar dažniau rečiausiai nurodė naudojantys:

- pradinių mokyklų ir mokyklų-darželių mokytojai;
- mažai urbanizuotų rajonų savivaldybėse dirbantys respondentai;
- respondentai iš mokyklų, kuriose dirba mažiau negu 20 mokytojų ir mokyklos vadovų;
- kaimo mokyklose dirbantys respondentai;
- pradinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai.

Tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų ar dažniau statistiškai reikšmingai dažniau nurodė naudojantys:

- gimnazijų mokytojai;
- meninio ugdymo ir technologijų mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai.

Ugdymo procesui reikalingą literatūrą (chrestomatijas, mokslo populiariąją literatūrą, žinynus, žodynus ir pan.) vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų ar dažniau statistiškai reikšmingai dažniau nurodė naudojantys kalbinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių nariai.

Analizuojant surinktus duomenis, bandyta nustatyti, ar, atsižvelgiant į kokias nors respondentų socialines demografines charakteristikas, statistiškai reikšmingai skiriasi įvairių mokymo priemonių naudojimo dažnumas, kurios mokymo priemonės naudojamos dažniau ir kurios – rečiau. Paaiškėjo, kad beveik visais analizuotais atvejais ranginis atsakymų išsidėstymas nesiskiria, žymiausi skirtumai rasti, analizuojant skirtingose pagal dydį (mokytojų ir mokyklos vadovų skaičių) mokyklose dirbančių respondentų atsakymus.

10 lentelė. Dažniausiai naudojamos mokymo priemonės pagal mokyklos dydį.

20 ir mažiau mokytojų ir vadovų	Nuo 21 iki 40 mokytojų ir vadovų	Nuo 41 iki 50 mokytojų ir vadovų	Daugiau negu 50 mokytojų ir vadovų
1. Vadovėlis	1. Vadovėlis	1. Vadovėlis	1. Vadovėlis
2. Vadovėlį papildančios spausdintos mokymo priemonės	2. Vadovėlį papildančios spausdintos mokymo priemonės	2. Vadovėlį papildančios spausdintos mokymo priemonės	2. Vadovėlį papildančios spausdintos mokymo priemonės
3. Dalijamoji medžiaga	3. Pamokai reikalingos tradicinės vaizdinės priemonės	3. Dalijamoji medžiaga	3. Dalijamoji medžiaga
4. Pamokai reikalingos tradicinės vaizdinės priemonės	4. Dalijamoji medžiaga	4. Pamokai reikalingos tradicinės vaizdinės priemonės	4. Daugialypės terpės įranga (multimedija) ir interaktyvioji lenta
5. Ugdymo procesui reikalinga literatūra (chrestomatijos, žodynai, žinynai ir pan.)	5. Ugdymo procesui reikalinga literatūra (chrestomatijos, žodynai, žinynai ir pan.)	5. Daugialypės terpės įranga (multimedija) ir interaktyvioji lenta	5. Pamokai reikalingos tradicinės vaizdinės priemonės

Iš 10 lentelės matyti, kad visų dydžių mokyklose dažniausiai pamokoje naudojami vadovėliai ir vadovėlį papildančios spausdintos mokymo priemonės. Trečia pagal naudojimo dažnumą mokymo priemonė dažniausiai yra pačių mokytojų pasigaminta dalijamoji medžiaga. Ketvirta penkta pagal naudojimo dažnumą mokymo priemone yra pamokai reikalingos tradicinės vaizdinės priemonės. Mažesnėse pagal pedagogų skaičių mokyklose penktoje pagal naudojimo dažnumą vietoje yra ugdymo procesui reikalinga literatūra (chrestomatijos, žinynai, žodynai ir pan.), o didesnėse pagal pedagogų skaičių mokyklose – daugialypės terpės įranga (multimedija) ir interaktyviosios lentos, pačiose didžiausiose mokyklose pakylančios į ketvirtą pagal naudojimo dažnumą vietą. Galima manyti, kad Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose dažniausiai naudojamos labai tradicinės mokymo priemonės ir tik didelėse pagal pedagogų skaičių mokyklose atsiranda reali galimybė mokytojams kasdienėje veikloje bent ribotai (demonstruojant visai klasei) naudoti vienokias ar kitokias skaitmenines mokymo priemones.

Atliekant tyrimą respondentų prašyta apibendrintai nurodyti, kokiems tikslams pasiekti ir kaip dažnai jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose paprastai naudoja vadovėlio medžiagą.

34 pav. Vadovėlio medžiagos naudojimo dažnumas (proc.).

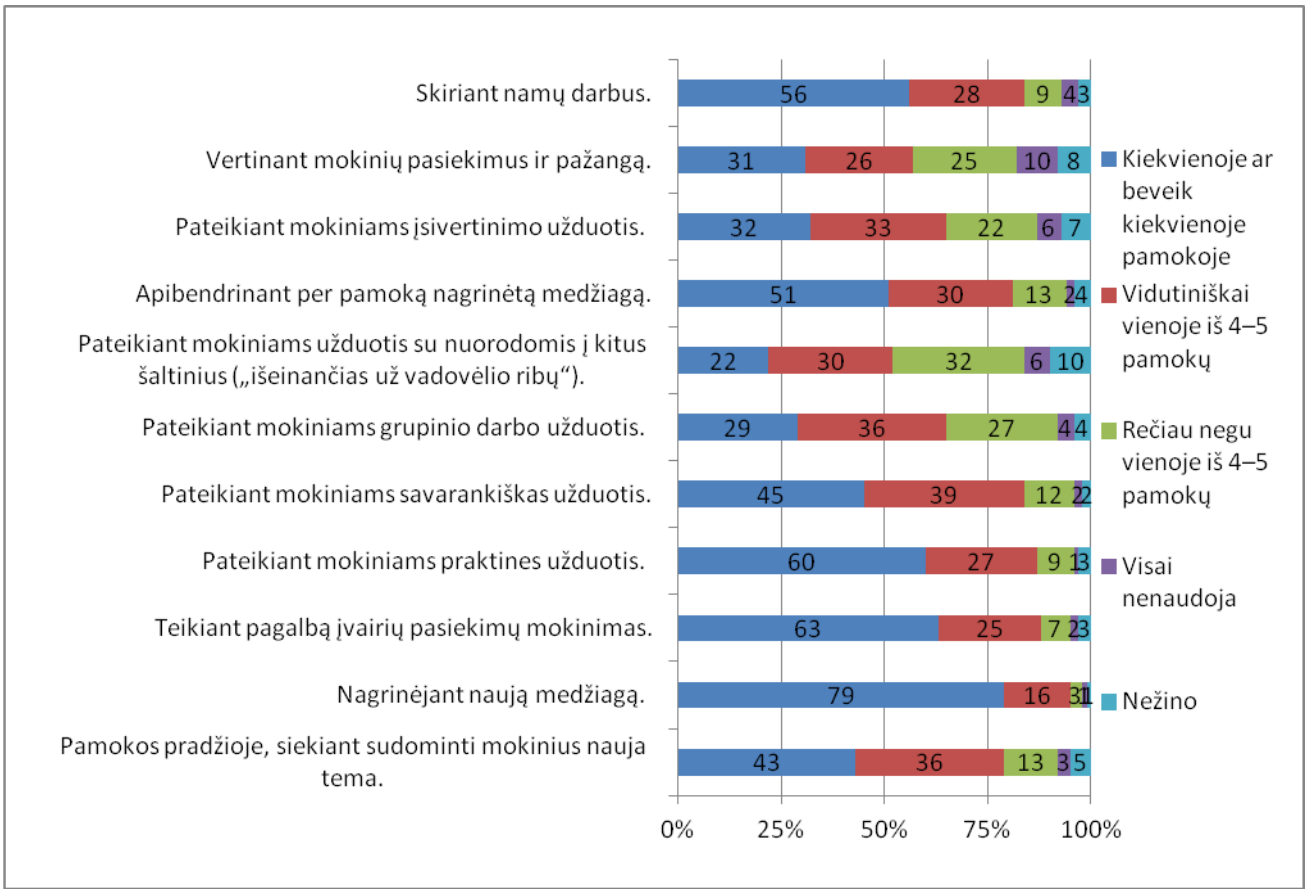

Iš 34 pav. matyti, kad respondentai ir jų kolegos mokyklose savo pamokose vadovėlio medžiagą dažniausiai naudoja:

1) nagrinėjant naują medžiagą;
2) teikiant pagalbą įvairių pasiekimų mokiniams;
3) pateikiant mokiniams praktines užduotis.

Pamokoje nagrinėjant naują medžiagą, vadovėlį kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo:

- kaime įsikūrusių mokyklų mokytojai;
- matematikos ir informacinių technologijų mokytojus jungiančių mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai;
- gamtamokslinio ugdymo mokytojus jungiančių mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai;
- kalbinio ugdymo mokytojus jungiančių mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai;
- respondentai, patys turintys matematikos ir informacinių technologijų pamokų;
- respondentai, patys turintys gamtamokslinio ugdymo pamokų.

Pamokoje teikiant pagalbą įvairių pasiekimų mokiniams, vadovėlį kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo:

- respondentai, patys turintys matematikos ir informacinių technologijų pamokų;
- mokyklose, kurios, respondentų nuomone, ko gero, nepakankamai arba tikrai nepakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Pamokoje pateikiant mokiniams praktines užduotis, vadovėlį kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo:

- vidurinių mokyklų mokytojai;
- pradinio ugdymo mokytojus jungiančių mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai;
- matematikos ir informacinių technologijų mokytojus jungiančių mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai;
- kalbinio ugdymo mokytojus jungiančių mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai;
- respondentai, patys turintys matematikos ir informacinių technologijų pamokų.

Respondentai ir jų kolegos mokyklose vadovėlį savo pamokose rečiausiai naudoja:

1) pateikdami mokiniams užduotis su nuorodomis į kitus šaltinius („išeinančias už vadovėlio ribų“);
2) vertindami mokinių pasiekimus ir pažangą;

3) pateikdami mokiniams įsivertinimo užduotis.

Pamokoje pateikiant mokiniams užduotis su nuorodomis į kitus šaltinius („išeinančias už vadovėlio ribų“), vadovėlį kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo:

- kaime įsikūrusių mokyklų mokytojai;
- mokyklų, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi iki 80 proc. mokyklos mokytojų, pedagogai.

Pamokoje vertinant mokinių pasiekimus ir pažangą, vadovėlį kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo:

- mokyklų, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi iki 80 proc. mokyklos mokytojų, pedagogai;
- matematikos ir informacinių technologijų mokytojus jungiančių mokyklos mokytojų metodinių būrelių nariai.

Pamokoje pateikiant mokiniams įsivertinimo užduotis, vadovėlį kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje statistiškai reikšmingai dažniau naudojo:

- mokyklų, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi iki 80 proc. mokyklos mokytojų, pedagogai;
- respondentai, patys turintys matematikos ir informacinių technologijų pamokų.

Respondentų klausta, ar jų naudojami vadovėliai, vadovėlį papildančios mokymo priemonės ir tiesiogiai su vadovėliais nesusietos skaitmeninės mokymo priemonės jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams padeda pamokoje pasiekti įvairių ugdymo tikslų.

Iš 35 pav. matyti, kad mokytojai pamokoje įvairių ugdymo tikslų dažniausiai siekia naudodami vadovėlį ir vadovėlį papildančias mokymo priemones. Vertinant pateiktus ugdymo tikslus nėra nė vieno, kurio būtų siekiama aiškiai dažniau naudojant tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones. Net ir taikant įvairias mokymo strategijas (o juk skaitmeninės mokymo priemonės paprastai tai leidžia gerai daryti) skaitmeninių mokymo priemonių naudojimas respondentų nėra vertinamas kaip nors kitaip negu įprastų vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimas. Bandant išskirti ugdymo tikslus, kuriuos, respondentų nuomone, *labiausiai* padeda pasiekti jų vertintos mokymo priemonės, visų trijų mokymo priemonių atveju išskiriami du tie patys: įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą bei ugdyti dalyko gebėjimus. Taigi, respondentai vertintas mokymo priemones labiausiai sieja su dalyko žinių ir gebėjimų ugdymu.

35 pav. Mokymo priemonių naudojimas kaip būdas pasiekti įvairių ugdymo tikslų (proc.).

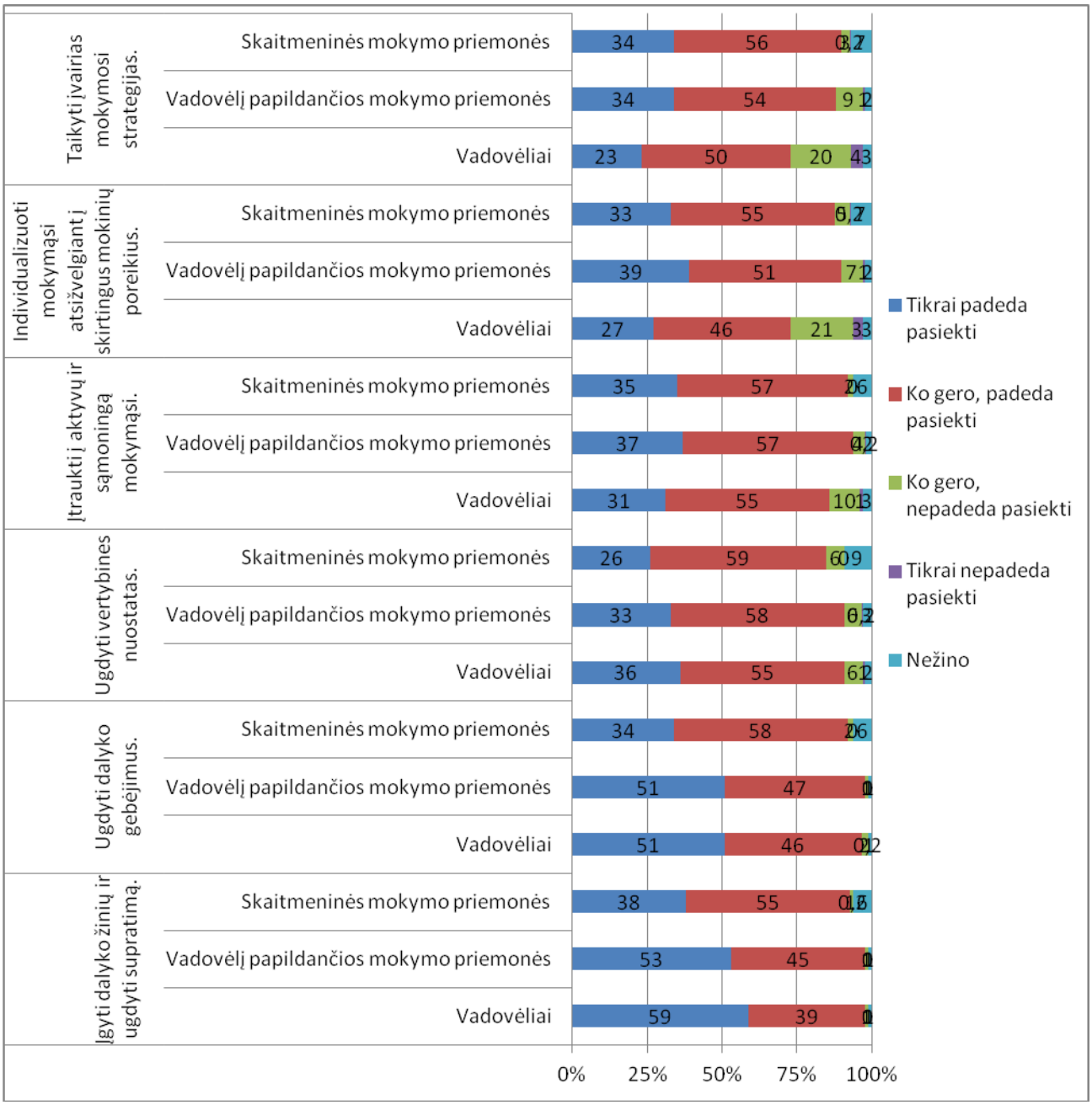

Bandant išskirti ugdymo tikslus, kuriuos, respondentų nuomone, *mažiausiai* padeda pasiekti jų vertintos mokymo priemonės, visų trijų mokymo priemonių atveju išskiriami panašūs ugdymo tikslai. Vadovėlių ir vadovėlius papildančių mokymo priemonių atveju, žemiausiai vertinamas ugdymo tikslas, kurį padeda pasiekti šios mokymo priemonės, yra „taikyti įvairias mokymosi strategijas“ Nuo jo mažai atsilieka, vadovėlių atveju, „individualizuoti mokymą, atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius“, o vadovėlį papildančių mokymo priemonių atveju, „ugdyti vertybines nuostatas“. Tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių atveju,

žemiausiai vertinamas ugdymo tikslas yra „ugdyti vertybines nuostatas“, o kiti du ugdymo tikslai „taikyti įvairias mokymosi strategijas“ (sic!) ir „individualizuoti mokymą, atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius“ (sic!) mažai atsilieka nuo žemiausiai įvertinto.

Aptariant vadovėlio, vadovėlį papildančių mokymo priemonių ir tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių naudojimą per pamoką siekiant įvairių ugdymo tikslų, iš respondentų atsakymų aritmetinių vidurkių[13] matyti, jog respondentai, paklausti apie mokymo priemonių naudojimą per pamoką, siekiant įvairių ugdymo tikslų, dar nelabai moka, siekdami konkrečių tikslų, diferencijuoti įvairių mokymo priemonių naudojimą ir galbūt net nelabai yra apie tai galvoję. Analizuojant respondentų atsakymų aritmetinius vidurkius matyti, kad apibendrinti respondentų atsakymai visais atvejais yra tarp atsakymų „tikrai padeda pasiekti“ ir „ko gero, padeda pasiekti“.

33 pav. parodyta, kad 33 proc. respondentų teigė, jog jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose vadovėlį papildančias skaitmenines mokymo priemones, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius, naudojo ne rečiau negu vienoje iš 4–5 pamokų, o 18 proc. respondentų – jog jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose taip pat dažnai naudojo tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius[14]. Todėl galima manyti, kad, aptardami skaitmeninių mokymo priemonių naudojimą pamokoje kaip būdą pasiekti įvairių ugdymo tikslų, kai šios mokymo priemonės pamokoje naudojamos labai retai arba apskritai nenaudojamos, respondentai įvertino ne realią situaciją savo ir savo kolegų pamokose, o daugiau savo ar savo kolegų numanomus lūkesčius. Šiuo atveju tikslingiau įvertinti vien tik respondentų, teigusių, jog dažnai pamokoje naudoja skaitmenines mokymo priemones, patyrimą. Tam tikslui buvo perkoduoti duomenys ir išskirtos respondentų, kurių vertinimu, jų kolegos abiejų rūšių skaitmenines mokymo priemones naudoja ne rečiau kaip vienoje iš 4–5 pamokų, grupės[15]. Taupant vietą, 36 pav. pateikiamas respondentų, dažnai naudojančių vadovėlį papildančias priemones, vertinimas vadinamas vadovėlį papildančių priemonių atveju, o respondentų, dažnai naudojančių tiesiogiai su vadovėliais nesusietas mokymo priemones, vertinimas – su vadovėliu nesusijusių priemonių atveju.

[13] Jie pateikiami tyrimo ataskaitos priede, 95–96 p.

[14] Duomenų analizė parodė, kad 88 proc. respondentų, nurodžiusių, jog jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose ne rečiau kaip vienoje iš 4–5 pamokų naudojo tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius, tokį pat atsakymą pasirinko ir apibūdindami darbą su vadovėlį papildančiomis skaitmenines mokymo priemonėmis, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius, taigi, įvairių skaitmeninių mokymo priemonių naudojimas pamokoje yra susijęs.

[15] Aptariant mokymo priemonių naudojimą kaip būdą pasiekti įvairių ugdymo tikslų ir siekiant per daug neišplėsti tyrimo anketos, spausdintos ir skaitmeninės vadovėlį papildančios mokymo priemonės vertintos kartu.

36 pav. Skaitmeninių mokymo priemonių naudojimas, kaip būdas pasiekti įvairių ugdymo tikslų (proc.).

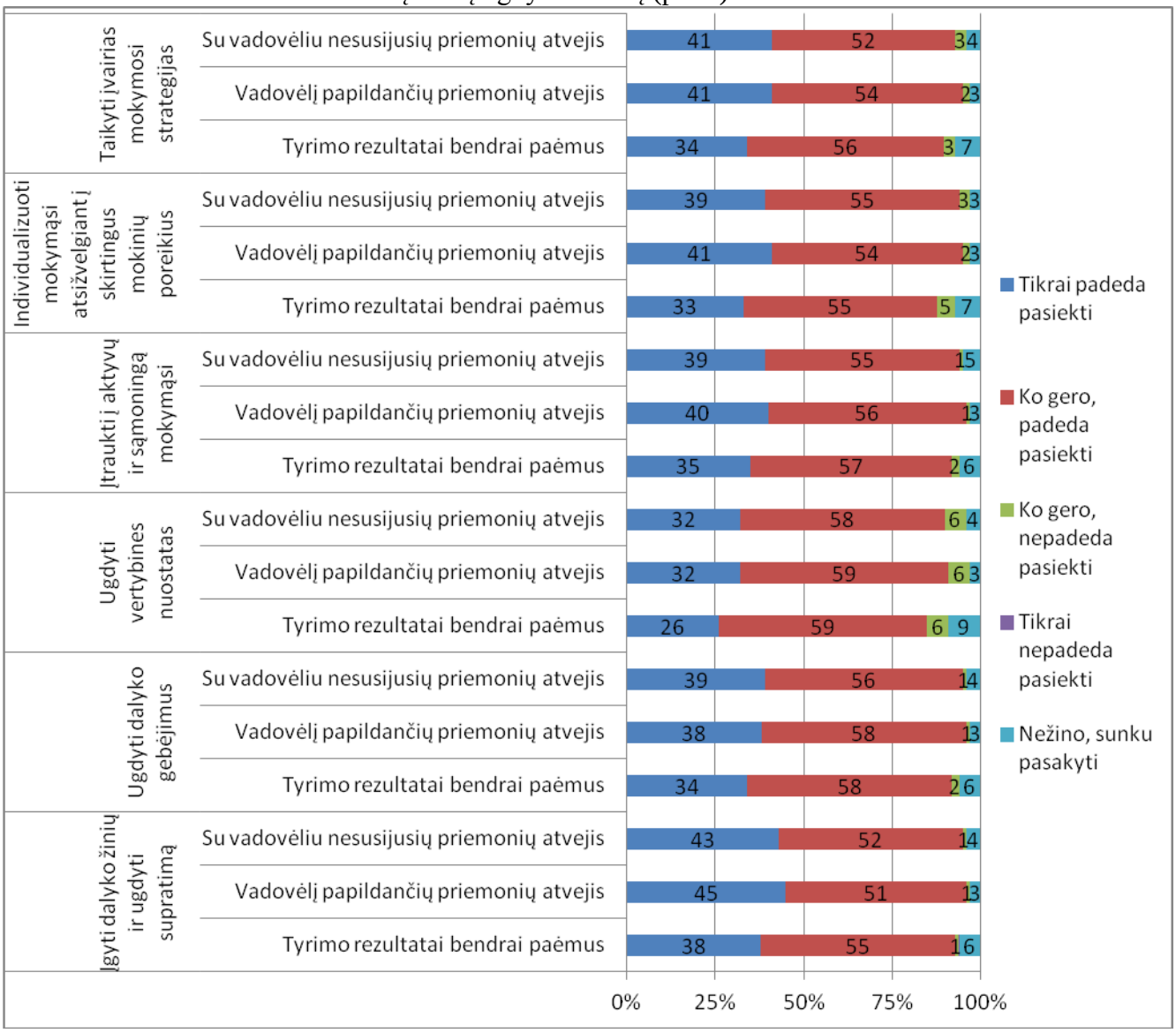

Iš 36 pav. matyti, kad respondentai, nurodę, kad jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai (ko gero, tai reiškia, kad ir jie patys) savo pamokose dažniau naudoja skaitmenines mokymo priemones, dažniau negu bendrai paėmus nurodė, jog skaitmeninės mokymo priemonės tikrai padeda pasiekti visų šešių vertintų ugdymo tikslų, bet skirtumas tarp tyrimo rezultatų bendrai paėmus ir dažniau skaitmenines priemones pamokoje naudojančių mokytojų atstovų vertinimų nėra statistiškai reikšmingas. Respondentų, kurių kolegos dažnai pamokoje naudoja vadovėlį papildančias priemones, ir respondentų, kurių kolegos dažnai pamokoje naudoja tiesiogiai su vadovėliais nesusietas mokymo priemones, vertinimai buvo beveik vienodi.

Analizuojant gautus duomenis, buvo bandoma bendrai analizuoti visus 18 išskirtų kintamųjų ir apibendrintai pažiūrėti, ar vadovėlio, vadovėlį papildančių mokymo priemonių ir tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių naudojimas per pamoką siekiant įvairių ugdymo tikslų yra kaip nors tarpusavyje susijęs. Tam buvo panaudotas faktorinės analizės metodas. Išsiskyrė 4 faktoriai (10 lentelė). Pažymėtina, kad pirmasis faktorius apima vien tik kintamuosius, susijusius su tiesiogiai su vadovėliu nesusijusių skaitmeninių mokymo priemonių panaudojimu pamokoje (jį santykinai galima vadinti tiesiogiai su vadovėliu nesusijusių skaitmeninių mokymo priemonių faktoriumi), o antrasis – vien tik su vadovėlį papildančių mokymo priemonių panaudojimu pamokoje (jį santykinai galima vadinti vadovėlį papildančių mokymo priemonių faktoriumi). Trečiąjį faktorių santykinai galima pavadinti vadovėlio ugdomų bendrųjų kompetencijų faktoriumi. Šiam faktoriui taip pat priskiriamas kintamasis „Vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas“. Ketvirtąjį faktorių santykinai galima pavadinti vadovėlio pagalba ugdomų dalyko kompetencijų faktoriumi. Šiam faktoriui taip pat priskiriamas kintamasis „Vadovėlio naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas“ ir kintamieji „Vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą“ ir „Vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus“. Todėl apibendrintai galima teigti, jog tarp vadovėlio ir vadovėlį papildančių mokymo priemonių iš vienos pusės ir tiesiogiai su vadovėliu nesusijusių skaitmeninių mokymo priemonių iš kitos pusės panaudojimo pamokoje nėra jokių aiškiai stebimų ryšių. Kita vertus, vertinant pamokoje naudojamą vadovėlį, matomas aiškus respondentų orientacijų pasidalijimas į dalyko kompetencijų ir bendrųjų kompetencijų ugdymą. Siekiant dalyko kompetencijų ugdymo, vadovėlio naudojimas pamokoje sietinas su tuo pačiu tikslu naudojamomis vadovėlį papildančiomis mokymo priemonėmis, o siekiant bendrųjų kompetencijų ugdymo, vadovėlio naudojimas pamokoje sietinas su vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimu, taikant įvairias mokymosi strategijas.

11 lentelė. Mokymo priemonių naudojimo, kaip būdo pasiekti įvairių ugdymo tikslų, faktorinė analizė.

	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius	4 faktorius
Vadovėlio naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą				,821
Vadovėlio naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus				,796
Vadovėlio naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas			,607	,530
Vadovėlio naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi			,744	
Vadovėlio naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius			,812	
Vadovėlio naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas			,817	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą		,745		,496
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus		,784		,481
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas		,752		
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi		,791		
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius		,781		
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas		,758	,414	
Skaitmeninių m. p. naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą	,928			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus	,937			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas	,853			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi	,927			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius	,873			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas	,881			
Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)	*28,3*	*22,3*	*16,6*	*13,3*

Kadangi, geriausiu atveju tik trečdalio respondentų vertinimu, jų kolegos pamokoje dažnai naudoja skaitmenines mokymo priemones, tokia situacija galėjo turėti įtakos ir jų vertinimo, kaip įvairios mokymo priemonės padeda siekti skirtingų ugdymo tikslų, faktorinei analizei. Dėl to buvo atskirai atlikta respondentų, kurių kolegos dažnai pamokoje naudoja vadovėlį papildančias skaitmenines

mokymo priemones, ir respondentų, kurių kolegos dažnai pamokoje naudoja tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, vertinimų faktorinė analizė.

12 lentelė. Mokymo priemonių naudojimo, kaip būdo pasiekti įvairių ugdymo tikslų, faktorinė analizė (respondentų, kurių kolegos dažnai pamokoje naudoja vadovėlį papildančias skaitmenines mokymo priemones, atsakymai)

	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius	4 faktorius
Vadovėlio naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą			,782	
Vadovėlio naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus			,810	
Vadovėlio naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas			,593	,586
Vadovėlio naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi				,771
Vadovėlio naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius				,865
Vadovėlio naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas				,856
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą		,582	,693	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus		,576	,708	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas		,711	,454	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi		,776		
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius		,792		
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas		,817		
Skaitmeninių m. p. naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą	,916			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus	,933			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas	,843			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi	,907			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius	,910			
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas	,913			
Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)	*29,6*	*19,4*	*18,4*	*17,2*

13 lentelė. Mokymo priemonių naudojimo kaip būdo pasiekti įvairių ugdymo tikslų faktorinė analizė (respondentų, kurių kolegos dažnai pamokoje naudoja tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, atsakymai)

	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius
Vadovėlio naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą		,541	,473
Vadovėlio naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus		,573	,491
Vadovėlio naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas		,451	,731
Vadovėlio naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi			,781
Vadovėlio naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius			,880
Vadovėlio naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas			,888
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą		,884	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus		,878	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas		,795	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi		,854	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius		,767	
Vadovėlį papild. m. p. naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas		,752	
Skaitmeninių m. p. naudojimas padedant įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą	,928		
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant ugdyti dalyko gebėjimus	,940		
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant ugdyti vertybines nuostatas	,873		
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi	,895		
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius	,896		
Skaitmeninių m. p. naudojimas siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas	,918		
Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)	*31,3*	*30,4*	*20,8*

Iš 12 ir 13 lentelėje skelbiamų rezultatų matyti, kad net ir analizuojant respondentų, kurių kolegos, jų pačių teigimu, nuolat naudoja skaitmenines mokymo priemones, atsakymus, skaitmeninių mokymo priemonių naudojimas, siekiant įvairių ugdymo tikslų, niekaip nesusisieja su vadovėlio ir vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimu, siekiant tų pačių ugdymo tikslų. Kita vertus, truputį persiskirsto kintamųjų, parodančių vadovėlio ir vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimą siekiant įvairių ugdymo tikslų, pasiskirstymą kituose faktoriuose. Būtina pažymėti, kad visais atvejais, tiek analizuojant bendrus tyrimo duomenis, tiek ir kurios nors respondentų grupės

atsakymus apie mokymo priemonių naudojimą siekiant įvairių ugdymo tikslų, susiformavę faktoriai paaiškina stebėtinai didelę surinktų duomenų dalį.

Atliekant tyrimą respondentų klausta, ar naudojami vadovėliai jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams padeda pamokoje įgyvendinti pagrindinius su vadovėliais siejamus ugdymo principus. Iš 34 pav. matyti, kad pamokoje naudojamas vadovėlis, respondentų nuomone, labiausiai padeda mokymą nukreipti į konkretų tikslą ir adresatą, o mažiausiai sudaro galimybę mokiniams prisiimti skirtingus vaidmenis ir atsakomybę, taip pat sudaro galimybę plėsti akiratį ir skatina juos siekti daugiau (sic!). Kita vertus, iš respondentų atsakymų aritmetinių vidurkių[16] matyti, kad apibendrinti respondentų atsakymai visais atvejais yra artimi atsakymui „ko gero, padeda įgyvendinti“. Taip respondentai iš esmės nurodė, kad vadovėlio naudojimas pamokoje jiems daugiau ar mažiau padeda pasiekti visų per apklausą matuotų ugdymo principų. Siekiant kaip nors papildomai išanalizuoti respondentų atsakymus apie vadovėlio panaudojimą pamokoje, įgyvendinant įvairius ugdymo principus, buvo bandyta taikyti ir faktorinės analizės metodą. Bandymas buvo nesėkmingas – išsiskyrė tik vienas bendras faktorius.

37 pav. Ugdymo principų įgyvendinimas pamokoje, naudojant vadovėlį (proc.).

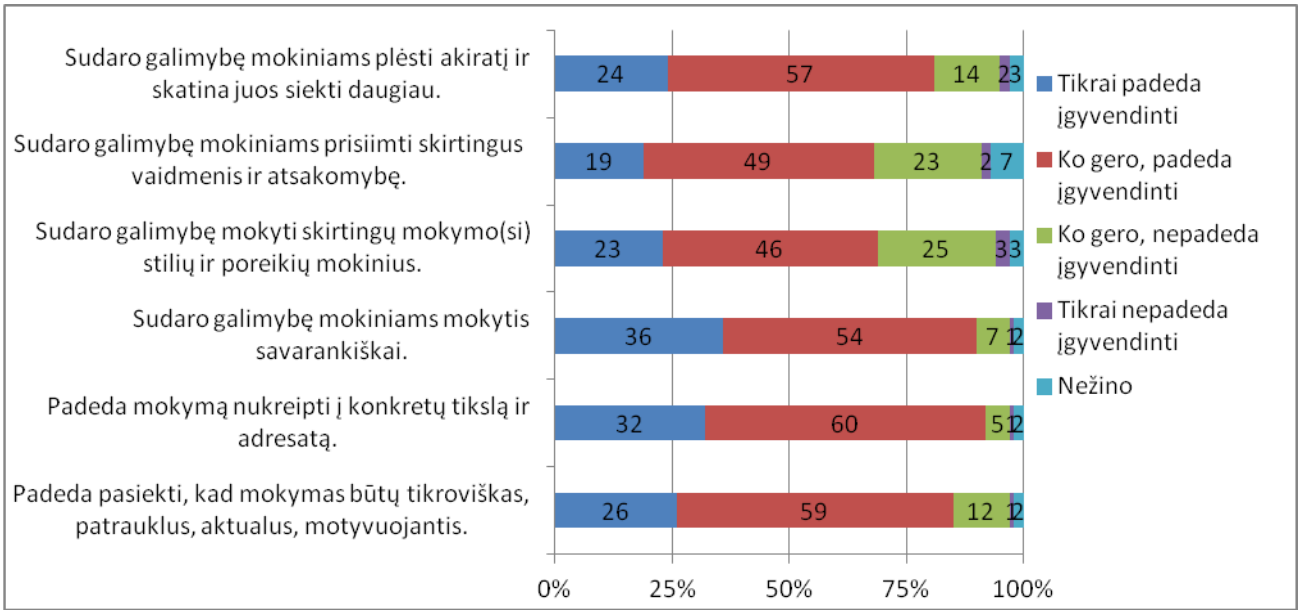

Respondentų klausta, ar jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai naudoja vadovėlį savo darbui planuoti.

[16] Jie pateikiami tyrimo ataskaitos priede, p. 97.

38 pav. Vadovėlio naudojimas savo darbui planuoti (proc.).

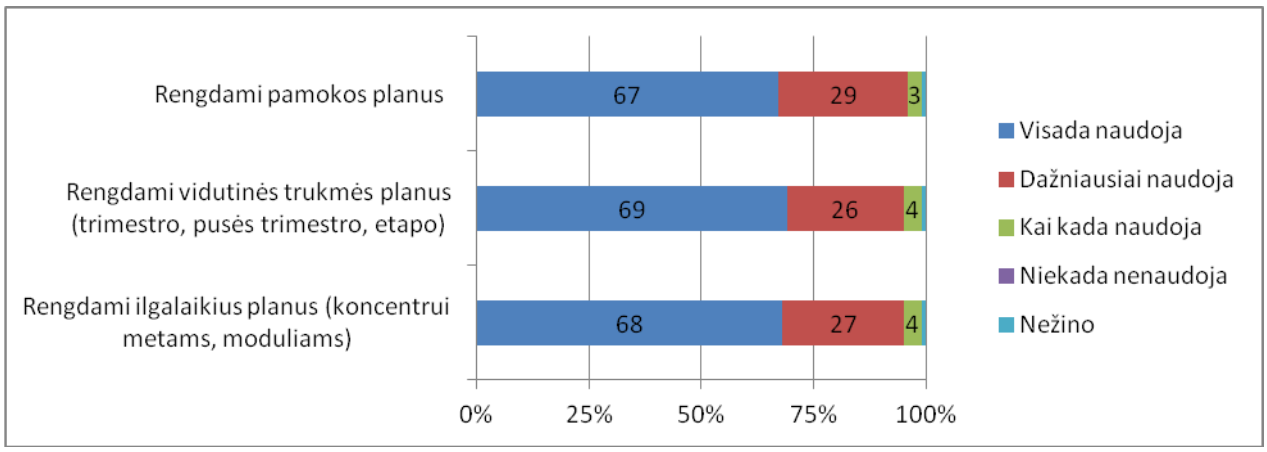

Iš 38 pav. matyti, kad respondentai labai aktyviai naudoja vadovėlį savo darbui planuoti. Pažymėtina, kad rečiau negu dažniausiai naudojančių vadovėlį savo darbui planuoti respondentų dalis nėra didesnė už statistinę paklaidą. Tyrimo rezultatai rodo, kad visų lygių planavimą pasitelkus vadovėlį vienodai dažnai atlieka maždaug tokia pat respondentų dalis. Atliekant respondentų atsakymų apie vadovėlio naudojimą savo darbo planavimui koreliaciją su socialiniais demografiniais klausimais matyti, kad statistiškai reikšmingai dažniau respondentai, patys mokantys gamtamokslinio ugdymo dalykų ir respondentai, įgiję mokytojo metodininko kvalifikacinę kategoriją, nurodė, kad visų lygių planavimui jų vadovaujami mokytojai visada naudoja vadovėlį. Visų lygių planavimui vadovėlį rečiausiai nurodė naudojantys respondentai, vadovaujantys meninio ugdymo dalykų ir technologijų mokytojų metodinei veiklai.

Tyrimo rezultatai patvirtino jau ankstesnių tyrimų ir prieš šį tyrimą atliktos ekspertų apklausos rezultatus, kad mokyklose, jeigu tai ne informacinių technologijų pamokos, mokytojai dėl įvairiausių priežasčių labiausiai orientuojasi į spausdintų mokymo priemonių naudojimą. Respondentų prašyta įvertinti, ar jų vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių pamokose nusistovėjo derama pusiausvyra naudojant spausdintas ir skaitmenines mokymo priemones.

39 pav. Spausdintų ir skaitmeninių mokymo priemonių santykio pamokose įvertinimas (proc.).

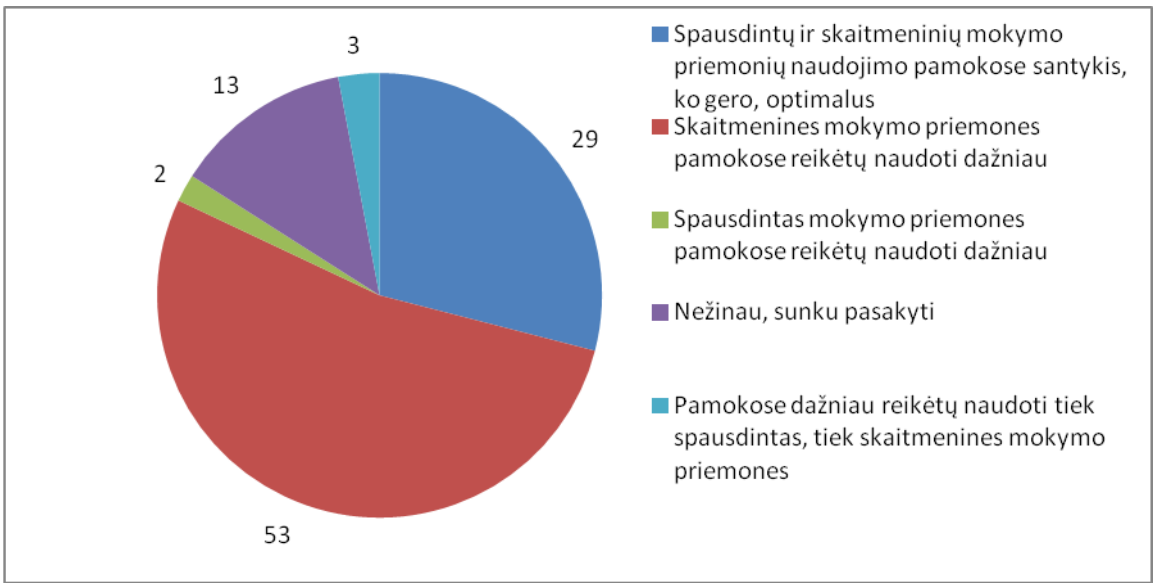

39 pav. nurodytas respondentų atsakymas „Pamokose dažniau reikėtų naudoti tiek spausdintas, tiek skaitmenines mokymo priemones nebuvo pateiktas respondentams pasirinkti, 3 proc. respondentų tokį atsakymą nurodė patys. Iš 39 pav. matyti, kad maždaug pusė respondentų mano, jog skaitmenines mokymo priemones pamokoje reikėtų naudoti dažniau, o tik maždaug trečdalis respondentų pritaria dabartiniam spausdintų ir skaitmeninių mokymo priemonių naudojimo pamokoje santykiui.

Atsakymą, jog spausdintų ir skaitmeninių mokymo priemonių naudojimo pamokose santykis, ko gero, optimalus, statistiškai reikšmingai dažniau pasirinko respondentai:

- dirbantys mieste veikiančiose mokyklose;
- iš mokyklų, kuriose dirba daugiau negu 40 mokytojų ir mokyklos vadovų;
- iš mokyklų, kuriose mokytojai, įgiję mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto vardą sudaro daugiau kaip 40 proc. visų mokytojų;
- iš mokyklų, kuriose vadybines kategorijas yra įgiję visi mokyklos vadovai;
- iš mokyklų, turinčių bent vieną vadovą, įgijusį I arba II vadybines kategorijas;
- iš gimnazijų;
- kurie patys turi gamtamokslio ugdymo dalyko pamokų;
- iš mokyklų, kurios, jų nuomone, tikrai pakankamai arba, ko gero, pakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Atsakymą, jog skaitmenines mokymo priemones pamokose reikėtų naudoti dažniau, statistiškai reikšmingai dažniau pasirinko respondentai:

- iš mokyklų, kuriose dirba mažiau negu 20 mokytojų ir mokyklos vadovų;
- iš mokyklų, kuriose mokytojai, įgiję mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto vardą, sudaro mažiau kaip 25 proc. visų mokytojų;
- iš mokyklų, kuriose vadybines kategorijas yra įgiję ne visi mokyklos vadovai;
- iš mokyklų, neturinčių nė vieno vadovo, įgijusio I arba II vadybines kategorijas;
- iš vidurinių mokyklų;
- kurie patys turi pradinio ugdymo pamokų;
- iš mokyklų, kurios, jų nuomone, ko gero, nepakankamai arba tikrai nepakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Per apklausą domėtasi, ar respondentų vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių pamokose panaudojamos įvairių socialinių tinklų („Twitter“, „Youtube“, „Facebook“ ir kitų) ir tinklaraščių galimybės. Trūkstant skaitmeninių mokymo priemonių, kai kuriems mokytojams tai galėtų būti gera išeitis praturtinti pamokos metodus.

40 pav. Įvairių socialinių tinklų ir tinklaraščių panaudojimas pamokose (proc.).

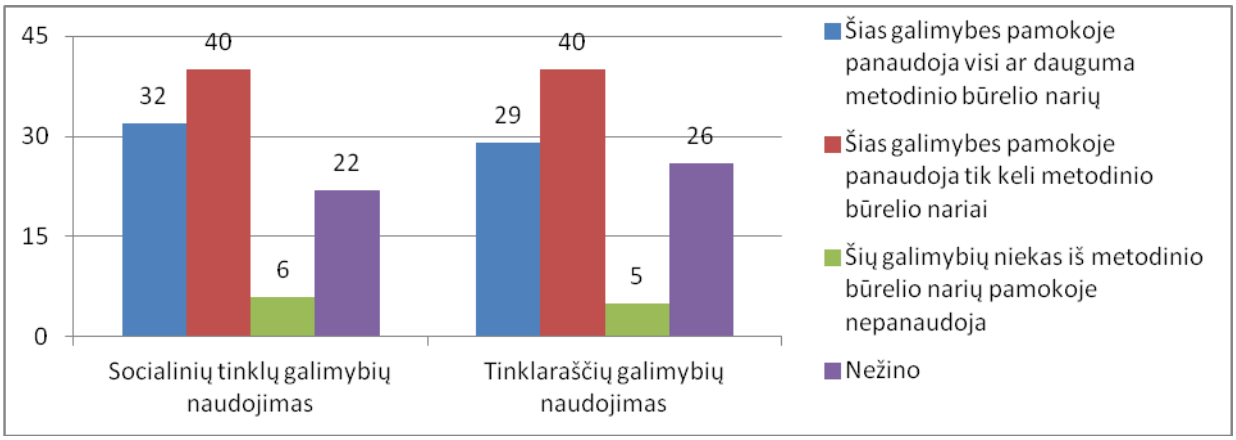

Iš 40 pav. matyti, kad, respondentų vertinimu, įvairių socialinių tinklų ir tinklaraščių galimybių panaudojimas pamokoje nėra svetimas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų mokytojams. Tiesa, tik maždaug trečdalis respondentų nurodė, kad tokia galimybe praturtinti pamoką, padaryti ją patrauklesne savo mokiniams naudojasi visi ar dauguma jų vadovaujamo mokytojų metodinio būrelio narių.

Atsakymą, kad visi ar dauguma respondento vadovaujamo metodinio būrelio narių savo pamokose panaudoja įvairių socialinių tinklų („Twitter“, „Youtube“, „Facebook“ ir kitų) galimybes, statistiškai reikšmingai dažniau nurodė respondentai:

- iš mieste veikiančių mokyklų;
- iš mokyklų, kuriose dirba daugiau negu 40 mokytojų ir mokyklos vadovų;

- iš mokyklų, kuriose mokytojai, įgiję mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto vardą, sudaro daugiau kaip 40 proc. visų mokytojų;
- iš gimnazijų;
- iš socialinio ir dorinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių;
- iš kalbinio ugdymo mokytojus jungiančių metodinių būrelių;
- patys turintys socialinio ir dorinio ugdymo dalyko pamokų;
- įgiję mokytojo metodininko kvalifikacinę kategoriją;
- iš mokyklų, kurios, jų nuomone, tikrai pakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Bandant išskirti respondentų grupes, kurios statistiškai reikšmingai dažniau savo pamokose naudoja tinklaraščių galimybes, paaiškėjo, kad tokių aiškiai išskiriamų grupių yra mažiau. Tai respondentai:

- iš mokyklų, kuriose didesnį negu 15 metų darbo stažą turi iki 70 proc. mokyklos mokytojų;
- iš gimnazijų;
- iš kalbinio ugdymo mokytojus jungiančio metodinio būrelio;
- patys turintys socialinio ir dorinio ugdymo dalyko pamokų;
- iš mokyklų, kurios, jų nuomone, tikrai pakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Rengiantis tyrimui, manyta, kad mokytojui, besirengiančiam pamokai, turėtų ar bent galėtų padėti mokyklos bibliotekininkas. Šiai bibliotekininko pagalbai pamatuoti buvo parengti keli klausimai. Vėliau dėl didelės apimties trumpinant klausimyną, buvo paliktas tik vienas labiau ekspertinis klausimas, ar mokyklos bibliotekininkas(-ai) gali (turi pakankamos kvalifikacijos) padėti respondento vadovaujamiems mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams pasirengti pamokai.

41 pav. Mokyklos bibliotekininko galimybių padėti mokytojui pasirengti pamokai įvertinimas (proc.).

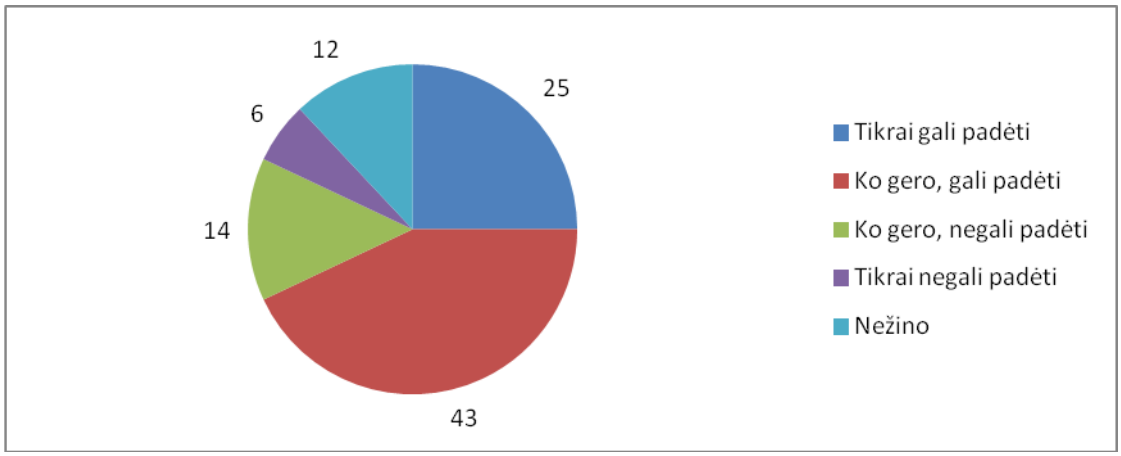

Iš 41 pav. matyti, kad tik maždaug ketvirtadalis respondentų visiškai neabejoja, jog jų mokyklos bibliotekininkas galėtų padėti mokytojui pasirengti pamokai, o penktadalis respondentų su mokyklos bibliotekininku nesieja apskritai jokių vilčių. Pabandžius išskirti respondentų grupes, kurios statistiškai reikšmingai dažniau būtų nurodžiusios, jog jų mokyklos bibliotekininkas tikrai gali padėti mokytojams pasirengti pamokoms, pavyko išskirti tik vieną tokią grupę – šį atsakymą statistiškai reikšmingai dažniau pasirinko respondentai iš mokyklų, kurios, jų vertinimu, tikrai pakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti. Sujungus respondentų, nurodžiusių, jog jų mokyklos bibliotekininkas, ko gero, arba tikrai negali padėti mokytojui pasirengti pamokoms, paaiškėjo, kad statistiškai reikšmingai dažniau šį atsakymą pasirinko respondentai:

- iš mokyklų, kuriose dirba mažiau negu 20 mokytojų ir mokyklos vadovų;
- iš pradinių mokyklų ir mokyklų darželių;
- iš mokyklų, kurios, jų nuomone, ko gero, nepakankamai arba tikrai nepakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti.

Vis dėlto reikėtų pripažinti, jog apskritai sunku išskirti kokias nors aiškias respondentų grupes pagal jų įvertinimą, ar mokyklos bibliotekininkas gali būti geras pagalbininkas mokytojui, ruošiantis pamokoms.

Antrojo tyrimo uždavinio sprendimas buvo užbaigtas aiškinantis dalomosios medžiagos naudojimo pamokoje situaciją. Jau 2011 m. birželio–gruodžio mėn. atlikta Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros išorinių vertintojų 2010–2011 metais Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose stebėtų pamokų protokolų antrinė analizė parodė, kad dalomosios medžiagos naudojimas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose yra labai paplitęs. Todėl pradžioje domėtasi, ar respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai turi galimybę ruošdamiesi pamokai nemokamai padauginti jų parengtą mokiniams skirtą medžiagą. Nemokamas mokytojų parengtos medžiagos dauginimas gali būti įvairiai suprantamas. Pavyzdžiui, mokyklos administracija arba mokinių tėvai finansuoja tiek kopijavimui reikalingų ryškalų, tiek popieriaus įsigijimą, arba mokyklos administracija aprūpina mokytojus tik nemokamais ryškalais kopijavimo aparatui, o mokinių tėvai – nemokamu popieriumi. Galimi ir kiti medžiagų aprūpinimo variantai, bet svarbiausia buvo išsiaiškinti, ar mokytojas, atsižvelgdamas į savo poreikius, gali mokykloje nemokamai dauginti jo parengtą dalomąją medžiagą.

42 pav. Galimybė ruošiantis pamokai nemokamai dauginti mokiniams skirtą medžiagą (proc.).

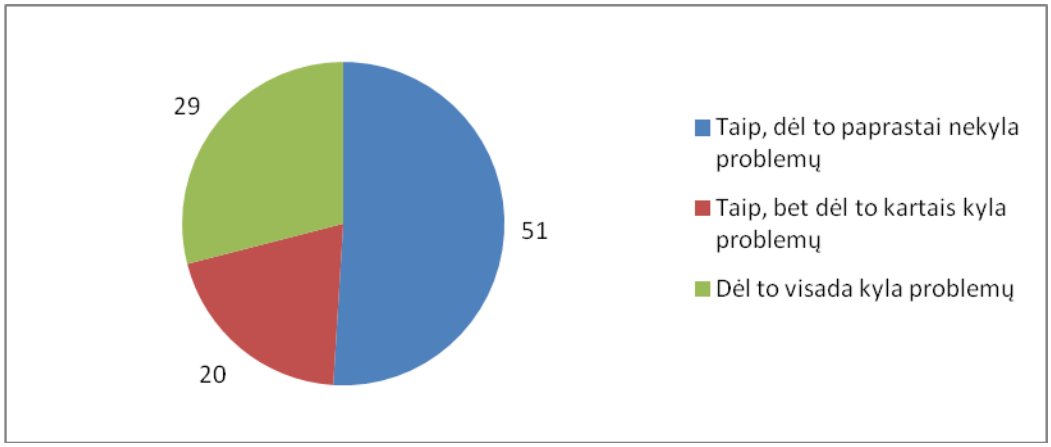

Iš 42 pav. matyti, kad maždaug pusė šalies bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai dalomosios medžiagos pagaminimo problemą, respondentų nuomone, yra išsprendusios ir gali nemokamai dauginti reikalingą medžiagą, maždaug trečdalio respondentų mokyklose tai neįmanoma, o kitiems, norint nemokamai dauginti jų parengtą medžiagą, kyla didesnių ar mažesnių rūpesčių. Iš respondentų atsakymų matyti, kad tokiu kylančiu rūpesčiu gali būti, pvz., mokykloje nustatytas kiekvienam mokytojui tenkantis nemokamų kopijų limitas (paprastai – nelabai didelis). Surinktų duomenų analizė rodo, kad statistiškai reikšmingai dažniau dėl galimybės ruošiantis pamokai nemokamai dauginti mokytojų parengtą ir mokiniams skirtą medžiagą problemų nekyla respondentams:

- dirbantiems kaime įsikūrusiose mokyklose;
- iš pradinio ugdymo mokytojus jungiančio metodinio būrelio;
- iš meninio ugdymo dalykų ir technologijų mokytojus jungiančio metodinio būrelio;
- iš mokyklų, kuriose dirba mažiau negu 20 mokytojų ir mokyklos vadovų.

Statistiškai reikšmingai dažniau dėl galimybės ruošiantis pamokai nemokamai dauginti mokytojų parengtą ir reikalingą mokiniams skirtą medžiagą problemų visada kyla respondentams:

- dirbantiems mieste įsikūrusiose mokyklose;
- iš kalbinio ugdymo mokytojus jungiančio metodinio būrelio;
- iš mokyklų, kuriose dirba daugiau negu 40 mokytojų ir mokyklos vadovų;
- iš gimnazijų.

Toliau tęsiant dalomosios medžiagos temą uždavus atvirą klausimą respondentų klausta, kokią mokytojų parengtą medžiagą ruošdamiesi pamokai paprastai daugina jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai.

43 pav. Medžiagos, kurią daugina mokytojai, pobūdis (proc.).

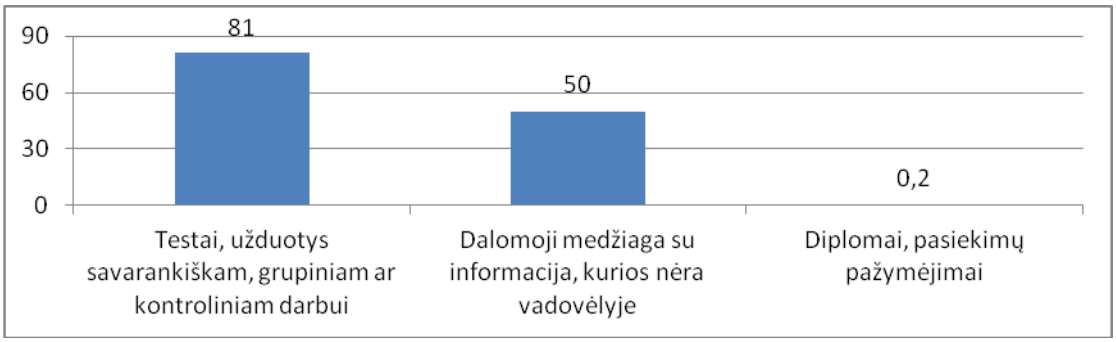

Kadangi tai buvo atviras klausimas, respondentai, galėjo į jį ir neatsakyti. Sociologijoje įprasta, kad į atvirą klausimą paprastai atsako mažiau negu pusė visų respondentų ir tik į respondentams aktualius klausimus atsakoma dažniau. Į klausimą, kokią medžiagą daugina mokytojai, atsakė net 92 proc. visų respondentų. Nors jie galėjo nurodyti daug įvairių atsakymų, iš esmės buvo nurodyti tik du – dauginamos įvairios mokytojų parengtos ir mokiniams skirtos užduotys bei papildoma vadovėliuose ir kitose mokymo priemonėse neskelbiama informacija. Galima manyti, kad naudodami dalomąją medžiagą mokytojai bando spręsti pagrindines mokyklų įsigyjamų mokymo priemonių problemas:

1) mokytojams trūksta būdų ir galimybių diferencijuoti ir individualizuoti mokomąją medžiagą, šiam tikslui sunku naudoti turimas mokymo priemones, tiek vadovėlius, tiek pratybų sąsiuvinius ar uždavinynus;
2) mokyklos dirba su mokymo priemonėmis (ne tik vadovėliais!), kuriose sunku rasti medžiagą, reikalingą, norint įgyvendinti bendrųjų ugdymo programų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patvirtinimo ir brandos egzaminų reikalavimus. Galima manyti, kad mokyklos dirba su pasenusiomis mokymo priemonėmis arba jų naudojamos nepasenusios mokymo priemonės nesudaro visų galimybių siekti ugdymo programose apibrėžtų mokinių pasiekimų.

Būtina atsiminti, kad ataskaitos 33 pav. parodyta, jog, 35 proc. respondentų teigimu, dalomoji medžiaga naudojama kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje, o 50 proc. respondentų – vidutiniškai bent vienoje iš 4–5 pamokų ir kad dalomoji medžiaga yra viena dažniausiai Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose naudojamų mokymo priemonių.

Rengiant tyrimo ataskaitą, ieškota koreliacinių ryšių tarp respondentų atsakymų į klausimą apie tai, kokia medžiaga yra dauginama ir įvairių socialinių demografinių respondentų charakteristikų, bet nerasta nė vieno atvejo, kai kuriai nors grupei priklausantys respondentai būtų statistiškai reikšmingai dažniau ar rečiau nurodę, jog daugina savo parengtus testus ir užduotis ar kokią nors informacinę medžiagą.

Dalomosios medžiagos naudojimo per pamoką analizė baigta, respondentams uždavus ekspertinį klausimą „Aptardami mokytojų veiklą pamokoje tyrėjai dažnai teigia, kad mokytojai naudoja labai daug mokiniams skirtos dalomosios medžiagos. Kaip manote, kodėl taip atsitinka?“ Tai buvo atviras klausimas, respondentai galėjo pateikti daugiau negu vieną atsakymą.

44 pav. Dažno dalomosios medžiagos naudojimo pamokoje priežastys (proc.).

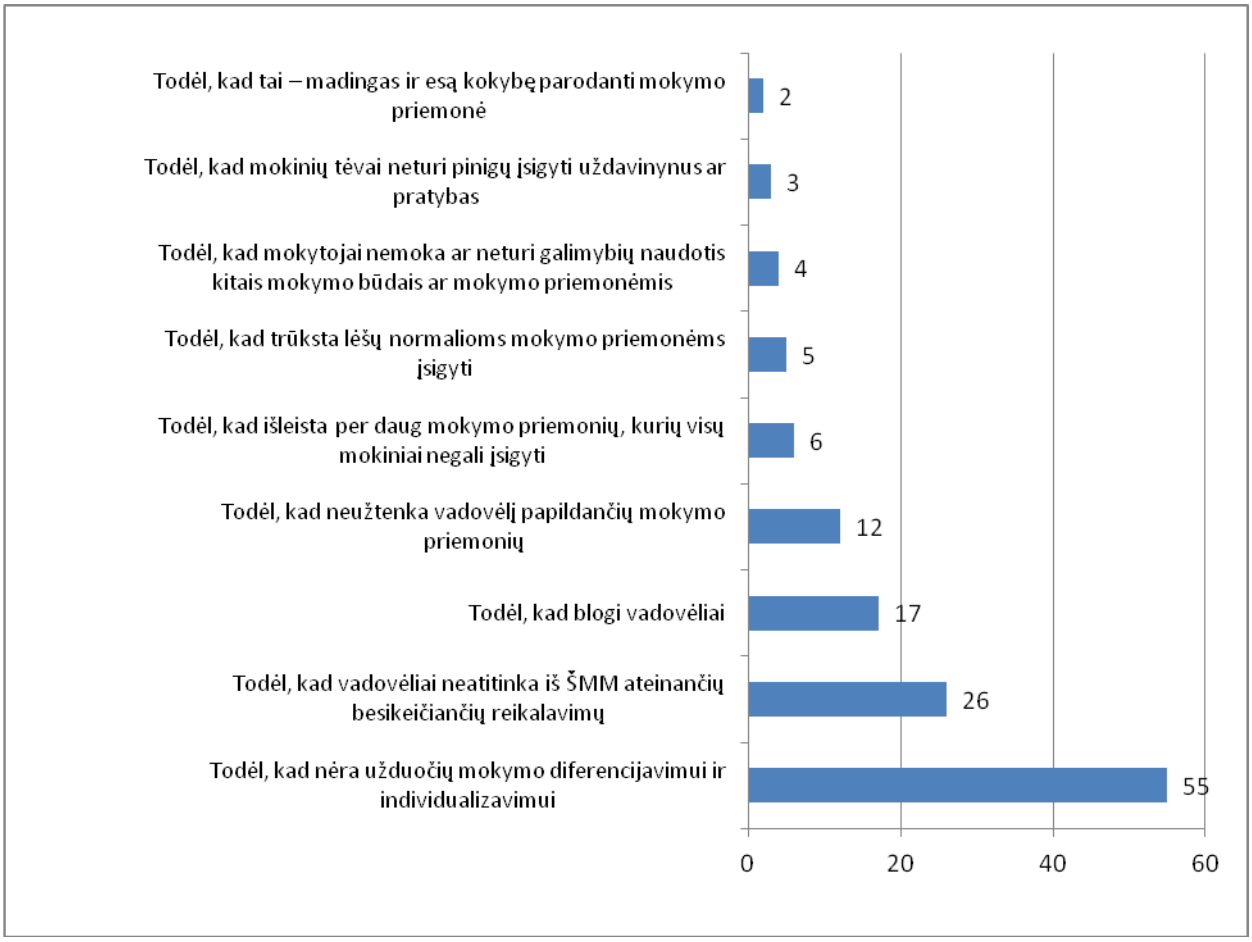

Dažno dalomosios informacijos naudojimo pamokoje priežastys gali skirtis pagal tai, kur (mieste ar kaime) įsikūrusi mokykla (45 pav.), ir nuo mokyklos, kurioje dirba mokytojas, tipo (46 pav.). Kita vertus, pagal atsakymo nurodymo dažnumo rangą (dažniausiai nurodyta priežastis, antra pagal nurodymo dažnumą priežastis ir t. t.) miesto ir kaimo mokyklose dirbančių respondentų atsakymai nesiskiria, o įvairių tipų mokyklose dirbančių respondentų atsakymai skiriasi tik rečiausiai nurodytų atsakymų atveju.

45 pav. Dažno dalomosios medžiagos naudojimo pamokoje priežastys pagal vietą, kur įsikūrusi respondento mokykla (proc.).

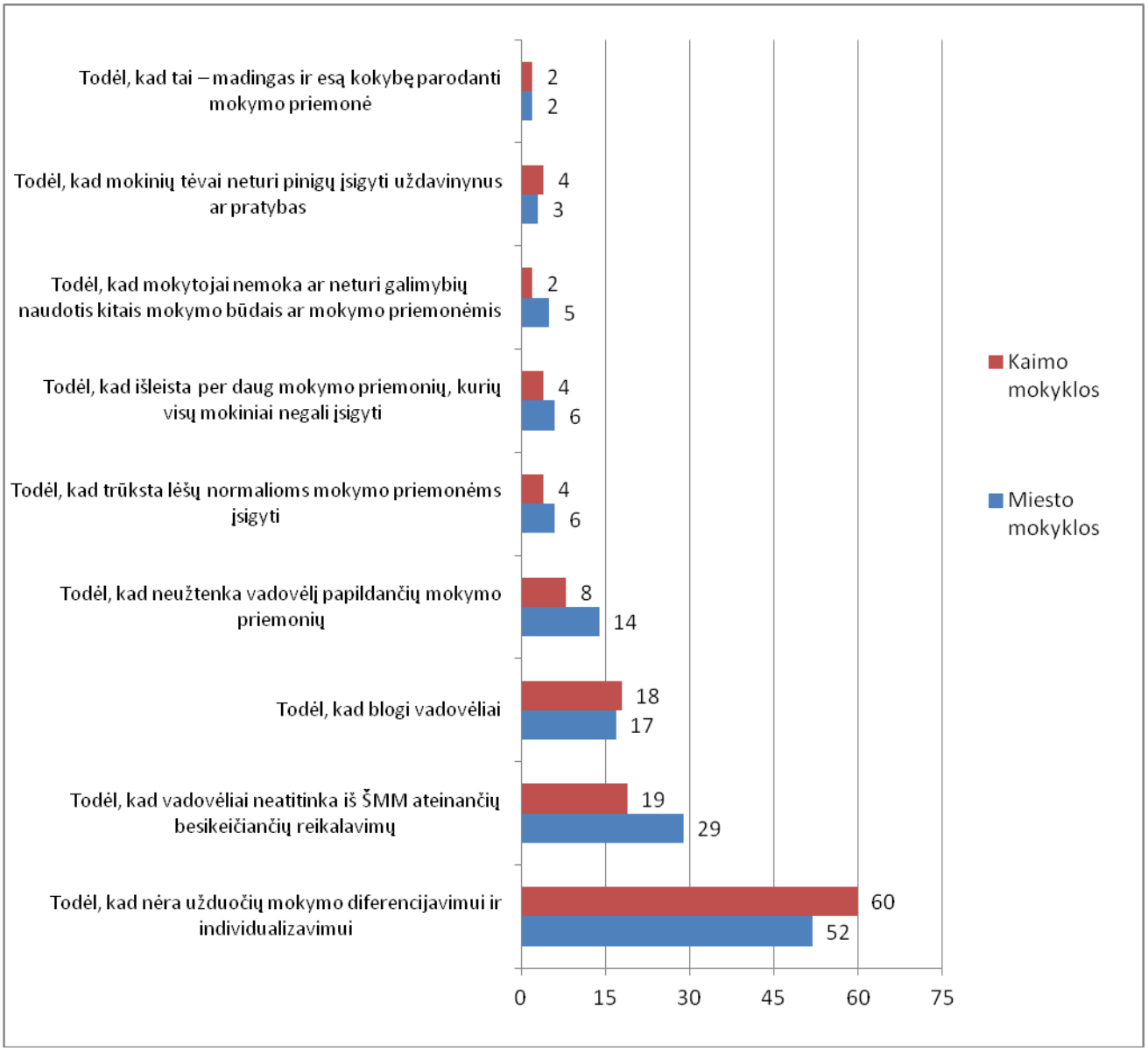

46 pav. Dažno dalomosios medžiagos naudojimo pamokoje priežastys pagal mokyklos, kur dirba respondentas, tipą (proc.).

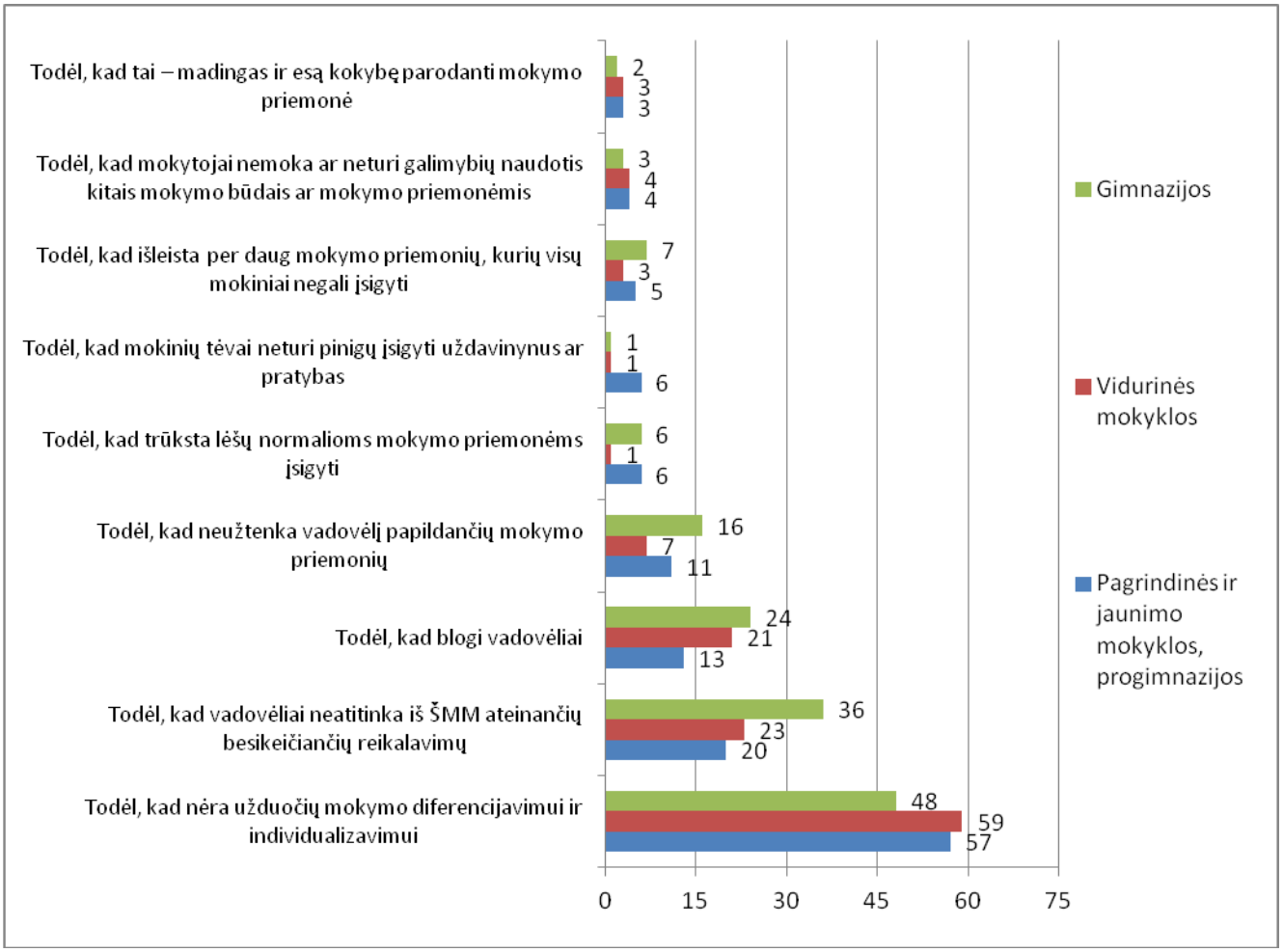

Antrojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas.

Analizuojant, ar mokytojams vesti pamokai pakanka turimų mokymo priemonių, paaiškėjo, kad paprastai pakanka (respondentai pasirinko atsakymus „tikrai pakanka“ ir „ko gero, pakanka“) vien tik vadovėlių. Aptariant visų kitų mokymo priemonių kiekį mokykloje paaiškėjo, kad atsakymus „tikrai pakanka“ ir „ko gero, pakanka“ pasirinko ne daugiau kaip pusė respondentų. Statistiškai reikšmingai dažniau mokymo priemonėmis geriau apsirūpinę:

- *miestų mokyklose dirbantys mokytojai;*
- *didelėse mokyklose (kuriose daugiau kaip 50 mokytojų ir mokyklos vadovų) dirbantys mokytojai;*
- *gimnazijų (išskyrus apsirūpinimo vadovėliais atvejį) mokytojai;*
- *pradinių klasių mokytojai.*

Statistiškai reikšmingai rečiau mokymo priemonėmis bent patenkinamai apsirūpinę:

- *mažose mokyklose (kuriose mažiau kaip 20 mokytojų ir mokyklos vadovų) dirbantys mokytojai;*
- *kaimo mokyklose dirbantys mokytojai;*
- *vidurinėse mokyklose dirbantys mokytojai.*

Atlikus surinktų duomenų analizę, nesugebėta išskirti kokios nors respondentų grupės, kuriai mokykloje turimos mokytojui reikalingos metodinės literatūros statistiškai reikšmingai dažniau pakako arba nepakako.

Respondentams buvo užduotas klausimas, kaip dažnai jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose naudoja įvairias mokymo priemones. Paaiškėjo, kad dažniausiai (vidutiniškai bent vienoje iš 4–5 pamokų) mokytojai pamokoje naudoja:

- *vadovėlį;*
- *vadovėlį papildančias spausdintas mokymo priemones;*
- *dalomąją medžiagą;*
- *pamokai reikalingas tradicines vaizdines priemones.*

Taigi, respondentai savo pamokose dažniausiai naudoja tradicines, nuo seno Lietuvoje mokytojų naudojamas mokymo priemones. Paaiškėjo, kad mokytojai labai retai naudoja su skaitmeninėmis technologijomis susijusias mokymo priemones. Visų dydžių mokyklose dažniausiai pamokoje naudojami vadovėliai ir vadovėlį papildančios spausdintos mokymo priemonės. Trečia pagal naudojimo dažnumą mokymo priemonė dažniausiai yra pačių mokytojų pasigaminta dalomoji medžiaga. Ketvirta penkta pagal naudojimo dažnumą mokymo priemonė yra pamokai reikalingos tradicinės vaizdinės priemonės. Mažesnėse pagal pedagogų skaičių mokyklose penktoje pagal naudojimo dažnumą vietoje yra ugdymo procesui reikalinga literatūra (chrestomatijos, žinynai, žodynai ir pan.), o didesnėse pagal pedagogų skaičių mokyklose – daugialypės terpės įranga (multimedija) ir interaktyviosios lentos, pačiose didžiausiose šalies mokyklose pakylančios į ketvirtą pagal naudojimo dažnumą vietą. Galima manyti, kad Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose dažniausiai naudojamos vien tik tradicinės (spausdintos) mokymo priemonės ir tik didelėse pagal pedagogų skaičių mokyklose atsiranda reali galimybė mokytojams kasdienėje veikloje bent ribotai (dažniausiai demonstruojant visai klasei) naudoti vienokias ar kitokias skaitmenines mokymo priemones.

Atliekant tyrimą respondentų prašyta apibendrintai nurodyti, kokiems tikslams pasiekti ir kaip dažnai jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose paprastai naudoja vadovėlio medžiagą. Paaiškėjo, kad respondentai ir jų kolegos mokyklose savo pamokose

vadovėlio medžiagą dažniausiai naudoja nagrinėdami naują medžiagą, teikdami pagalbą įvairių pasiekimų mokiniams ir pateikdami mokiniams praktines užduotis. Respondentai ir jų kolegos mokyklose savo pamokose vadovėlį rečiausiai naudoja pateikdami mokiniams užduotis su nuorodomis į kitus šaltinius („išeinančias už vadovėlio ribų“), vertindami mokinių pasiekimus ir pažangą, taip pat pateikdami mokiniams įsivertinimo užduotis.

Respondentų klausta, ar jų naudojami vadovėliai, vadovėlį papildančios mokymo priemonės ir tiesiogiai su vadovėliais nesusietos skaitmeninės mokymo priemonės jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams padeda pamokoje pasiekti įvairių ugdymo tikslų. Paaiškėjo, kad mokytojai pamokoje įvairių ugdymo tikslų dažniausiai siekia naudodami vadovėlį ir vadovėlį papildančias mokymo priemones. Vertinant pateiktus ugdymo tikslus nebuvo nustatyta nė vieno, kurio būtų siekiama aiškiai daugiau naudojant tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones. Net ir taikant įvairias mokymo strategijas (o juk skaitmeninės mokymo priemonės paprastai tai leidžia gerai daryti) skaitmeninių mokymo priemonių naudojimas respondentų nėra vertinamas kaip nors geriau negu įprastų vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimas. Bandant išskirti ugdymo tikslus, kuriuos, respondentų nuomone, labiausiai padeda pasiekti jų vertintos mokymo priemonės, visų trijų mokymo priemonių atveju išskiriami du tie patys: įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą bei ugdyti dalyko gebėjimus. Taigi, respondentai vertintas mokymo priemones labiausiai sieja su dalyko žinių ir gebėjimų ugdymu. Vadovėlių ir vadovėlius papildančių mokymo priemonių atveju, žemiausiai vertinamas ugdymo tikslas, kurį padeda pasiekti šios mokymo priemonės, yra „taikyti įvairias mokymosi strategijas“. Nuo jo mažai atsilieka, vadovėlių atveju, „individualizuoti mokymą, atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius“, o vadovėlį papildančių mokymo priemonių atveju, „ugdyti vertybines nuostatas“. Tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių atveju, žemiausiai vertinamas ugdymo tikslas yra „ugdyti vertybines nuostatas“, o kiti du ugdymo tikslai „taikyti įvairias mokymosi strategijas“ (sic!) ir „individualizuoti mokymą, atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius“ (sic!) mažai atsilieka nuo žemiausiai įvertinto. Atlikus respondentų atsakymų faktorinę analizę paaiškėjo, kad tarp vadovėlio ir vadovėlį papildančių mokymo priemonių iš vienos pusės ir tiesiogiai su vadovėliu nesusijusių skaitmeninių mokymo priemonių iš kitos pusės panaudojimo pamokoje nėra jokių aiškiai nustatomų ryšių. Kita vertus, matomas aiškus respondentų orientacijų pasidalijimas į dalyko kompetencijų ir bendrųjų kompetencijų ugdymą, pamokoje naudojant vadovėlį. Siekiant dalyko kompetencijų ugdymo, vadovėlio naudojimas pamokoje sietinas su tuo pačiu tikslu naudojamomis vadovėlį papildančiomis mokymo priemonėmis, o siekiant bendrųjų kompetencijų ugdymo, vadovėlio naudojimas pamokoje sietinas su vadovėlį papildančių mokymo priemonių naudojimu siekiant taikyti įvairias mokymosi strategijas.

Atliekant tyrimą respondentų klausta, ar naudojami vadovėliai jų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams padeda pamokoje įgyvendinti pagrindinius su vadovėliais siejamus ugdymo principus. Iš respondentų atsakymų matyti, kad pamokoje naudojamas vadovėlis, respondentų nuomone, labiausiai padeda mokymą nukreipti į konkretų tikslą ir adresatą, o mažiausiai sudaro galimybę mokiniams prisiimti skirtingus vaidmenis ir atsakomybę, taip pat sudaro galimybę plėsti akiratį ir skatina juos siekti daugiau (sic!). Kita vertus, iš respondentų atsakymų aritmetinių vidurkių matyti, kad apibendrinti respondentų atsakymai visais atvejais yra artimi atsakymui „ko gero, padeda įgyvendinti". Taip respondentai iš esmės nurodė, kad vadovėlio naudojimas pamokoje jiems daugiau ar mažiau padeda pasiekti visų per apklausą matuotų ugdymo principų.

Tyrimo rezultatai patvirtino jau ankstesnių tyrimų ir prieš šį tyrimą atliktos ekspertų apklausos rezultatus, kad mokyklose, jeigu tai ne informacinių technologijų pamokos, mokytojai dėl įvairiausių priežasčių labiausiai orientuojasi į spausdintų mokymo priemonių naudojimą. Respondentų prašyta įvertinti, ar jų vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių pamokose nusistovėjo derama pusiausvyra naudojant spausdintas ir skaitmenines mokymo priemones. Maždaug pusė respondentų siūlytų skaitmenines mokymo priemones naudoti dažniau.

Tik maždaug ketvirtadalis respondentų visiškai neabejoja, jog jų mokyklos bibliotekininkas galėtų padėti mokytojui pasirengti pamokai, o penktadalis respondentų apskritai nesieja jokių vilčių, susijusių su mokyklos bibliotekininko pagalba rengiantis pamokai. Pabandžius išskirti respondentų grupes, kurios statistiškai reikšmingai dažniau būtų nurodžiusios, jog jų mokyklos bibliotekininkas tikrai gali padėti mokytojams pasirengti pamokoms, pavyko išskirti tik vieną tokią grupę – šį atsakymą statistiškai reikšmingai dažniau pasirinko respondentai iš mokyklų, kurios, jų nuomone, tikrai pakankamai aprūpintos įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti. Vis dėlto reikėtų pripažinti, jog apskritai sunku išskirti kokias nors aiškias respondentų grupes pagal jų įvertinimą, ar mokyklos bibliotekininkas gali būti geras pagalbininkas mokytojui, ruošiantis pamokoms.

Antrojo tyrimo uždavinio sprendimas buvo baigtas aiškinantis dėl dalomosios medžiagos naudojimo. Pradžioje domėtasi, ar respondento vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai turi galimybę, ruošdamiesi pamokai, nemokamai dauginti jų parengtą mokiniams skirtą medžiagą. Paaiškėjo, kad maždaug pusėje šalies bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai dalomosios medžiagos pagaminimo problemą, respondentų nuomone, yra išsprendę ir gali nemokamai dauginti reikalingą medžiagą, maždaug trečdalio respondentų mokyklose tai – didelė problema, o kitiems, norint nemokamai padauginti reikalingą medžiagą, kyla didesnių ar mažesnių rūpesčių. Toliau tęsiant dalomosios medžiagos temą respondentams užduotas atviras klausimas, kokią mokiniams reikalingą medžiagą ruošdamiesi pamokai paprastai daugina jų vadovaujamo mokyklos mokytojų

metodinio būrelio nariai. Nors respondentai galėjo nurodyti daug įvairių atsakymų, iš esmės buvo nurodyti tik du – dauginamos įvairios mokytojų parengtos mokiniams skirtos užduotys bei papildoma vadovėliuose ir kitose mokymo priemonėse skelbiama informacija. Rengiant tyrimo ataskaitą, ieškota koreliacinių ryšių tarp respondentų atsakymų į klausimą apie tai, kokia medžiaga yra dauginama ir įvairių socialinių demografinių respondentų charakteristikų, bet nerasta nė vieno atvejo, kai kuriai nors grupei priklausantys respondentai būtų statistiškai reikšmingai dažniau ar rečiau nurodę, jog daugina savo parengtus testus, užduotis ar kokią nors informacinę medžiagą. Dalomosios medžiagos naudojimo per pamoką analizė baigta, respondentams uždavus ekspertinį klausimą „Aptardami mokytojų veiklą pamokoje tyrėjai dažnai teigia, kad mokytojai naudoja labai daug mokiniams skirtos dalomosios medžiagos. Kaip manote, kodėl taip atsitinka?“ Tai buvo atviras klausimas, respondentai galėjo pateikti daugiau negu vieną atsakymą. Dažniausiai nurodyti respondentų atsakymai: „Todėl, kad nėra užduočių mokymo individualizavimui ir diferencijavimui“ (atsakymą nurodė pusė visų respondentų), „Todėl, kad vadovėliai neatitinka iš ŠMM ateinančių besikeičiančių reikalavimų“ ir „Todėl, kad blogi vadovėliai“.

Pagrindinės tyrimo išvados ir rekomendacijos.

Naujų mokymo priemonių įsigijimą Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose dažniausiai lemia pačių mokytojų, kuriems šių priemonių reikia; mokyklų mokytojų metodinių būrelių narių ir mokyklos vadovybės (direktoriaus ir / ar jo pavaduotojų bei mokyklos skyrių vedėjų) nuomonė. Mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių nuomonė ypač svarbi įsigyjant naujus vadovėlius ir vadovėlį papildančias mokymo priemones, o mokyklos vadovybės – įsigyjant naujas vaizdines priemones ir naujas tiesiogiai su vadovėliu nesusijusias skaitmenines mokymo priemones. Tyrimo rezultatai rodo, kad, įsigyjant naujas mokymo priemones, į mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių nuomonę labiau orientuoti miesto mokyklų, pagal pedagogų skaičių didesnių ir pagal pedagogų darbo stažą vyresnių mokyklų mokytojai, o kaimo mokyklose, pagal pedagogų skaičių mažesnėse ir pagal pedagogų darbo stažą jaunesnėse mokyklose dėl naujų mokymo priemonių įsigijimo dažniau apsisprendžia mokytojai, kuriems tos mokymo priemonės reikia.

Aptariant mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių nuomonės svarbą, įsigyjant naujas mokymo priemones, būtina nepamiršti per tyrimą nustatytos tendencijos – maždaug pusės tirtų mokyklų mokytojų metodinių būrelių vadovų stažas šiuo metu vadovaujant metodinio būrelio veiklai nėra didesnis negu dveji metai. Dažnas tokios situacijos paaiškinimas (kai kurie respondentai netgi nurodė jį šalia savo atsakymų) – mokytojai mano, kad mokyklos mokytojų metodinio būrelio vadovo pareigos tėra jų laiką gaišinantis formalumas, todėl dažnai mokykloje mokytojai susitaria kad niekam nebūtų skriaudos, šias pareigas eiti iš eilės po metus ar dvejus. Todėl galima manyti, jog dažnai mokyklose mokytojų metodinė veikla nėra planingai organizuojama ir planuojama ilgesniam laikui. Taigi, ir apsisprendimas dėl naujų mokymo priemonių įsigijimo gali būti ne ilgalaikės mokyklos mokytojų kolektyvo narių mokymo priemonių pasiūlos analizės, o, ko gero, greito ir ne visada pagrįsto susirinkusių mokytojų apsisprendimo rezultatas. Netiesiogiai tai rodo ir tyrimo rezultatai. Iš jų matyti, kad mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių nuomonė, apsisprendžiant dėl naujų mokymo priemonių, yra svarbi, o šio būrelio vadovo, kuris, atrodytų, turėtų koordinuoti veiklą ir didžiąja dalimi lemti veiklos kryptį ir akcentus, ne tokia svarbi. Todėl būtų naudinga, viena vertus, mokytojams išleisti kokią nors metodinę priemonę, kurioje būtų aprašoma, į kokius aspektus reikia atsižvelgti, renkantis naują mokymo priemonę, kita vertus, UPC, kitų mokytojų kvalifikacijos tobulinimu užsiimančių institucijų darbuotojams reikėtų daugiau dėmesio skirti mokyklų mokytojų metodinių būrelių veiklos skatinimui ir palaikymui.

Tyrimo rezultatai rodo, kad, renkantis naują vadovėlį ar vadovėlį papildančią mokymo priemonę, labai svarbus yra mokyklos bibliotekininko vaidmuo. Vakarų šalyse (pvz., Suomijoje, Prancūzijoje)

mokyklos bibliotekininkas jau seniai tapo lygiavertis mokytojo partneris pedagoginiame procese. Jis ne tik padeda pasirengti pamokai, bet ir aktyviai joje dalyvauja, o mokyklos bibliotekos erdvės tose valstybėse tapo įprasta pamokos vieta. Lietuvoje tik ketvirtadalio respondentų nuomone, jų mokyklos bibliotekininkas tikrai galėtų (turėtų pakankamos kvalifikacijos) padėti jų vadovaujamiems mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams pasirengti pamokai. Analizuojant tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad net, jei, respondentų nuomone, jų mokyklos bibliotekininkas negali padėti mokytojams pasirengti pamokai, jis vis tiek aktyviai dalyvauja renkantis naują vadovėlį ar vadovėlį papildančią mokymo priemonę. Todėl galima daryti išvadą, kad Lietuvoje mokyklos bibliotekininkas yra ne mokytojo pagalbininkas ir lygiavertis partneris, o veikiau vienas svarbiausių biurokratinių formalumų, įsigyjant vadovėlius ir vadovėlį papildančias mokymo priemones, tvarkytojų. Tyrimo rezultatai taip pat rodo, kad Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose bibliotekininkai labiausiai orientuoti tik į vadovėlių ir vadovėlį papildančių mokymo priemonių tvarkymą ir mažiau domisi kitų mokymo priemonių tvarkymu ir apskaita. Todėl būtų naudinga naujai apmąstyti mokyklos bibliotekininko funkcijas ir įvairiomis praktinėmis priemonėmis skatinti jį aktyviau padėti mokyklos mokytojams rengtis pamokoms. Taip pat būtų naudinga įvertinti situaciją, kai mokyklos bibliotekininkas aktyviai, tegul ir dažniau vien kaip biurokratinių formalumų vykdytojas, dalyvauja renkantis vadovėlį ir vadovėlį papildančias (spausdintas?) mokymo priemones. Mokyklos bibliotekininkas galėtų labiau įsitraukti ir, pavyzdžiui, į įvairių skaitmeninių mokymo priemonių įsigijimo ir praktinio naudojimo procesus savo mokykloje.

Naujos mokymo priemonės paprastai įsigyjamos iš mokinio krepšelio lėšų. Pakankamai svarbiu naujų mokymo priemonių įsigijimo šaltiniu taip pat yra (ypač įsigyjant įvairią įrangą) savivaldybės skirtos lėšos ir paties mokytojo lėšos. Respondentų teigimu, iš paties mokytojo lėšų dažnai įsigyjamos tiesiogiai su vadovėliais nesusietos skaitmeninės mokymo priemonės, mokykloje bendrai naudojama mokytojui reikalinga metodinė literatūra, įvairi papildoma literatūra, uždavinynai bei kontrolinių darbų knygos ir vadovėliai bei pratybų sąsiuviniai tų komplektų, kurių nenaudoja mokiniai klasėje. Todėl būtų naudinga įvertinti, ar tokių mokytojo savo lėšomis įsigyjamų mokymo priemonių nebūtų galima įsigyti iš kitų šaltinių.

Galima manyti, kad Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai jaučia didelį lėšų trūkumą ir dėl to negali įsigyti norimų mokymo priemonių – daugiau negu trečdalis respondentų, paklaustų apie jiems kylančias problemas užsakant vadovėlius ir kitas mokymo priemones, įvardijo kaip tik lėšų trūkumą ir tai buvo svarbiausia jų įvardyta problema. Gali būti, kad tai susiję su pakankamai didelėmis naujų mokymo priemonių kainomis ir gana nelanksčia mokymo priemonių rinka, kai vienintelis būdas įsigyti norimą mokymo priemonę – ją brangiai nusipirkti. Todėl būtų naudinga apgalvoti priemones, kaip, viena vertus, būtų galima sumažinti mokymo priemonių kainas, o antra

vertus, būtų galima pasiūlyti kitus mokykloms reikalingų mokymo priemonių įsigijimo būdus (pvz., nuomą) ir taip spręsti pagrindinę su mokymo priemonių įsigijimu susijusią problemą.

Respondentų nuomone, Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose iš esmės pakanka vien tik vadovėlių. Kitų mokymo priemonių su išlygomis ar be jų nurodė pakankamai turintys tik maždaug pusė respondentų. Ypač nepakankamai, respondentų nuomone, šalies bendrojo ugdymo mokyklos apsirūpinusios tiesiogiai su vadovėliais nesusietomis skaitmeninėmis mokymo priemonėmis ir specialiosiomis mokymo priemonėmis. Geriau mokymo priemonėmis, pačių respondentų vertinimu, apsirūpinusios miestų mokyklos, pagal mokytojų skaičių didelės mokyklos ir gimnazijos (išskyrus apsirūpinimą vadovėliais). Blogiau mokymo priemonėmis apsirūpinusios kaimo mokyklos, pagal mokytojų skaičių mažos mokyklos ir vidurinės mokyklos.

Analizuojant įvairių mokymo priemonių naudojimo pamokoje situaciją matyti, kad dažniausiai pamokoje naudojama vadovėlis, vadovėlį papildančios spausdintos mokymo priemonės, dalomoji medžiaga, pamokai reikalingos tradicinės vaizdinės priemonės ir ugdymo procesui reikalinga literatūra (chrestomatijos, žodynai, žinynai ir pan.). Ypač retai pamokoje naudojamos vadovėlį papildančios skaitmeninės mokymo priemonės ir tiesiogiai su vadovėliais nesusietos skaitmeninės mokymo priemonės, kai prie kompiuterio dirba po vieną du mokinius. Taigi, šiuolaikinėje Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloje vyrauja labiau XX amžiaus viduriui ir pabaigai būdingas pamokos modelis, kai naudojamos vien tik įvairios spausdintos mokymo priemonės, o mokinio individualioje veikloje labai menkai panaudojamos skaitmeninės mokymo priemonės. Šią situaciją supranta ir patys respondentai – paprašyti įvertinti spausdintų ir skaitmeninių mokymo priemonių santykį pamokoje, maždaug pusė apklaustų mokytojų nurodė, jog skaitmenines mokymo priemones pamokoje reikėtų naudoti dažniau. Todėl būtų verta apmąstyti priemones ir būdus, kaip būtų galima paskatinti šalies bendrojo ugdymo mokyklų mokytojus pedagoginiame procese labiau orientuotis ne į vadovėlius, o į kitas mokymo ir mokymosi priemones, būtinai skiriant dėmesio skaitmeninėms mokymo priemonėms.

Tyrimo rezultatai taip pat parodė, kad jau pakankamai plačiai Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose žinoma daugialypės terpės įranga (multimedija) ir interaktyvioji lenta paplitusios pirmiausia didelėse pagal pedagogų skaičių mokyklose ir miestų mokyklose, o mažesnėse mokyklose ir kaimo mokyklose ši įranga dar netapo kasdieninės pedagoginės veiklos atributu.

Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų pamokose vis labiau panaudojamos įvairių socialinių tinklų („Twitter“, „Youtube“, „Facebook“ ir kitų) bei tinklaraščių galimybės. Tai irgi labiau paplitę miesto mokyklose, didesnėse pagal mokytojų skaičių mokyklose, gimnazijose. Galbūt būtų galima apibendrinti iki šiol sukauptą mokytojų patyrimą naudojant socialinių tinklų ir tinklaraščių galimybes, išleisti tam skirtą metodinę priemonę, organizuoti su tuo susijusius mokytojų

kvalifikacijos kėlimo renginius ir taip praturtinti šalies pedagogų patyrimą bei padidinti jų galimybes.

Analizuojant, kaip įvairios mokymo priemonės naudojamos siekiant įvairių ugdymo tikslų ir atsiminus, kad pagrindinė mokymo priemonė pamokose yra vadovėlis, galima teigti, kad aiškiai stebimas Lietuvos mokytojų orientacijų į dalyko kompetencijų ugdymą ir į bendrųjų gebėjimų ugdymą išsiskyrimas.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme nustatyta, kad mokytojas turi teisę pasirinkti pedagoginės veiklos būdus ir formas, bet privalo užtikrinti geros kokybės ugdymą. Keli Lietuvoje atlikti tyrimai parodė, kad bendrojo ugdymo mokyklose labai paplitęs dalomosios medžiagos naudojimas. Galima manyti, kad kaip tik savo pasigaminta dalomąja medžiaga mokytojas ir bando užtikrinti geros kokybės ugdymą, kai to neleidžia padaryti jo turimi vadovėliai ir kitos leidyklose pagamintos mokymo priemonės. Todėl išsiaiškinus, kokią dalomąją medžiagą naudoja mokytojai, galima netiesiogiai išsiaiškinti, kuo netinkamos jo turimos leidyklose pagamintos mokymo priemonės. Tyrimo rezultatai parodė, kad tik trečdaliui respondentų visada kyla problemų padauginti jų pačių parengtą dalomąją medžiagą. Daugiausia problemų nemokamai padauginti dalomąją medžiagą kyla miesto mokyklų, didelių pagal mokytojų skaičių mokyklų ir gimnazijų mokytojams. Uždavus atvirą klausimą aiškintasi, kokią medžiagą mokytojai rengia, daugina ir naudoja kaip dalomąją. Keturi penktadaliai visų apklaustų mokytojų nurodė dauginantys įvairius jų pačių parengtus testus ir užduotis savarankiškam, grupiniam ar kontroliniam darbui, o maždaug pusė visų respondentų daugino savo parengtą ir mokiniams būtiną medžiagą, kurios nėra jų naudojamame vadovėlyje. Taigi, galima manyti, kad pagrindiniai šiuo metu bendrojo ugdymo mokyklose naudojamų leidyklose išleistų mokymo priemonių trūkumai – nėra užduočių mokymo individualizavimui ir diferencijavimui, taip pat nėra pakankamai mokomosios medžiagos, kuri svarbi vykdant bendrųjų programų reikalavimus ir rengiantis įvairiems valstybės nustatytiems mokinių žinių patikrinimams (pirmiausia PUPP ir brandos egzaminams). Tai patvirtina respondentų atsakymai į dar vieną atvirą klausimą – „Aptardami mokytojų veiklą pamokoje tyrėjai dažnai teigia, kad mokytojai naudoja labai daug mokiniams skirtos dalomosios medžiagos. Kaip manote, kodėl taip atsitinka?“ Dažniausi respondentų atsakymai – todėl, kad trūksta užduočių mokymui diferencijuoti ir individualizuoti, todėl, kad vadovėliai neatitinka besikeičiančių reikalavimų, todėl, kad vadovėliai blogi ir todėl, kad neužtenka vadovėlį papildančių mokymo priemonių.

Dalomosios medžiagos kiekį būtų galima gerokai sumažinti ir tikrai būtų galima palengvinti mokytojų darbą, jei pamokose individualiam mokinių darbui daug plačiau būtų naudojamos skaitmeninės mokymo priemonės. Tokių mokymo priemonių vis daugiau lokalizuojama specialiai Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloms, ypač daug tokių mokymo priemonių anglų kalba yra

internete (o, kaip žinia, Lietuvos mokinių anglų kalbos žinios yra pakankamai geros). Visa problema – galimybė bendrojo ugdymo mokyklose naudotis skaitmeninėmis mokymo priemonėmis individualiam mokinių darbui. Praktika rodo, o tyrimo rezultatai tai patvirtina, kad įvairios skaitmeninės mokymo priemonės dažnai mokyklose demonstruojamos visai klasei per daugialypės terpės įrangą (multimediją) ir interaktyviąją lentą, bet daug rečiau mokiniai turi galimybę su jomis dirbti individualiai. Todėl būtina keisti šalies bendrojo ugdymo mokyklų materialinio aprūpinimo paradigmą: per pastaruosius metus daugelis šalies mokyklų sugebėjo įrengti kompiuterizuotas mokytojų darbo vietas, o mokiniai kompiuterizuotas darbo vietas kol kas dažniausiai randa vien tik mokyklos informacinių technologijų kabinetuose. Taigi, būtina pasinaudoti paskutiniais informacinių technologijų laimėjimais ir apmąstyti priemones ir būdus, kaip būtų galima sukurti efektyvias sąlygas individualiai mokinių veiklai per pamokas su skaitmeninėmis mokymo priemonėmis.

Lietuvoje sukuriama arba lokalizuojama vis daugiau įvairių skaitmeninių mokymo priemonių, bet paprastai apsiribojama tik šių mokymo priemonių sukūrimu ar lokalizavimu. Kol šalies bendrojo ugdymo mokyklose vyrauja orientacija į spausdintas mokymo priemones, kol mokiniams retai siūlomos galimybės mokytis kompiuterizuotose darbo vietose, viena vertus, mokytojai turėtų apmąstyti priemones, kaip esamomis sąlygomis skatinti savo mokinius plačiau naudotis jau sukurtomis ar lokalizuotomis skaitmeninėmis mokymo priemonėmis (pvz., daugiau skirti namų darbų, kuriuos reikėtų atlikti, naudojantis skaitmeninėmis mokymo priemonėmis ir pan.), antra vertus, skaitmeninių mokymo priemonių kūrėjai ir lokalizuotojai turėtų skirti dėmesio ne tik tų priemonių parengimui naudotis, bet ir kurti rekomendacijas, kaip, taikant įvairius netradicinius būdus, šias priemones būtų galima panaudoti individualiam mokinių darbui šiuolaikinėse Lietuvos mokyklose.

Priedas

Mokyklų metodinių būrelių vadovų tyrimo suminiai duomenys

Tyrimo rezultatai, jei nenurodyta kitaip, išreikšti procentais nuo bendro respondentų skaičiaus.

2. Nurodykite, kokio(-ių) dalyko(-ų) mokyklos mokytojų metodiniam būreliui vadovaujate (**atviras klausimas**).

2.1. Pradinis ugdymas	26
2.2. Socialinis ir dorinis ugdymas	31
2.3. Matematika ir IT	27
2.4. Gamtamokslinis ugdymas	28
2.5. Kalbinis ugdymas	38
2.6. Meninis ugdymas ir technologijos	24
2.7. Kito pobūdžio būrelis	3

3. Nurodykite, kokių bendrojo ugdymo dalykų pamokų turite šiais mokslo metais (**atviras klausimas**).

Pradinis ugdymas	20
Socialinis ir dorinis ugdymas	13
Matematika ir IT	14
Gamtamokslinis ugdymas	10
Kalbinis ugdymas	32
Meninis ugdymas ir technologijos	11

4. Kiek metų vadovaujate mokyklos mokytojų metodiniam būreliui? (**atviras klausimas**).

Pirmus metus	37
Antrus metus	22
Trečius ar ketvirtus metus	18
Daugiau negu ketvirtus metus	23

5. Kokią kvalifikacinę kategoriją įgijote?

Mokytojo	2
Vyresniojo mokytojo	44
Mokytojo metodininko	52
Mokytojo eksperto	2
Kvalifikacinės kategorijos neturi	0

6. Ar esate registruotas švietimo portalo „E. mokykla“ vartotojas?

Taip, yra registruotas portalo „E. mokykla“ vartotojas	36
Ne, nėra registruotas portalo „E. mokykla“ vartotojas	47
Nebeatmena, ar registravosi šiame portale	17

7. Kaip dažnai naudojatės švietimo portalo „E. mokykla“ ar kitais internete prieinamais ištekliais?

Kiekvieną arba beveik kiekvieną pamoką	6
Vidutiniškai kartą per 3–4 pamokas	26
Rečiau negu kartą per 3–4 pamokas	52
Iš viso nesinaudoja	16

8. Kiek metų iš viso vadovaujate mokyklos mokytojų metodiniam būreliui? (**atviras klausimas**).

Pirmus metus	22
Antrus metus	17
Trečius ar ketvirtus metus	21
Penktus ar šeštus metus	17
Daugiau negu šeštus metus	23

Dar keli klausimai skirti bendrai apibūdinti Jūsų vadovaujamą mokyklos mokytojų metodinį būrelį ir pačią mokyklą.

9. Kiek mokytojų vienija Jūsų vadovaujamas mokyklos mokytojų metodinis būrelis? (**atviras klausimas**).

Iki 5 mokytojų	20
6–8 mokytojai	36
9–12 mokytojų	26
Daugiau negu 12 mokytojų	18

10. Įvertinkite, kaip dažnai švietimo portalo „E. mokykla“ ištekliais naudojasi dauguma Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių.

Kiekvieną arba beveik kiekvieną pamoką	2
Vidutiniškai kartą per 3–4 pamokas	26
Rečiau negu kartą per 3–4 pamokas	65
Iš viso nesinaudoja	7

11. Įvertinkite, ar Jūsų mokykla pakankamai aprūpinta įvairia įranga, reikalinga pamokoms vesti (kompiuteriais, daugialypės terpės įranga ir pan.)?

Tikrai gerai aprūpinta	19
Ko gero, gerai aprūpinta	36
Ko gero, nepakankamai gerai aprūpinta	29

Tikrai nepakankamai gerai aprūpinta	15
Nežinau, sunku pasakyti	1

Aptariant vadovėlių ir kitų mokymo priemonių naudojimą pamokoje labai svarbu išsiaiškinti, kaip juos įsigyja Jūsų mokyklos bendruomenė. Todėl šia tema ir pradėsime apklausą.

12. Ar Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai dalyvauja apsisprendžiant dėl naujų vadovėlių įsigijimo?

Mūsų metodinio būrelio narių nuomonė dėl jų mokomų dalykų vadovėlių įsigijimo paprastai yra lemiama	30
Į mūsų metodinio būrelio narių nuomonę dėl jų mokomų dalykų vadovėlių įsigijimo paprastai yra atsižvelgiama	66
Į mūsų metodinio būrelio narių nuomonę dėl jų mokomų dalykų vadovėlių įsigijimo paprastai nėra atsižvelgiama	4

13. Ar Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai dalyvauja apsisprendžiant dėl naujų vadovėlius papildančių mokymo priemonių (spausdintų ir skaitmeninių) įsigijimo?

Mūsų metodinio būrelio narių nuomonė dėl jų mokomų dalykų vadovėlius papildančių mokymo priemonių įsigijimo paprastai yra lemiama	19
Į mūsų metodinio būrelio narių nuomonę dėl jų mokomų dalykų vadovėlius papildančių mokymo priemonių įsigijimo paprastai yra atsižvelgiama	74
Į mūsų metodinio būrelio narių nuomonę dėl jų mokomų dalykų vadovėlius papildančių mokymo priemonių įsigijimo paprastai nėra atsižvelgiama	7

14. Ar Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai dalyvauja apsisprendžiant dėl naujų vaizdinių priemonių (žemėlapių, plakatų, paveikslų ir pan.) įsigijimo?

Mūsų metodinio būrelio narių nuomonė dėl jų mokomų dalykų pamokoms reikalingų vaizdinių priemonių įsigijimo paprastai yra lemiama	21
Į mūsų metodinio būrelio narių nuomonę dėl jų mokomų dalykų pamokoms reikalingų vaizdinių priemonių įsigijimo paprastai yra atsižvelgiama	73
Į mūsų metodinio būrelio narių nuomonę dėl jų mokomų dalykų pamokoms reikalingų vaizdinių priemonių įsigijimo paprastai nėra atsižvelgiama	6

15. Ar Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai dalyvauja apsisprendžiant dėl naujų tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių įsigijimo?

Mūsų metodinio būrelio narių nuomonė dėl jų mokomų dalykų pamokoms reikalingų skaitmeninių priemonių įsigijimo paprastai yra lemiama	10
Į mūsų metodinio būrelio narių nuomonę dėl jų mokomų dalykų pamokoms reikalingų skaitmeninių priemonių įsigijimo paprastai yra atsižvelgiama	74
Į mūsų metodinio būrelio narių nuomonę dėl jų mokomų dalykų pamokoms reikalingų skaitmeninių priemonių įsigijimo paprastai nėra atsižvelgiama	16

16. Kas Jūsų mokykloje nusprendžia, kokius Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius pasirinkti (pažymėkite tik vieną, patį svarbiausią atsakymą)?

Mokyklos vadovybė (direktorius ir / ar jo pavaduotojai, mokyklos skyrių vedėjai)	8
Mokyklos taryba	6
Metodinio būrelio nariai	48
Mokyklos bibliotekininkas	2
Mokytojas, kuriam to vadovėlio reikia	34
Mokyklos metodinė taryba (*respondentų papildytas atsakymas, kurio pateiktoje anketoje nebuvo*)	2

17. Kas Jūsų mokykloje nusprendžia, kokias Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius papildančias mokymo priemones pasirinkti (pažymėkite tik vieną, patį svarbiausią atsakymą)?

Mokyklos vadovybė (direktorius ir / ar jo pavaduotojai, mokyklos skyrių vedėjai)	11
Mokyklos taryba	6
Metodinio būrelio nariai	46
Mokyklos bibliotekininkas	1
Mokytojas, kuriam tų vadovėlį papildančių mokymo priemonių reikia	35
Mokyklos metodinė taryba (*respondentų papildytas atsakymas, kurio pateiktoje anketoje nebuvo*)	1

18. Kas Jūsų mokykloje nusprendžia, kokias Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vaizdines priemones (žemėlapius, plakatus, paveikslus ir pan.) pasirinkti (pažymėkite tik vieną, patį svarbiausią atsakymą)?

Mokyklos vadovybė (direktorius ir / ar jo pavaduotojai, mokyklos skyrių vedėjai)	9
Mokyklos taryba	5
Metodinio būrelio nariai	48
Mokyklos bibliotekininkas	0,3
Mokytojas, kuriam tų vaizdinių priemonių reikia	36
Mokyklos metodinė taryba (*respondentų papildytas atsakymas, kurio pateiktoje anketoje nebuvo*)	1

19. Kas Jūsų mokykloje nusprendžia, kokias Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones pasirinkti (pažymėkite tik vieną, patį svarbiausią atsakymą)?

Mokyklos vadovybė (direktorius ir / ar jo pavaduotojai, mokyklos skyrių vedėjai)	21
Mokyklos taryba	9
Metodinio būrelio nariai	36
Mokyklos bibliotekininkas	1
Mokytojas, kuriam tų skaitmeninių mokymo priemonių reikia	32

Mokyklos metodinė taryba (*respondentų papildytas atsakymas, kurio pateiktoje anketoje nebuvo*)	1

20. Kas Jūsų mokykloje galutinai nusprendžia, kokią Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams reikalingą metodinę literatūrą pasirinkti (pažymėkite tik vieną, patį svarbiausią atsakymą)?

Mokyklos vadovybė (direktorius ir / ar jo pavaduotojai, mokyklos skyrių vedėjai)	19
Mokyklos taryba	9
Metodinio būrelio nariai	40
Mokyklos bibliotekininkas	3
Mokytojas, kuriam tos metodinės literatūros reikia	27
Mokyklos metodinė taryba (*respondentų papildytas atsakymas, kurio pateiktoje anketoje nebuvo*)	2

21. Kaip Jūsų mokykloje paprastai (dažniausiai) yra įsigyjamos šios mokymo priemonės Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių pamokoms (jei atsakydami pasirinksite atsakymą „Iš kitų šaltinių“, atitinkamame šios lentelės langelyje plačiau apibūdinkite šį šaltinį)? Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Iš mokinio krepšelio lėšų	Iš mokinių tėvų lėšų	Iš tėvų mokyklai kaip parama pervestų lėšų (pvz., iš 2 proc. paramos)	Iš savivaldybės skirtų lėšų	Iš paties mokytojo lėšų	Iš kitų šaltinių (paprastai – projektų)
21.1. Bendrojo ugdymo dalyko vadovėliai	98	0,3	0,2	2	0	0
21.2. Vadovėlį papildančios (spausdintos ar skaitmeninės) mokymo priemonės	83	5	3	3	6	0,3
21.3. Pamokai reikalingos vaizdinės priemonės (žemėlapiai, plakatai, paveikslai ir pan.)	92	0	3	2	3	0,2
21.4. Įranga (kompiuteriai, daugialypės terpės įranga ir pan.)	66	1	12	13	0,5	8
21.5. Specialiosios mokymo priemonės	78	1	5	5	8	3

21.6. Tiesiogiai su vadovėliais nesusietos skaitmeninės mokymo priemonės	57	1	9	6	25	2
21.7. Ugdymo procesui reikalinga literatūra (chrestomatijos, mokslo populiarioji literatūra, žinynai, žodynai ir pan.)	79	1	4	5	9	2
21.8. Mokykloje bendrai naudojama mokytojui reikalinga metodinė literatūra	71	0,2	4	7	16	2

22. Ką dar, siekdami užtikrinti ugdymo procesą, už savo lėšas paprastai įsigyja Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai? (**atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus**).

Papildomą literatūrą	20
Uždavinynus, kontrolinių darbų knygas	18
Metodinę literatūrą	39
Vaizdinę medžiagą, įvairias medžiagas pamokoms (pvz., bandymams reikalingas medžiagas, medžiagas technologijų pamokoms ir pan.)	10
Skaitmenines mokymo priemones	11
Vadovėlius, pratybų sąsiuvinius tų komplektų, kurių nenaudoja mokiniai klasėje	14
Neatsakė	*40*

23. Ką dar, siekdami užtikrinti ugdymo procesą, už savo tėvų lėšas įsigyja Jūsų vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokiniai? (**atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus**).

Pratybų sąsiuvinius	39
Uždavinynus, atlasus, žodynus	9
Skaitmenines mokymo priemones	3
Medžiagas technologijų, dailės pamokoms	0,5
Vadovėlius	3
Neatsakė	*57*

24. Ar, renkantis Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius, paprastai yra (pažymėkite kiekvienoje eilutėje):

	Visada	Dažniausiai	Kai kada	Niekada	Nežinau, sunku pasakyti	Aritm. vidurkis[17]
24.1. tariamasi su mokyklos administracija	60	21	15	2	2	1,66
24.2. tariamasi su metodinio būrelio vadovu	46	23	19	10	2	2,00
24.3. aptariama metodiniame būrelyje	67	19	11	2	1	1,50
24.4. tariamasi su to dalyko mokytojais	83	13	3	0,3	1	1,24
24.5. tariamasi su mokyklos bibliotekininku	62	21	11	4	2	1,65
24.6. analizuojama vadovėlių duomenų bazėje skelbiama leidyklų informacija	51	31	13	2	3	1,76
24.7. analizuojamos vadovėlių duomenų bazėje skelbiamos vadovėlių recenzijos	32	38	21	3	6	2,13
24.8. analizuojama leidyklų bukletuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	34	42	20	1	3	1,97
24.9. atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	34	38	21	1	6	2,07
24.10. aptariama leidyklų rengiamuose vadovėlių pristatymuose gauta informacija	25	33	32	4	6	2,33
24.11. atsižvelgiama į vadovėlio kainą	28	33	29	3	7	2,28
24.12. atsižvelgiama, ar kartu su vadovėliu yra siūlomos vadovėlį papildančios mokymo priemonės	35	39	21	1	4	2,00
24.13. atsižvelgiama, ar mokykloje jau naudojami leidyklos išleisti tos pačios serijos vadovėliai	43	42	11	1	3	1,78
24.14. atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę	14	30	46	4	6	2,57
24.15. atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją	21	43	34	0,5	1	2,15

[17] Aritmetinis vidurkis leidžia tarpusavyje palyginti ir, jei reikia, išranguoti įvairius to paties klausimo kintamuosius. Paprastai, suvedant duomenis į duomenų bazę, pirmasis kintamojo atsakymas (šiuo atveju – „visada“), žymimas skaičiumi 1, antrasis – 2 ir t. t. 24 klausimo atveju paskutinis atsakymas „nežinau, sunku atsakyti“, pažymėtas skaičiumi 5. Tada aritmetinis vidurkis 1,24 reiškia, kad apibendrintas visų respondentų atsakymas į šį kintamąjį yra tarp atsakymų „visada“ ir „dažniausiai“, bet labai arti atsakymo „visada“, o aritmetinis vidurkis 2,57 – kad apibendrintas visų respondentų atsakymas į šį kintamąjį yra tarp atsakymų „dažniausiai“ ir „kai kada“, bet arčiau atsakymo „kai kada“. Ranguoti vieno klausimo kintamuosius galima ir kitu būdu – pagal respondentų, kurie pasirinko atsakymus „visada“ ir „dažniausiai“ dalį. Tada, atsakant į 24.4 kintamąjį, atsakymus „visada“ arba „dažniausiai“ pasirinko 96 proc. respondentų, o, atsakant į 24.14 kintamąjį – 44 proc. respondentų.

25. Ar, renkantis Jūsų vadovaujamos mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vadovėlius papildančias mokymo priemones, paprastai yra (pažymėkite kiekvienoje eilutėje):

	Visada	Dažniausiai	Kai kada	Niekada	Nežinau, sunku pasakyti	Aritm. vidurkis
25.1. tariamasi su mokyklos administracija	54	26	15	3	2	1,73
25.2. tariamasi su metodinio būrelio vadovu	42	27	20	9	2	2,02
25.3. aptariama metodiniame būrelyje	59	24	13	2	2	1,63
25.4. tariamasi su to dalyko mokytojais	75	19	4	0,5	2	1,35
25.5. tariamasi su mokyklos bibliotekininku	49	27	18	3	3	1,86
25.6. analizuojama leidyklų lankstinukuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	31	46	17	1	5	2,04
25.7. atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	30	43	19	1	7	2,12
25.8. aptariama leidyklų rengiamuose vadovėlių pristatymuose gauta informacija	24	42	25	2	7	2,24
25.9. atsižvelgiama į vadovėlius papildančių mokymo priemonių kainą	30	43	20	2	5	2,08
25.10. atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę	14	34	43	3	6	2,52
25.11. atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją	22	42	32	1	3	2,23

26. Ar, renkantis Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų vaizdines priemones (žemėlapius, plakatus, paveikslus ir pan.), paprastai yra (pažymėkite kiekvienoje eilutėje):

	Visada	Dažniausiai	Kai kada	Niekada	Nežinau, sunku pasakyti	Aritm. vidurkis
26.1. tariamasi su mokyklos administracija	57	27	12	2	2	1,64
26.2. tariamasi su metodinio būrelio vadovu	43	27	19	9	2	2,02
26.3. aptariama metodiniame būrelyje	56	25	14	3	2	1,68
26.4. tariamasi su to dalyko mokytojais	71	23	3	1	2	1,40
26.5. tariamasi su mokyklos bibliotekininku	42	25	21	7	5	2,09
26.6. analizuojama leidyklų lankstinukuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	31	46	18	0,3	4	2,01
26.7. atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	31	43	20	1	5	2,07
26.8. aptariama leidyklų rengiamuose pristatymuose gauta informacija	23	41	26	3	7	2,29
26.9. atsižvelgiama į vaizdinių priemonių kainą	36	44	15	1	4	1,93
26.10. atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę	14	35	42	4	5	2,52
26.11. atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją	19	44	32	1	4	2,28

27. Ar, renkantis Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių mokomų dalykų tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, paprastai yra (pažymėkite kiekvienoje eilutėje):

	Visada	Dažniausiai	Kai kada	Niekada	Nežinau, sunku pasakyti	Aritm. vidurkis
27.1. tariamasi su mokyklos administracija	58	22	13	2	5	1,74
27.2. tariamasi su metodinio būrelio vadovu	37	24	22	11	6	2,25
27.3. aptariama metodiniame būrelyje	48	23	20	4	5	1,95
27.4. tariamasi su to dalyko mokytojais	62	22	10	1	5	1,65
27.5. tariamasi su mokyklos bibliotekininku	34	24	24	8	10	2,34
27.6. analizuojama leidyklų bukletuose ir interneto svetainėse pateikta informacija	27	42	20	1	10	2,25
27.7. atsižvelgiama į mokyklai pateiktus leidyklų pasiūlymus ir suteikiamas nuolaidas	30	41	18	1	10	2,20
27.8. aptariama leidyklų rengiamuose pristatymuose gauta informacija	22	40	25	2	11	2,39
27.9. atsižvelgiama į skaitmeninių mokymo priemonių kainą	36	40	15	1	8	2,06
27.10. atsižvelgiama į kolegų, dirbančių kitose mokyklose, nuomonę	16	33	37	3	11	2,57
27.11. atsižvelgiama į seminaruose, kituose mokytojų kvalifikacijos kėlimo renginiuose gautą informaciją	21	39	31	1	8	2,37

28. Kokių šioje anketoje neaptartų problemų kyla Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio mokytojams, užsakant vadovėlius ir kitas mokymo priemones? (**atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus**).

Trūksta lėšų įsigyti norimas mokymo priemones	35
Reikia geresnių vadovėlių	1
Nėra galimybės gauti vadovėlį, su juo padirbėti klasėje ir tik po to apsispręsti, ar verta įsigyti	1
Vadovėliai yra per brangūs	2
Trūksta informacijos apie skaitmenines mokymo priemones	0,2
Neatsakė	*63*

Norėtume sužinoti, kaip vadovėliai ir kitos mokymo priemonės Jūsų mokykloje naudojami per pamokas.

29. Ar Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams vesti pamokai pakanka mokyklos turimų mokymo priemonių? Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai pakanka	Ko gero, pakanka	Ko gero, nepakanka	Tikrai nepakanka	Nežinau, sunku pasakyti
29.1. Vadovėlių	49	33	11	6	1
29.2. Vadovėlius papildančių (spausdintų ar skaitmeninių) mokymo priemonių	12	37	36	13	2
29.3. Pamokai reikalingų vaizdinių priemonių (žemėlapių, plakatų, paveikslų ir pan.)	12	43	31	12	2
29.4. Įrangos (kompiuterių, daugialypės terpės įrangos ir pan.)	18	32	29	20	1
29.5. Specialiųjų mokymo priemonių	6	26	40	19	9
29.6. Tiesiogiai su vadovėliais nesusietų skaitmeninių mokymo priemonių	5	26	39	19	11
29.7. Ugdymo procesui reikalingos literatūros (chrestomatijų, mokslo populiariosios literatūros, žinynų, žodynų ir pan.)	12	42	30	11	5
29.8. Mokykloje turimos mokytojui reikalingos metodinės literatūros	11	46	28	13	2

30. Prašome apibendrintai nurodyti, kaip dažnai Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose naudoja šias mokymo priemones. Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje	Vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų	Rečiau negu vienoje iš 4–5 pamokų	Visai nenaudoja	Nežinau, sunku pasakyti
30.1. Vadovėlį	90	7	1	1	1
30.2. Vadovėlį papildančias spausdintas mokymo priemones	50	41	5	1	3
30.3. Vadovėlį papildančias skaitmenines mokymo priemones, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius	9	24	41	15	11
30.4. Pamokai reikalingas tradicines vaizdines priemones (žemėlapius, plakatus, paveikslus ir pan.)	33	43	19	1	4
30.5. Daugialypės terpės įrangą (multimediją) ar interaktyviąją lentą	22	32	38	4	4
30.6. Tiesiogiai su vadovėliais nesusietas skaitmenines mokymo priemones, kai prie vieno kompiuterio dirba po 1–2 mokinius	5	13	48	18	16
30.7. Ugdymo procesui reikalingą literatūrą (chrestomatijas, mokslo populiariąją literatūrą, žinynus, žodynus ir pan.)	23	37	29	1	10
30.8. Dalomąją medžiagą	35	50	11	1	3

31. Prašome apibendrintai nurodyti, kokiems tikslams pasiekti ir kaip dažnai Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai savo pamokose paprastai naudoja vadovėlio medžiagą. Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Kiekvienoje ar beveik kiekvienoje pamokoje	Vidutiniškai vienoje iš 4–5 pamokų	Rečiau negu vienoje iš 4–5 pamokų	Visai nenaudoja	Nežinau, sunku pasakyti
31.1. Pamokos pradžioje, siekiant sudominti mokinius nauja tema.	43	36	13	3	5
31.2. Nagrinėjant naują medžiagą.	79	16	3	1	1
31.3. Teikiant pagalbą įvairių pasiekimų mokinimas.	63	25	7	2	3
31.4. Pateikiant mokiniams praktines užduotis.	60	27	9	1	3
31.5. Pateikiant mokiniams savarankiškas užduotis.	45	39	12	2	2
31.6. Pateikiant mokiniams grupinio darbo užduotis.	29	36	27	4	4
31.7. Pateikiant mokinimas užduotis su nuorodomis į kitus šaltinius („išeinančias už vadovėlio ribų“).	22	30	32	6	10
31.8. Apibendrinant per pamoką nagrinėtą medžiagą.	51	30	13	2	4
31.9. Pateikiant mokiniams įsivertinimo užduotis.	32	33	22	6	7
31.10. Vertinant mokinių pasiekimus ir pažangą.	31	26	25	10	8
31.11. Skiriant namų darbus.	56	28	9	4	3

32. Ar naudojami vadovėliai Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams padeda pamokoje pasiekti šių ugdymo tikslų? Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai padeda pasiekti	Ko gero, padeda pasiekti	Ko gero, nepadeda pasiekti	Tikrai nepadeda pasiekti	Nežinau, sunku pasakyti	Aritm. vidurkis
32.1. Įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą.	59	39	1	0	1	1,45
32.2. Ugdyti dalyko gebėjimus.	51	46	2	0,2	1	1,55
32.3. Ugdyti vertybines nuostatas.	36	55	6	1	2	1,80
32.4. Įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi.	31	55	10	1	3	1,89
32.5. Individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius.	27	46	21	3	3	2,08
32.6. Taikyti įvairias mokymosi strategijas.	23	50	20	4	3	2,16

33. Ar naudojamos vadovėlį papildančios mokymo priemonės Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams padeda pamokoje pasiekti šių ugdymo tikslų? Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai padeda pasiekti	Ko gero, padeda pasiekti	Ko gero, nepadeda pasiekti	Tikrai nepadeda pasiekti	Nežinau, sunku pasakyti	Aritm. vidurkis
33.1. Įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą.	53	45	1	0	1	1,50
33.2. Ugdyti dalyko gebėjimus.	51	47	1	0	1	1,53
33.3. Ugdyti vertybines nuostatas.	33	58	6	0,2	3	1,80
33.4. Įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi.	37	57	4	0,2	2	1,73
33.5. Individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius.	39	51	7	1	2	1,76
33.6. Taikyti įvairias mokymosi strategijas.	34	54	9	1	2	1,83

34. Ar naudojamos tiesiogiai su vadovėliais nesusietos skaitmeninės mokymo priemonės Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams padeda pamokoje pasiekti šių ugdymo tikslų (jei skaitmeninės mokymo priemonės pamokoje paprastai nėra naudojamos, į šį klausimą neatsakykite)? Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai padeda pasiekti	Ko gero, padeda pasiekti	Ko gero, nepadeda pasiekti	Tikrai nepadeda pasiekti	Nežinau, sunku pasakyti	Aritm. vidurkis
34.1. Įgyti dalyko žinių ir ugdyti supratimą.	38	55	1	0,2	6	1,81
34.2. Ugdyti dalyko gebėjimus.	34	58	2	0	6	1,85
34.3. Ugdyti vertybines nuostatas.	26	59	6	0	9	2,06
34.4. Įtraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi.	35	57	2	0	6	1,85
34.5. Individualizuoti mokymąsi atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius.	33	55	5	0,2	7	1,91
34.6. Taikyti įvairias mokymosi strategijas.	34	56	3	0,2	7	1,92

35. Ar naudojami vadovėliai Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams padeda pamokoje įgyvendinti šiuos ugdymo principus? Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai padeda įgyvendinti	Ko gero, padeda įgyvendinti	Ko gero, nepadeda įgyvendinti	Tikrai nepadeda įgyvendinti	Nežinau, sunku pasakyti	Aritm. vidurkis
35.1. Padeda pasiekti, kad mokymas būtų tikroviškas, patrauklus, aktualus, motyvuojantis.	26	59	12	1	2	1,94
35.2. Padeda mokymą nukreipti į konkretų tikslą ir adresatą.	32	60	5	1	2	1,79
35.3. Sudaro galimybę mokiniams mokytis savarankiškai.	36	54	7	1	2	1,80
35.4. Sudaro galimybę mokyti skirtingų mokymo(si) stilių ir poreikių mokinius.	23	46	25	3	3	2,18
35.5. Sudaro galimybę mokiniams prisiimti skirtingus vaidmenis ir atsakomybę.	19	49	23	2	7	2,30
35.6. Sudaro galimybę mokiniams plėsti akiratį ir skatina juos siekti daugiau.	24	57	14	2	3	2,05

36. Ar Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai naudoja vadovėlį šiais atvejais? Pažymėkite kiekvienoje eilutėje.

	Visada naudoja	Dažniausiai naudoja	Kai kada naudoja	Niekada nenaudoja	Nežinau, sunku pasakyti
36.1. Rengdami ilgalaikius planus (koncentrui metams, moduliams)	68	27	4	0	1
36.2. Rengdami vidutinės trukmės planus (trimestro, pusės trimestro, etapo)	69	26	4	0	1
36.3. Rengdami pamokos planus	67	29	3	0	1

37. Pamėginkite įvertinti, ar Jūsų vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių pamokose nusistovėjo derama pusiausvyra naudojant spausdintas ir skaitmenines mokymo priemones?

Spausdintų ir skaitmeninių mokymo priemonių naudojimo pamokose santykis, ko gero, optimalus	29
Skaitmenines mokymo priemones pamokose reikėtų naudoti dažniau	53
Spausdintas mokymo priemones pamokose reikėtų naudoti dažniau	2
Nežinau, sunku pasakyti	13
Pamokose dažniau reikėtų naudoti tiek spausdintas, tiek skaitmenines mokymo priemones (*respondentų papildytas atsakymas, kurio pateiktoje anketoje nebuvo*)	3

38. Ar Jūsų vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių pamokose panaudojamos įvairių socialinių tinklų („Twitter“, „Youtube“, „Facebook“ ir kitų) galimybės?

Socialinių tinklų galimybes pamokoje panaudoja visi ar dauguma mūsų metodinio būrelio narių	32
Socialinių tinklų galimybes pamokoje panaudoja tik keli mūsų metodinio būrelio nariai	40
Socialinių tinklų galimybių niekas iš mūsų metodinio būrelio narių pamokoje nepanaudoja	6
Nežinau, sunku pasakyti	22

39. Ar Jūsų vadovaujamų mokyklos mokytojų metodinio būrelio narių pamokose panaudojamos tinklaraščių galimybės?

Tinklaraščių galimybes pamokoje panaudoja visi ar dauguma mūsų metodinio būrelio narių	29
Tinklaraščių galimybes pamokoje panaudoja tik keli mūsų metodinio būrelio nariai	40
Tinklaraščių galimybių pamokoje niekas iš mūsų metodinio būrelio narių nepanaudoja	5
Nežinau, sunku pasakyti	26

40. Ar Jūsų mokyklos bibliotekininkas(-ai) gali (turi pakankamos kvalifikacijos) padėti Jūsų vadovaujamiems mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams pasirengti pamokai?

Tikrai gali padėti	25
Ko gero, gali padėti	43
Ko gero, negali padėti	14
Tikrai negali padėti	6
Nežinau, sunku pasakyti	12

41. Ar Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai turi galimybę ruošdamiesi pamokai *nemokamai* dauginti jų parengtą ir mokiniams skirtą medžiagą?

Taip, dėl to paprastai nekyla problemų	51
Taip, bet dėl to kartais kyla problemų	20
Dėl to visada kyla problemų	29

42. Kokią savo parengtą mokiniams reikalingą medžiagą ruošdamiesi pamokai paprastai daugina Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariai? (**atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus**).

Testus, užduotis savarankiškam, grupiniam ar kontroliniam darbui	81
Dalomąją medžiagą su informacija, kurios nėra vadovėlyje	50
Diplomus, pasiekimų pažymėjimus	0,2
Neatsakė	*8*

43. Aptardami mokytojų veiklą pamokoje tyrėjai dažnai teigia, kad mokytojai naudoja labai daug mokiniams skirtos dalomosios medžiagos. Kaip manote, kodėl taip atsitinka? (**atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus**).

Todėl, kad blogi vadovėliai	17
Todėl, kad nėra užduočių mokymo diferencijavimui ir individualizavimui	55
Todėl, kad vadovėliai neatitinka iš ŠMM ateinančių besikeičiančių reikalavimų	26
Todėl, kad neužtenka vadovėlį papildančių mokymo priemonių	12
Todėl, kad mokytojai nemoka ar neturi galimybių naudotis kitais mokymo būdais ar mokymo priemonėmis	4
Todėl, kad trūksta lėšų normalioms mokymo priemonėms įsigyti	5
Todėl, kad išleista per daug mokymo priemonių, kurių visų mokiniai negali įsigyti	6
Todėl, kad tai – madingas ir esą kokybę parodanti mokymo priemonė	2
Todėl, kad mokinių tėvai neturi pinigų įsigyti uždavinynus ar pratybas	3
Neatsakė	*22*

44. Kokių kitų šioje anketoje neaptartų problemų dėl vadovėlių ir kitų mokymo priemonių panaudojimo pamokoje kyla Jūsų vadovaujamo mokyklos mokytojų metodinio būrelio nariams? (**atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus**).

Vadovėliai turi atitikti mokymo programas	6
Neturi būdų diferencijuoti užduotis	2
Mokytojai ir mokiniai priversti dirbti su pasenusiais vadovėliais	6
Vadovėliuose pateikiamos mokiniams nepatrauklios užduotys	1
Būtų gerai, jei klasėje būtų keli skirtingi vadovėlių komplektai, o mokytojas, priklausomai nuo pamokos temos galėtų rinktis, su kuriuo vadovėlių komplektu dirbti	1
Neatsakė	*89*